

A Pénzügyminisztérium válasza

Táppénz, lakásgondok

A televízió május 28-1. Megkérdeztük a minisztert című adásában dr. Hetényi István pénzügyminiszter választ a nézőknek. Az adásban valamennyi kérdésre nem terített ki, ezért a Pénzügyminisztérium választ a további kérdésekre:

— Öröklék megvétele esetén 17 százalék illetéket kell fizetni. Miért nem fogadja el az illetékhatóság az adás-vételi szerződésben foglalt vételárát, miért kell a vevőnek felértékeltenie?

— A kérdésnek az illeték mértékére vonatkozó megállapítása ma már túlhaladott. Ez év január 1-től a lakástulajdon, vagy az ilyen tulajdoni hányad cseréjének-vásárlásának — tehát az úgynevezett visszerthes megszerzésnek — illetéke általában 12 százalék. Egyes lakásértékesítési konstrukcióknál, főként lakáspolitikai, esetenként szociális szempontok figyelembevételével, a 12 százalékot is mérséklék, hogy a lakás megszerzése nem kell illetéket fizetni. Utóbbira vonatkozó illetékszabályok a Pénzügyi Közlöny ez évi 3. számából részletesen megismerhetők.

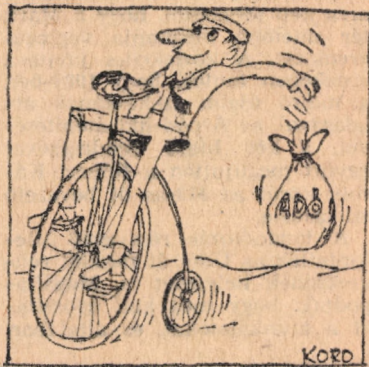
A lakásvásárlásnál (általában minden ingatlanszerzésnél) az ingatlan megszerzéséért nyújtott ellenérték és a forgalmi érték között a nagyobb hányad képezi az illeték alapját.

A vásárlás azonban nem minden esetben történik a forgalmi értéknek megfelelő vételár kifizetésével, vagy ellenérték teljesítésével, minthogy a vevő nem ritkán a forgalmi értékkel előnyösebb feltételekkel szerzi meg az ingatlan tulajdonjogát. Ilyen eset például, amikor az eladó, szorult helyzetében a valóságos értéknél alacsonyabb áron adja el ingatlanát. Más esetben — szerencsére egyre ritkábban — a szerződő felek a szerződésben nem a valóságos (ténylegesen kifizetett) vételárát tüntetik fel, hanem annál lényegesen kevesebbet. Az ismertett esetekre figyelemmel a jogszabály tehát csak akkor ad lehetőséget a szerződő felek által bejelentett érték felülvizsgálat nélküli elfogadására, ha az megfelel a forgalmi értéknek. Ellenkező esetben az illetékhatóság úgynevezett egyezségi eljárás keretében megkísérli a valóságos forgalmi érték megállapítását, illetőleg ha ez nem vezet eredményre, szakértői testület meghatározza a valóságos forgalmi értéket, és ez képezi az illetékszabás alapját.

Az ismertett érték megállapítási eljárás előkészítését és megalapoztatását tétel szolgálja az a rendelkezés, hogy a szerződő felek az illeték kiszabását megelőzően kötelesek a tanácsot úgynevezett adó- és értékbecslőtanácsot, illetőleg más esetekben (fővárosban, városokban és üdülőterületen történő ingatlan adásvétel és cseré ügyekben) az ingatlanközvetítő vállalatot forgalmi értékbecslést beszerezni. Ez utóbbiak azonban

csak olyan előzetes forgalmi érték-kimunkálást jelentenek, amelyek az illetékhatóságot és a szerződő feleket orientálják a várható forgalmi értékről, míg annak végleges megállapítása a hivatal hatáskörébe tartozik.

Az ismertett szabályok alapvető megváltoztatása nem indokolt, azonban az egyes eljá-

rásí részletek egyszerűsítésének lehetőségét a minisztérium vizsgálja.

— Terveznek-e valamilyen intézkedést az adóbevallás, illetve ellenőrzés javítására, ugyanis nem tűnik elég szigorúnak az ellenőrzés.

— Az adóbevallási fejelem valóban sok kívánalmat hagy maga után. Az adóhatóságok az elmúlt évben mintegy 40 ezer adó-, és 35 ezer illetékügyben állapították meg a fizetési kötelezettség eltilkolására vagy csökkentésére irányuló mulasztást. Ennek alapján az érintettek 325 millió forint megfizetésére kötelezték. A feltárt mulasztások többsége kisebb jelentőségű volt, amelyet az egyébként fizetendő adó, vagy illetékes összegének felemelésével szankcionáltak, az érvényes jogszabályok alapján. Az adózással kapcsolatos pénzügyi szabálysértés miatt több, mint 12 ezer állampolgár ellen indult eljárás, ennek során 7 ezer 300 személyt összesen 8,6 millió forint bírság fizetésére kötelezték. Az adóvizsgálatok az elmúlt évben is számos nagy összegű — néhány esetben 100 ezer forintot is meghaladó — szándékosnak minősíthető adóeltilkolást tártak fel. Ezért adócsalás alapos gyanúja miatt, az adóhatóságok 153 állampolgárral szemben kezdeményezték büntető eljárást.

— Reális-e a jelenlegi házártékadó-rendelet? Tervezik-e a megszüntetését, vagy módosítását?

— A házártékadó 1974. július 1-től lépett életbe több más, a túlzott igényű, hivalkodó magán-építkezések visszaszorítására hozott állami intézkedések részeként. Az elmúlt évek tapasztalata az, hogy az intézkedések összehatása kedvező. Ugyanakkor

tény, és a kérdés feltevése jogos, hogy a házártékadó egyes elemei, különösen az adókötelezettséget meghatározó értékhatárok, időközben elavultak, és ezért már nemkívánatos hatásokat is kiváltak. Mindezeket felismertük és foglalkozunk az időszzerűvé vált intézkedés előkészítésével.

— Elképzelhető-e, hogy a kisiparosok is betegállományba mehessenek?

— A kormányzati szervek egyik fő célja, hogy a társadalombiztosítás rendszerén belül még meglévő indokolatlan eltérések fokozatosan megszűnjenek. A különbségek megszüntetésének természetesen az is feltétele, hogy a biztosítottak által fizetett társadalombiztosítási járulékok egységessé válják, illetve igazodjék a nyújtott ellátásokhoz. Ennek keretében a kisiparosok, a kiskereskedők számára a táppénz biztosításának kérdése is napirendre kerül. Várhatóan még ez év őszén döntés születik az intézkedés végrehajtásának módjára vonatkozóan.

— Jelenlegi lakáselosztási rendszerünkben, úgy tűnik, a tanácsi lakás öröklött jog. Sok helyen, nagy tanácsi lakásokban, csupán egy személy él. Hogy kíván-e változtatni a pénzügyi kormányzat?

— A lakásbérlet kétségtelenül jogi védelemben részesül. Ez a jogvédelem azonban részletesen szabályozott és hatékony. Ennek következtében az állami lakásbérleti joga öröklődik és értékesíthető, mint bármely vagyoni érték. Vannak, akiknek nincs szükségük olyan méretű, vagy minőségű lakásra, mint amelyet „örökölték” vagy kiutaltak részükre (más a jogszabály által elismert lakásigény, és más egy adott család szubjektív lakásigénye). Ezek az emberek anyagi megfontolások alapján hajlandók kisebb, vagy kevésbé komfortos lakásba költözni. A megoldás az lehet, ha az állam a támogatásokat nem a fenntartást végző szervezeteknek adja, hanem a családok kapják azt helyzetükhöz, elsősorban a gyermekek számához igazodva, a jogos lakásigény mértékéig. A támogatási rendszer ilyen átalakítása számos társadalmi, gazdasági, szociális, ár- és életszínvonal, intézményi és szervezeti kérdés megoldását igényli, amelyeknek gondos vizsgálata, a változatok mérlegelése folyamatban van, de rendezésükhöz időre van szükség, ezért gyors intézkedés nem lehetséges. Bár az előrelépés nem elsősorban pénzügyi, hanem ágazati kérdés, a helyesen megváltozott pénzügyi szabályozások is segíthetik a kibontakozást. Csak adminisztratív úton nem lehet a megoldást megtalálni, mert azzal csupán további társadalmi feszültségeket okoznánk.

ellátására. Az első szélenergia-átalakító a Vöest-Alpine konzern és a Felső-ausztriai Erőmű Rt. közös kivitelezésében, 2186 méter magasságban készült, a Goseau-gleccser lábánál. A létesítmény 30 kilowatt teljesítménnyel, teljesen automatikusan fog működni.

Kereskedelmi szeminárium

„A gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok fejlesztése az afrikai országok és az európai szocialista országok között” elnevezéssel szeminárium kezdődött az etiópiai fővárosban. Az ENSZ afrikai gazdasági bizottságának helyettes végrehajtó titkára szerint a két régió kapcsolatát tovább kell fejleszteni. Egyébként Etiópia 10 év alatt több mint tízszeresére növelte az európai szocialista országokkal folytatott kereskedelmét: annak értéke az 1971. évi, körülbelül 12 millió dollárról 1980-ra 150 millió dollárra emelkedett.

Nemzetközi arany piac

Karátok Kínából

Az arany tartósan magas áron olyan államokat is vonz a nemzetközi arany- és devizapiacokra, amelyek korábban távol tartották magukat a sárga fémmel lebonyolított ügyletektől. Mégis, nyugati bankkörökben nagy meglepetésnek számít a Kínai Népköztársaság aktív jelenléte a londoni, a zürichi és a hongkongi arany piacon. Kína ugyanis még a közelmúltban mereven elzárkózott az arannyal való kereskedelemről.

Részorultság

1980-ban az arany unciánkénti ára tartósan meghaladta a 600 dollárt. (Egy uncia mintegy 31 grammal egyenlő). A jó piaci konjunktúra arra ösztönzi a nagy aranytermelőket, hogy bányászataikat erőteljesen fejlesszék, és minél több fémot dobjanak a piacra. Tavaly a tőkés világ aranytermelése 947 tonna volt. Az előrejelzések szerint az idén a kibányászott mennyiség 970 tonna lesz, s 1982-ben elérí majd az ezer tonnát. (Érdemes megjegyezni, hogy Dél-Afrika után a Szovjetunió a világ második legjelentősebb aranytermelője, s keleti szomszédunk állandó résztvevője a nemzetközi aranykereskedelemben.)

Kína nem hoz nyilvánosságra statisztikákat aranybányászatáról, nyugati szakértők becslése szerint azonban jelenlegi termelése mintegy 30 tonnára tehető, s várhatóan ez a mennyiség 1983-ban már 50 tonnára emelkedik. Ha a becslések pontosak, az évtized közepén Kína a világ harmadik legnagyobb aranytermelője lehet, maga mögé utasítva a jelenleg harmadik Kanadát. Nemrégiben kezdődött meg az ország „aranyprogramja”, amelynek keretében gyors ütemben fejlesztik a lelőhelyeket, és a feldolgozást. Különösen gazdag aranykészletek találhatók Hunan, Hubei és Jilin tartományokban, és ezeken a területeken várhatóak az iparág legnagyobb beruházásai is. Peking először 1965-ben jelent meg a londoni arany piacon. Akkor mintegy 100 millió font értékben vásárolt aranyat, az elkövetkező három esztendőben vásárlásai összességükben értékelték a 100 tonnát. Néhány éves szünet után a Kínai Bank ismét fontos tényezője lett a nemzetközi aranytőzsdéknek. Csak hogy a hetvenes évek közepétől Kína már nemcsak vásárlóként, hanem eladóként is jelentkezett, sőt egyre növelte a spekulációs műveletek számát.

Az államkassza jelentős bevételekhez jutott az úgynevezett taktikai eladások és vásárlások révén. A kínai bankszakemberek jó érzékkel dobtak piacra aranyat a magas árak idején, s vásároltak nagyobb mennyiséget a nyomott árak időszakában. Tőzsdei szakértők szerint Peking maximálisan kihasználta a tőzsdei áringadozásokat, s ezzel számottevően növelte az ország valutabevételét.

A 70-es évek közepén különösen sok külföldi fizetőeszközzel volt szüksége Kínának. A nagyívű gazdaságfejlesztési tervek importvonzata igen magas volt, a behozatalt viszont — az akkori gazdaságpolitika szerint — csak készpénzfizetéssel lehetett ellentételezni, hitelek igénybevétele szigo-

rúan tiltva volt. Az aranyiaci tevékenység új lendületet kapott Mao elnök halála, illetve a „négyek bandája” letartóztatása után. Egyébként ebben az időszakban élénkült meg leginkább Kína nyugati kereskedelme. Noha a jelenleg is tartó — többször módosított — kiigazítási időszakban a gazdasági célkitűzések nagyjából összhangba kerültek az egymilliárdos ország reális lehetőségeivel, a behozatal továbbra is fontos szerepet játszik a népgazdaság fejlesztésében. Több tervezett nagy beruházás megvalósítása lekerült a napirendről, egyes ipari ágazatok fejlesztése lassúbb lesz a korábban tervezettnél, az importról azonban Peking nem mondhat le. Ma már Kína is igénybe vesz gazdaságfejlesztéséhez külföldi — elsősorban nyugati — hiteleket, az aranyüzletből származó bevételeket, és a hasznot azonban nem mellőzheti. Ezért továbbra is „nagy játékos” marad a piacnak. Az arany mellett újabban már nagy ezüstüzleteket is köt, s a tetemes haszon itt sem marad el.

Noha Kína tagja a Nemzetközi Pénzügyi Alapnak (IMF), devizai és aranykészleteiről nem közöl adatokat. A pénzügyi szakemberei számára így maradnak a becslések, ezek azonban a tapasztalatok szerint csak megközelítő pontosságúak. A becslések szerint az ország deviza- és aranytartalékainak értéke meghaladja a hatmilliárd dollárt. A tartalékok értékének kétharmada aranykészlet. Amennyiben a nyugati — elsősorban japán — pénzügyi szakemberek becslései hitelt érdemlőek, Kína aranytartaléka mintegy 230 tonnára tehető. (Ez a mennyiség nagyjából azonos Ausztria aranykészleteivel, illetve Nagy-Britannia aranytartalékainak egyharmadával.)

Elektronikai igények

A nemzetközi arany piac mind komolyabban számol Kína tartós jelenlétével, és piaci tevékenységének további élénkülésével, s nem utolsósorban az aranybányászat gyors ütemű növekedésével. Pekingnek azonban már most jelentős konkurrenciával kell számolnia, mert Brazília, Kanada és Ausztrália is igen dinamikus fejlesztési aranybányászatát. (A piacra kerülő arany mennyiségét hosszabb távon erőteljesen befolyásolja az arany árát, bár ezt irracionálisan módosíthatják — ahogy ez már több éve történik — a spekulációs műveletek, a politikai események, valamint az inflációs tendenciák.)

Az arany ára belátható időn belül nem esik majd újból látványosan nagy mértékben, s nem számítanak újabb — az 1980. januárhoz hasonló — nagy áremelkedésre sem. Valószínű, hogy az aranyár — kisebb, nagyobb eltérésekkel — unciánként 500–600 dollár közötti áron stabilizálódik. Ezen az áron a kereslet számottevő növekedése nem várható, a világ ipari, orvosi és ékszerészeti célokát szolgáló aranyigénye ugyanis néhány éve „beállt” a jelenlegi szintre, s csak az elektronika „aranyfogyasztása” mutat némi növekedést.

G. Gy.—Sz. P.

Energetikai kombinát Ukrajnában

Harkovban megkezdtek a dél-ukrajnai atomerőmű egymillió kilowatt kapacitású második turbínájának gyártását. Az atomerőmű egységes, kombinált energetikai komplexum keretében létesül. Ez az első energetikai kombinát a Szovjetunióban; összkapacitása 6,2 millió kilowatt lesz. Az energiakomplexum nemcsak a villamos energiát növeli Ukrajnában, hanem hatalmas területek öntözését is elősegíti.

Munkaerő-áttelepítés Vietnámban

Vietnámban a kormány rendelkezése bizottságot hoztak létre, amelyek többek között javaslatokat kell tennie a munkaerő átcsoportosítására. A tervek szerint az elkövetkező 20 évben a 23 millió munkásból 10 millió „újraelosztására” kerül sor. Ez a lakosság nagyarányú áttelepítését, a népsűrűség súlyos különb-

HORIZONT

segeinek csökkentését követeli meg. A Vörös folyó deltájából például több millió embert telepítenek át hegyes vidékekre és a Mekong folyó deltájába.

Japán-kínai huzavona

Kína azt szeretné, ha a japán Mitsubishi konzern beleegyezne az általa kért ötéves halasztásba annak a Paosanban tervezett acélhengerműnek az építésében, amit Kína ez év januárjában felmondott. A létesítmény értéke mintegy 405 millió dollár, a vállalkozást végző japán cég kártérítési igénye pedig körülbelül 222 millió dollár.

Szélenergia hasznosítása

Kutatási program indult Ausztriában a szél hasznosítására havasi tanyák, menedékházak és más alpesti objektumok energia-

Mai kommentárunk

Maszek gomb

Ruhámról leszakadt egy gomb, és ahogy a gombokkal lenni szokott, nyomtalanul eltűnt. Ot üzetben hiába kerestem hasonlót, végre a hatodikban megtaláltam az igazit. A gombválasztékot mutató kartonlapon láttam meg. Lelkendezve kértem.

— Csak az az egy van — mondta ingerülten az eladó.

— Csak egyet kérek — ismételttem újra.

— Nem adhatom oda a mintagombot — csattant fel.

Lám, ilyen a kereskedelem. Ha nem jó az ösztönzés, nem érdeke az eladás sem. Mérge sen néztem vissza a boltra — és bocsánatot kell kérnem az állam kereskedelemétől. Ez a gombos üzlet — maszek volt.

(Csaszák)

Megyei tanácskozás

A nemzetiségek Baranyában

Baranya egyik legjelentősebb nemzetiségi körzetének központjában, Szajk községben tartotta kihelyezett ülését csütörtökön a megyei tanács nemzetiségi bizottsága, s a terület német és délszláv lakosságának helyzetéről tájékozódott. (Ebben a körzetben a népesség kétharmada nemzetiségi származású és a XVIII. század óta összefüggő tömbben élnek a mohácsi dombonulat lábánál.)

A helyi tanácsi és gazdasági vezetők az ülésen felhívták a figyelmet arra, hogy a több nemzetiségű területen az anyanyelvi bevalláson alapuló népszámlálási adatok gyakran eltérnek a valóságos helyzettől. Jó néhányan

olyanok is, akik a magyart jelölték meg anyanyelvüként és valóban ugyanolyan jól vagy még jobban is beszélnek magyarul, mint őseik nyelvén, szűkebb közösségükben nemzetiségieknek számítanak, hiszen részt vesznek német, illetve a délszláv kulturális rendezvényeken, ragaszkodnak sajátos szokásaikhoz.

A nemzetiségi lakosság anyagi helyzetével kapcsolatban elmondták, hogy a magyar lakosságtól eltérően, a német és a délszláv családokban a nők többsége nincs alkalmazásban, hanem háztartásbeliként a háztáji gazdaságban dolgozik. Minden száz nemzetiségi család közül csupán egynek nincs saját lakása.

A KPM és a Fővárosi Tanács megbeszélése

Budapest közlekedésének fejlesztése

Maróthy Lászlónak, az MSZMP Politikai Bizottsága tagjának, a budapesti pártbizottság első titkárának vezetésével Pullai Árpád közlekedés- és postaügyi miniszter, Szépvölgyi Zoltán, a Fővárosi Tanács elnöke, és vezető munkatársai, csütörtökön megbeszélést tartottak a fővárosi közlekedés helyzetéről. A tanácskozáson áttekintették a közlekedési beruházások, fejlesztések helyzetét, a VI. ötéves terv feladatait, a munkában részt vevő vállalatok tevékenységét.

A megbeszélésen egyetértettek abban: további erőfeszítések szükségesek, hogy a közlekedési beruházások gazdaságosan, ésszerűen, határidőre valósuljanak meg, és tovább javuljon a közlekedés biztonsága. A tanácskozáson számba vették a fővárosban folyó legfontosabb beruházásokat, Észak-Pest közlekedésének javításában nélkülözhetetlen, hogy a tervezett határidőre, ez év végére a metró Deák tér és El-

munkás tér közötti szakaszát átadják a forgalomnak. Ezzel együtt kialakítják a Marx tér forgalmi rendjét. Befejeződik a Bajcsy-Zsilinszky úton, a Váci úton, a Nagykörúton folyó építkezés, elkészül a Marx téri felüljáró, de tovább dolgoznak majd az új Skála Áruház, s a létesülő autóbussz-pályaudvar területén. A tanácskozás résztvevői hangsúlyozták: az erőforrások összpontosításával, jobb szervezettel, jobban kell törekedni, hogy a Marx tér mielőbb megkapja végleges arculatát. A közlekedés javítása érdekében fontos, hogy 1984-ben a metró újabb szakaszának átadásával, az Árpád-híd átépítésével, a két hídfő rendezésével együtt megújuljon a Róbert Károly körút az M3-as út bevezető szakaszáig.

A tanácskozás résztvevői áttekintették az Üllői út felszíni rendezésének helyzetét is. Megállapították, hogy meg kell gyorsítani a munkálatokat, és általában

is az erők összpontosítására, a jobb szervezésre kell törekedni a közlekedési beruházások megvalósításában.

Nagy feladat hárul az ötnapos munkahétre történő áttéréssel a közlekedési vállalatokra és dolgozóikra is. Gondoskodni kell arról, hogy a megváltozott igényeket a közlekedés szervezetten elégítse ki, s a lépcsőzetes munkakezdés előnyeit jobban hasznosítsa.

A megbeszélés résztvevői elismeréssel szölköztek a közlekedési vállalatoknak az ötödik ötéves tervben végzett munkájáról, dolgozóik áldozatkészségéről. Megállapították: mivel a közlekedés szervezetsége, az ott dolgozó munkája naponta közvetlenül befolyásolja a főváros lakosságának hangulatát, a jövőben is fokozott gondot kell fordítani a közlekedés további javítására, s arra, hogy a közlekedési beruházások tervszerűen és jó minőségben, határidőre készüljenek el.

Évadzárás a Gyermekszínházban

Elismerés fővárosi színházaknak

A Fővárosi Tanács az idén is művészeti jutalomban részesítette a budapesti színházaknak a most záruló évadban létrehozott kiemelkedő művészi teljesítményeit. A Művelődési Minisztérium, a Magyar Színházművészeti Szövetség, a Magyar Írók Szövetsége és a Színházi Dolgozók Szakszervezete képviselőiből álló zsűri véleménye alapján négy, egyenként 50 ezer forintos különjutalmat ítéltek oda.

A legjobb új magyar dráma színpadra állításáért a Radnóti Miklós Színpad előadását — Schwajda György Himnusz és Görgey Gábor Ünnepi Ügyelet című egyfelvonásosait — jutalmazták. A szocialista országok dramairodalmának bemutatásában végzett tevékenységéért a Vigaszínház kapott jutalmat Bulgakov Ófelsége komédiája és Székely János romániai magyar író Protestánsok című művének előadása alapján. Az ifjúság színházi nevelésében elért eredményekért kitűzött elismerést a

Thália Színház nyerte el, mivel közönségének egynegyedét fiatalok teszik ki, s e korosztályra figyelemmel alakítja ki műsorpolitikáját. A Mikroszkóp Színpadnak a munkásság körében végzett művészeti tevékenységét ismerték el, nagyszámú fővárosi peremkerületi és tájéladásaiért, valamint a színvonalas politikai kabaré műsorának széles rétegekhez való eljuttatásáért.

A fővárosi színházigazgatók évadzáró értekezletét követően Szépvölgyi Zoltán, a Fővárosi Tanács elnöke adta át a jutalmakat tegnap a Fészek Klubban.

Évadzáró társulati ülést tartottak csütörtökön a budapesti Gyermekszínházban. Nyilassy Judit igazgató számolt be az együttes munkájáról.

Az ősszel kezdődő évadban a társulat műsorán tartja hat repertoárdarabját. Az első bemutatott szeptemberben Batta György csehszlovákiai magyar szerző Töklámpás című műve lesz.

Kábelüzlet

A Jászberényi Műszeripari Szövetkezet idei 53 millió forintos szerződéses kötelezettségén felül újabb félmilliárd rubel értékű megállapodást kötött szovjet partnerével. A szerződés alapján 1981-ben további száz tonnyomásos kábelvezetési berendezést szállítanak a Szovjetunióba, postai célokra. A hírközlő kábelek beállítását megakadályozó berendezések eddigi felhasználási helyükön kintőre vizsgáltak, s most újabb vonalak kiépítésénél alkalmazzák a jászberényiek termékét.

Bemutató Budapestén

Új bolgár öntési eljárás

Sikeres bolgár szabadalmat, új öntési eljárást mutattak be a magyar szakembereknek szerdán és csütörtökön Budapesten.

Az egész világon szabadalmaztatott eljárás fő előnye, hogy az alumínium és műanyag öntvények a korábbinál sokkal jobb minőségben készülhetnek. Emellett jelentős súly- és anyagmegtakarítás érhető el vele.

A bolgár ipar és külkereskedelem már komplett üzemeket rendezett be ezekkel a technológiákkal az NSZK-beli és francia autógyárakban, eladták az eljárást szovjet, lengyel, román, indiai és olasz cégeknek is, legutóbb kanadai és amerikai vállalatok érdeklődtek a szabadalom iránt.

A kétnapos rendezvény programjában anket és szakmai előadások is szerepeltek. Az eseményt a Gépimport iroda és a szabadalmat ismertető bolgár Technologiamegal külkereskedelmi vállalat szervezte.

Magyar idegenforgalmi napok Vilniusban

Magyar idegenforgalmi kiállítás nyílt Litvánia fővárosában, Vilniusban. A Pergale filmszínház különtermében elhelyezett táblák képet nyújtanak hazánk népgazdasági fejlődéséről, kultúrájáról, idegenforgalmi központjairól, a magyar-szovjet baráti kapcsolatokról. A kiállítás megnyitásával egyidejűleg hirdették ki a vilnusi Vecsernyije Novosztji, valamint az IBUSZ és a Hungarotex közös szervezésében rendezett vetélkedő eredményeit. A Magyarországgal és a két ország közti együttműködéssel kapcsolatos kérdésekre nemcsak Litvániából, hanem a szomszédos Belorussziából és távolabbi köztársaságokból is több mint 250 irásos pályamunka érkezett. Fődíjnyertes hat magyarországi utazást osztottak ki a nyertesek között.

KGST-bizottság ülése

Élelmiszeripari feladatok

Kijevben befejezte munkáját a KGST élelmiszeripari állandó bizottságának 36. ülése, amelyen valamennyi KGST-tagország, továbbá Jugoszlávia képviselői vettek részt. Megfigyelői minőségben jelen volt a Jemeni Népi Demokratikus Köztársaság képviselője.

Az ülés résztvevői áttekintették a mezőgazdaság, valamint az élelmiszeripar területén kidolgozott hosszútávú célprogramban előirányozott intézkedések teljesítését és ajánlásokat fogadtak el az egyes halászati termékek termelése hatékonyságának emelését szolgáló együttműködésről. Egyeztettek az érdekelt országok között az élelmiszeripari vonatkozó mindazon javaslatokat, amelyek az elért eredményeknek a gya-

korlati termelésben való megvalósítását célozzák.

Megvitatották az élelmiszerek tápértékének javítására, valamint a fogyasztási cikkek győlegeteinek és csomagolásának korszerűsítésére vonatkozó megállapodások végrehajtásának módját. Intézkedéseket hoztak a tagországok közötti élelmiszeripari információk rendszerében folyó együttműködés fejlesztéséről és korszerűsítéséről.

A sertesűhs iparszerű termelésének kérdéséről tartottak egyeztető ülést a kelet-ukrajnai, poltavai, az ülősen Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, a Német Demokratikus Köztársaság, Románia és a Szovjetunió képviselői vettek részt.

Ítélezett a Legfelsőbb Bíróság

Emberölésért tíz év fegyház

Egyszerű életvitelre szorított értelemmel rendelkező ember, elmebetegségben, személyiségzavarban nem szenved. Magatartása általában agresszív, kritikátlan, gátlástalan és brutálisan durva — olvasható a többi között Dobránszki Jánosról, aki különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés vádjával állt tegnap a Legfelsőbb Bíróság büntetőtanácsa előtt.

Dobránszki 1970-ben vette feleségül Kaposi Lenkét. Karakópusztán Lucfalva községben telepedtek le. Házasságuk az első pillanattól fogva kiegyensúlyozatlan, zaklatott volt. Különösen megromlott közöttük a viszony, amikor az ifjú férjet elvitték katonának. Az asszony rendszeresen megszalta, el is költözött közös otthonukból. Ennek ellenére, amikor Dobránszki leszerelt, ismét összeköltöztek, visszaállították a házastársi kapcsolatot, és Bükkvölgy-pusztán telepedtek le. A férj többször kérte az asszonyt, hogy álljon munkába, aki ennek ellenére se ment el dolgozni. Itálzásait alkalmi ismerősei és férje fizette. A veszekedések, veszekedések mindennaposak voltak a házastársak között; Dobránszki gyakran féltékenykedett. Egy alkalommal, nyolc nappal a gyilkosság előtt, kiderült: féltékenysége nem is volt alaptalan.

Tavaly október 26-án ismerőseiktől mindketten enyhén ittas állapotban mentek haza, hogy a gyerekeket lefektessék. Nézeltetés támadt közöttük, mert az asszony egy-másfél órára eltűnt otthonról. Dobránszki meggyanúsította, hogy szeretőjénél volt, mire az asszony rávágta: igen. Ez olyan indítást váltott ki az elíteltből, ami enyhe fokozatban

látotta beszámítási képességét. A férj két-három pofont adott az asszonynak, majd a keze ügyébe eső székekkel ütlegelni kezdte. Végül a földön fekvő, vérző sértelet kidobta a lakásból, és lefeküdt aludni. Reggel háromnegyed ötkor kiment az udvarra, hogy megkeresse. A házuk előtt álló erőgép — amelynek kezelője Dobránszki volt — alatt talált az akkor még életben levő asszonyra. Bevonszolta a szobába, lefektette, és munkába indult. Mielőtt elment volna, sógora GAZ típusú gépkocsijában hagyott egy búcsúlevelet, amit nem sokkal később meg is találtak a rokonok. Kisterenyénél a sorompónál utolérték Dobránszkit, aki elmesélte az előző este történetek. Ezután jelentkezett a helyi rendőrségben, ahol őszinte, feltáró jellegű vallomást tett.

Dobránszkiné halálát közvetlenül májrepedés, többszörös csonttörés, a keringés és a légzés megszüntetése okozta. Huszonnyolc sérülést fedeztek föl testén.

Enyhén ittas állapotban — ami nem gátolta meg abban, hogy cselekményének következményeit, valamint az abban rejlő társadalmi veszélyességet fel ne ismerje — különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés büntetésében találta vétkesnek Dobránszki Jánost dr. Pék Sándor büntetőtanácsa. Ezért tíz év, fegyházban letöltendő szabadságvesztésre ítélték. Enyhítő körülményként értékelte a bíróság, hogy az asszony többször is súlyosan vétett a házastársi hűség ellen. Súlyosbító körülmény viszont, hogy az utóbbi időben Nógrád megyében elszaporodtak az ilyen jellegű cselekmények. Az ítélet jogerős.

— stépan —

A Budapesti FÜSZÉRT

új szolgáltatása

a lakosság jobb ellátása érdekében

Bfűszért

Allami, szövetkezeti, szerződéses üzletek — közületek és magánkereskedők részére, június 4-től, Bp. X., Ceglédi út 28. sz. alatti, új önkiszolgáló nagykereskedelmi raktárban kedvezményes, gyors vásárlást biztosítunk élelmiszer, vegyiáru, rövid- és papírárúkból.

A saját fuvarszöveggel vagy a helyszínen rendelkezésre álló Boy Szolgálat által elszállított áruk esetében 1% kedvezményt biztosítunk.

Várjuk önöket

Autókör

Mikor telítődik a kereslet? — Két százalék kamat és más semmi

A Mérkur szalonjai előtt nem, vagy alig rövidül a képzeletbeli sor. A négyévesnél rövidebb, s nem a hosszabb várakozási idő a ritkaság, és keves találgatásokra ad okot az az olcsó kategóriájú személyautó, amelyre nincs várakozási idő. Nemcsak megszoktuk, hanem már-már megváltoztathatatlannak véljük ezt az állapotot.

Nem kiszámíthatatlan

Márpedig ez a kereslet előbb lánghulhat, mint azt a legtöbben várják.

Ez a megállapítás merésznek tűnhet, hiszen immár a 60-as évek óta rendkívül erőteljes autósárlási hullám indult — mert indulhatott — meg, s ez azóta is tart. (1970-ben 2,6 milliárd forintot adtak ki személyautó-vásárlásra, folyó áron számítva tizenegyszer annyit, mint 1960-ban, s még 1979-ben is csaknem 8 százalékkal nőtt az értékesítés 1978-hoz képest.)

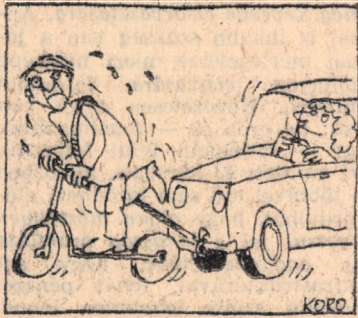
Ez az autósárlási láz, természetesen, nem valamiféle kiszámíthatatlan fogyasztói szeszély következménye, feltehetőleg az anyagi ösztönzés egyik igen hatásos eszközének tekintendő az autósárlás, hiszen a többletkeresletnek akkor van értelme, ha van mire elkölteni.

Csak hogy — és ezt előre lehetett volna látni — az ilyen értelemben vett ösztönzésnek az autó meglehetősen költséges eszköze. Nem a négykerekek áráról van szó, amin — borsos lévén — meglehet, még haszna is van a költségvetésnek, hanem az elkerülhetetlen infrastrukturális beruházások, mint például az utak, a szervizhálózat kielégítetlenségénél. Egyetlen kilométernyi autópálya például jóval több, mint 60 millió forintba kerül, s több száz kilométer kellene belőle, de a hagyományos útépités és -karbantartás sem tartott — s a beruházások általános visszafogása mellett, a költségek robbanásszerű emelkedésének körülményei között nem is tarthat — lépést a személyautó-árakat ugrásszerű növekedésével.

Márpedig az egymillió autótulajdonosnak az autózásához szükséges infrastrukturális beruházások iránti igényét, ma már aligha lehet túlzottnak vagy megalapozatlannak tekinteni. Az autók többsége használni is akarja kocsiját, hiszen az autó új életformát tesz lehetővé, megnöveli tulajdonosa mozgásterét. (Így például hőszegény hazánkban autó nélkül aligha hódíthatna meg ekkora tömegeket a síelés, hiszen kocsival alig 3-4 órányi távolságra rövidülnek a Tatra hófödte lejtői.)

Kétségtelen ugyanakkor, hogy Budapestten például munkába járáshoz ritkán megfelelő eszköz az autó. Nemegyszer gyorsabb és jóval olcsóbb a tömegközlekedés.

Alighanem csak idő kérdése, hogy ezt az autótulajdonosok is észreveggyék, és az autótól valóban növeljék, s ne szűkítsék mozgásterüket. Ennek felismertetésében kétségtelenül szerepet játszik a benzindrágulás (noha bizonyára nem ez az elsődleges célja), ami

aligha torpan meg örökre nálunk. Ennek és a mind gyakoribb forgalmi dugóknak a hatására idővel kialakulhat egy a mainál észszerűbb autósárlási mód, ami már nem a minden áron — ezúttal szó szerint érve — saját kocsival történő utazást erőlteti, s az is kiderülhet, nincs is mindenkinél autóra szüksége azok közül, akik erről korábban meg voltak győződve.

Tény, hogy az egyre dráguló autózás ellenére nincs jele ilyenfajta visszafogottságnak. Az utóbbi öt évben évente átlagosan 100 ezer új autó talált vevőre; ezeket a kocsikat a benzínár emelése után sem tartották a garázsban, s várhatóan ezután sem tesznek így. Körülbelül ugyanennyi autó behozatalára van lehetőség 1983-ig is, ami egyfelől tovább fokozhatja az úthálózat túlterheltségét, másrészt viszont nyilván azért hozzuk be őket, mert nagyon is elkelnek.

A fogyasztói magatartás azonban mégsem azonos a tíz, vagy akár öt évvel ezelőttil. Mert igaz ugyan, hogy az autók nem maradtak a garázsban, de öt év alatt mindössze 23 ezer tonnával nőtt a benzinfogyasztás. Ez a két jelenség együtt az észszerűbb autóhasználatot mutatja.

Menekülnének...

Nem zárható ki, hogy ezt az észszerűséget fokozza az autók egy része időnként szívesen „menekülne” a tömegközlekedésbe. Ha viszont ez az átszállás hirtelen — akár egy benzínár-emelés hatására — következne be, szerfelett kellemetlen hatással is lehetnének, hiszen ma már az utazóközönség fele saját kocsiját használja. Ekkora tömeg felszívására képtelen a tömegközlekedés. Egyebek között ezért sem került és nem is kerülhet sor nálunk arra, hogy az olajválság idején Nyugaton gyakori megoldáshoz, az autómotort vasárnaphoz, vagy a páros, páratlan rend-

szám alapján felváltva elrendelt autózási tilalomhoz forduljunk.

Mondhatni, patthelyzethez vezetett tehát az utóbbi két évtized autósárlási hulláma. Ma már egyre inkább a tömegközlekedés fejlesztésével kellene párosulnia az autózásához szükséges infrastrukturális létesítmények kialakításának, s valójában ezek közül már az egyik fejlesztése önmagában is meghaladja lehetőségeinket. Nemcsak a változófelben levő autózási szokások indokolják ezt az eddigénél erőteljesebb párhuzamos fejlesztést. Csehszlovákia példája azt mutatja, hogy gyökeresebb átalakulásra is lehet számítani a személyautók vásárlásában.

A csehszlovák példa

Északi szomszédunk — igaz, a KGST-országok közül egyetlenként — autóeladási gondokkal küzd. Nem is akármilyenekkel. Az ilyesmitől elszokott magyar fülnek furcsa hallani, hogy ez év elején már 90 ezerre rúgott az eladatlán új autók száma, tavaly pedig 33 200 darabbal, azaz 23 százalékkal fogyott kevesebb, mint az előző évben, amikor 5 százalékos volt a csökkenés. A forgalom emelkedésére az idén sem számítanak. A használt autók piacán sem különbözik a helyzet, tavaly 32 százalékkal kevesebben sikerült túladni, mint egy évvel korábban. (Az is igaz, hogy főleg a belföldi eredetű Skoda-készletek hatalmasak, a Ladára még mindig várni kell) De déli szomszédunk autóeladói-nak boldogsága sem felhőtlen, az egyik jogszlovák autógyártat értékesítési gondok miatt zárták be nemrég.

Csehszlovákiában az utazóközönségnek nem a fele (mint magyar társaink), hanem 62 százaléka használja saját kocsiját. Alig kisebb ez az arány Ausztriában 68 százaléknál. Nem biztos azonban, hogy nálunk is a csehszlovák telítettség szintjén következnek be a megtorpanás az eddig történelmi felívelő autósárlásokban. Csehszlovákia adottságai — többek között az úthálózat fejlettsége, a saját gépkocsigyártás (ez az ellátásban okozhat némi egyhangúságot, amiről — mármint a saját gyártásról — nálunk nincs szó), az energiahordozók ára, vagy a fizetési mérleg, és még sok más tényező — mások, mint a miénk. Meglehet, hogy nálunk a piac a csehszlovákénál alacsonyabb szinten válik telítetté, amit csak előlegek, hogy az említett adottságok egyike — a benzín ára — jóval magasabb az autók által irgított szomszédénál. Lehetséges, hogy az eddigi dinamikus keresletnövekedés egybe esik egyfajta sajátos fogyasztói magatartással is tükröz — azt, hogy eddig nemigen volt mire észszerűen látszó módon elkölteni a sokaknál kétségtelenül meglevő pénzt.

Szabó Gábor

Borítató GATT-jelentés

A hanyatlás évtizede?

1973-ban kezdődött meg az a világgazdasági korszakváltás, amely szerkezeti átrendeződéseket hozott a világkereskedelemben is. Megváltozott az áruösszetétel, a termékek főbb áramlási irányai. Az átalakulás folyamata még nem zárult le, de már kirajzolódik az az irányzatok, amelyek évtizedünkben jellemzik majd a világkereskedelmet.

A világgazdaság általános kérdéseivel foglalkozó szakemberek minden esztendőben megkülönböztetett figyelmet fordítanak a GATT évi jelentésére a világkereskedelelem alakulásáról; ez ugyanis érzékeny barométernek tekinthető. A tavalyi esztendőről szóló GATT-összefoglaló borús képet fest a világ 1980-as árucseré-forgalmáról. Összességében ugyan 20 százalékkal emelkedett a világkereskedelelem értéke 1979-hez képest, ez a magas növekedési mutató azonban nagyon csatlóka. Ha kiszűrjük az inflációs hatást, akkor a növekedés mindössze 1 százalékos volt, s ez gyakorlatilag a stagnálást jelenti.

Összességében a világkereskedelelem értéke tavaly 2000 milliárd dollár volt. Figyelemreméltó, hogy földünk kereskedelmének egynegyedét — értékben — a fűtőanyagok alkották.

A protekcionizmus fenyegetése

A fűtőanyagok — elsősorban a kőolaj — kereskedelme értékben töretlenül növekszik, annak ellenére, hogy a „fekete arany” iránti kereslet tavaly, hosszú idő után először, 10 százalékkal hanyatlott. Az energiatakarékosági intézkedések, az alternatív energiaforrások erőteljesebb kihasználása tehát nem érezteti hatását. Mégis, a fűtőanyagárak értéke szüntelenül emelkedik a világgazdaságban, mert a gyakori áremelkedésekkel tavalyról sem tud lépést tartani az igények visszaesésének üteme. Egy hosszabb időre szóló kőolajár-befagyasztás minden bizonnyal csökkentené ennek az árucikknek az értékét a világgazdaságban.

A világgazdasági átrendeződés következtében változtak az egyes országok és országcsoportok jövedelmi és mérlegviszonyai is, s ez további hatással lesz majd a világgazdaságra. Ami egy országnak, vagy országcsoportnak bevétel többletet jelent, az mások deficitként jelentkezik: 1980-ban a fejlett tőkés államok összesített folyó fizetési mérlegdeficitje 50 milliárd dollár volt, az olajexportáló fejlődő országok viszont 115 milliárd dolláros aktívumról adhattak számot. (Az olajjal nem rendelkező fejlődők mérleghiánya meghaladta a 60 milliárd dollárt.) Az évről évre növekvő deficitek következtében megnövekszik a protekcionizmus veszélye, ez pedig igen súlyos következményeket okozhat a világgazdaságban.

A mérleghiányok protekcionis-

ta intézkedéseket válthatnak ki két ország között is, de a fő veszély a regionális kereskedelemben és bizonyos árucikk forgalmában jelentkezik. A legutóbbi hónapok világgazdasági eseményei bizonyítják, hogy a protekcionista törekvések felerősödtek. Az Egyesült Államok és több nyugat-európai ország szankciókkal fenyegeti Japánt, ha nem csökkenti autókivitelét. Regionális szinten pedig a Közös Piac és Japán között fenyeget például a kereskedelmi háború kirobbanása, mert a szigetország hosszú idő óta hatalmas aktívummal zárja nyugat-európai külkereskedelmi mérlegét. Úgy tűnik, minél nagyobbak lesznek a fizetési és kereskedelmi deficitek, annál inkább éleződnek a kereskedelmi viták, hiszen tartós egyensúlyhiányt egy gazdaság sem tud hosszabb időn át elviselni.

Megtorpanással számolva

Félt, hogy a protekcionizmus erősödése a világgazdaság hanyatlásához vezet — figyelmeztet a GATT jelentése. A tőkés világ kedvezőtlen konjunkurális helyzete ugyancsak akadályozza a világgazdaság korábbiakhoz hasonló bővülését. A beruházási tevékenység stagnálása, a gépek és berendezések egyre növekvő kapacitás-kihasználatlansága, egyes iparágak válságos helyzete mind kereskedelmcsökkentő hatású. Erezhetően visszaesett az úgynevezett válságiparágak — hajóépítés, textilipar, műszálpipar, acélipar stb. — termékeinek kereskedelme, nem utolsósorban a protekcionista nyomás következtében. Az idejé világgazdaságdelméről még csak részadatok állnak rendelkezésre. A statisztikák tanúsága szerint az idejé első hónapjaiban folytatódott a tavalyi tendencia, sőt némi visszaesés is tapasztalható. A fejlett tőkés országokban csak a második felében várják a konjunktúra valamelyes megélénkülését, s így talán sikerül 1981-ben is megismételni a tavalyi „eredményt”.

Ami a világgazdaság távolabbi kilátásait illeti: évtizedünkben valószínűleg tovább tart a lassú emelkedés, a 60-as évek, valamint az elmúlt évtized első felének növekedési dinamikája egyelőre a múlté. Még néhány évig a kőolaj ára lesz a legfontosabb befolyásoló tényező a világgazdaság alakulására, ugyanis az olajszámlák mind bevétel, mind pedig kiadási oldalról bizonyos határok között tartják az egyes országok „kereskedőképességét”.

Nem várható lényeges ütemnövekedés a kelet-nyugati kereskedelemben sem. A hetvenes évek első felének a világgazdaságdelmet is meghaladó növekedési üteme megtorpan, s a két világrendszer az elkövetkező években várhatóan szerényebb egymásközi árucseréforogalm-növekedéséről adhat számot.

G. Gy. — Sz. P.

Közgazdász-vándorgyűlés Tatabányán

Az energiaracionalizálás módszerei

Tudósítónktól.

Az elmúlt évtized közepén éppen az olajrobbanás készítette az országot arra, hogy alapjában változtassa meg korábbi elképzeléseit a természeti erőforrásokról, a velük való gazdálkodásról. Világossá vált az is, hogy nem egyszerűen az energiahordozók és energiateljesítmény átértékeléséről van szó, hanem sokkal többről. Megkülönböztetett szerep hárul a közgazdaságtudomány művelőire; így nem véletlen, hogy tegnap Tatabányán kezdődött a közgazdák két-napos vándorgyűlése, témájával a hazai természeti erőforrások hasznosítását választotta.

A plenáris ülést Csikós Nagy Béla, a Magyar Közgazdasági Társaság elnöke nyitotta meg, majd Sárkány István, az MSZMP FB tagja, a Mazafias Népfrent

Országos Tanácsának főtitkára és Antallóczy Albert, az MSZMP Komárom megyei bizottságának első titkára köszöntötte a fél-évesnyi közgazdászt.

Mind a természeti erőforrásokról, mind a gazdasági növekedésről kialakított korábbi szemléletet gyökeresen meg kell változtatni — hangsúlyozta nyitó előadásában Bognár József akadémikus. Fontossá vált a nem kitermelt készletek megőrzése, s a gazdaságos kitermelés, feldolgozás, értékesítés. Mindezt csak is rendszerben lehet megvalósítani, amely a kitermeléstől a feldolgozásig — egészen az értékesítésig terjed. Az új nyersanyag-politika megvalósítását azonban a hatodik ötéves terv nehezebb körülményei között kell elkezdni.

Kapolyi László ipari miniszteriumi államtitkár ásványi nyersanyag- és energiateljesítmények néhány alapvető kérdéséről szóló előadásában — egyebek mellett — azt hangsúlyozta, hogy a szigorú energiaracionalizálásnak nincs alternatívája. Évi 17 milliárd forint ráfordítással 60 petajoule energia takarítható meg, ezt csak 39 milliárd forint importálással lehetne ellentételezni.

Erzékeltette, mennyire függvénye a felhasználás módja és volumene annak, milyen fejlődési trenddel számolhat maga az egész gazdaság, s ezen belül is mekkora a bányászatra fordítható pénzforsás. Ez indokolja, hogy a bányászati kitermelési variánsokban gondolkodjunk.

A vándorgyűlés délután szekciósülésen folytatta munkáját.

HORIZONT • HORIZONT • HORIZONT

Jugoszlávia: kedvezőtlen tünetek

A jugoszláv államelnökség értékelte az ország jelenlegi gazdasági helyzetét. Megállapította, hogy a társadalmi erőfeszítések ellenére a kereskedelem és az árak, valamint a külgazdasági kapcsolatok területén továbbra is kedvezőtlenek a legfontosabb folyamatok. A nagy fokú árdrágulás, a létfenntartási költségek emelkedése, az állandó infláció — a külfölddel fenntartott kapcsolatok egyidejű romlásával — azoknak a nagy gazdasági rendelkezéseknek a tünete, amelyek megszüntetéséért meg határozottabb és következetesebb harcot kell folytatni.

Kambodzsa mezőgazdasága

A kambodzsi mezőgazdaság legfontosabb feladata a munkatermelékenység növelése és a kollektív szektor erősítése. Kambod-

zsában azt szeretnék, ha a legközelebbi években az ország ön-ellátóvá válnék élelmiszerekből. Ennek érdekében növelik az állami gazdaságoknak és a kollektív termelőcsoportoknak nyújtott segítséget. Szorgalmazzák a meglevő mezőgazdasági berendezések hatékonyabb kihasználását.

Román-török együttműködés

Románia részt vesz a közép-ánatóliai olajfinomító építésében. Az évi 5 millió tonna kőolaj feldolgozására tervezett finomító létesítésére vonatkozó kérdésekről folytattak megbeszélést a napokban Ankarában, ahol megtartották a román-török bányászati, kőolajipari és energetikai együttműködési vegyes bizottság 6. ülését. Románia és Törökország nemcsak kőolajipari téren folytat együttműködést, hanem más, közös érdekű területeken is.

Folytatjuk megyei látogatásaink sorozatát. Ezúttal az ország fővárosát körülölelő közigazgatási egység, Pest megye gondjaival és eredményeivel foglalkozunk. Magától értetődik, hogy az erre a területre vonatkozó államigazgatási kérdések sok tekintetben eltérnek az ország egyéb megyéiben jelentkező céloktól, feladatoktól. A centrumban levő nagyváros — Budapest — kisugárzó ereje alapvetően meghatározza az agglomerációs körzethez tartozó — sőt, mint látni fogjuk —, a gyűrűn túl fekvő települések helyzetét, jelenét, s fejlődésének lehetőségeit is.

A közelmúltban a Tanácsok Fóruma hasábjain több cikkben is foglalkoztunk ezekkel a témákkal. Most egyik írásunkban összefoglaljuk az agglomerációs barangolásaink során szerzett tapasztalatokat. Érdekes tanulságokat kínál például a gyűrűn túli települések vezetőinek véleménye. Meglehetősen széles látókörre utal az az álláspont, amely tudomásul veszi, hogy az agglomerációs körzet fejlesztési alapjába juttatott pénzeszköz viszonylag nagyobb, mint amiben a gyűrűn túli települések részesültek. Az illetékes vezetők a megfelelő következtetést is levonták: az adott helyzetben tehát elsősorban önmagukra kell támaszkodniuk.

Oldalunkon foglalkozunk kerünk egyre égetőbbé váló kérdéseivel, a környezetvédelemmel, illetve a köztisztasággal is, amelynek a fővárosban és környékén, napjainkban különös jelentősége van.

Az elmúlt héten tartott megyei tanácselnöki értekezleten elhangzott miniszteri felszólalás egyik gondolatát felhasználva pedig — egy nagyközség példáján keresztül —, utalunk a területrendezéssel kapcsolatos széles körű társadalmi viták fontosságára. Úgy gondoljuk, hogy ez utóbbi témakör nemcsak a Pest megyeiek, hanem az ország egyéb területein dolgozó államigazgatási vezetők számára is tanulságokat kínál.

Látnokok — körzövel és anélkül

ALIGHA KELL bárkit is meggyőzni arról, mekkora a jelentősége egy város vagy egy község életében, az ott élő lakosság közérzetének alakulásában a településrendezési terveknek. Azok a tervrajzok, amelyek nyomán házsorok épülnek, utcák kanyarognak, parkok, terek formálódnak — hosszú évtizedekre meghatározzák egy-egy adott település sajátos arculatát. (Vagy épp jellegtelenségét...)

Nem mindegy tehát, hogy a tervezők ceruzája milyen vonalat kanyarít a papírra. S persze nemcsak a gazdaságosság, nem is csupán a felnövekvő generáció kényelme, esztétikai igénye szempontjából fontosak ezek a vázlatok. A már meglévő település-szerkezetek módosításánál néhány centiméternyi, olykor milliméternyi eltérés a tervrajzon emberi sorsfordulókat jelenthet — a valóságban.

Megélt évtizedek emlékei, megszokásai, egy-egy épülethez, kerti sétányhoz, utcáriszhez fűződő ezernyi érzelmi szál — mindez a tervezőasztalon alig érzékelhető.

A KÖRZÖVEL, vonalozóval rajzolt vonalaknak azonban ezeket a láthatatlan szempontokat is követniük kell. Legalább is az észszerűség határain belül. Vagyis a fentebb felsorolt kritériumok figyelembevételével, s egyeztetésével.

Szempontok, igények, érzelmek tehát jócskán akadnak. Ebből következik, hogy a tervek készítőinek a felelőssége sem csekély.

Fontos gondolatot közölt e témával kapcsolatban az építésügyi és városfejlesztési miniszter az elmúlt héten a megyei tanácselnökök értekezletén. A rendezési tervek elkészítésénél a jövőben elengedhetetlen a lakosság széles körű bevonása.

Ebből a felhívásból arra következtethetünk, hogy ez a módszer még nem vált mindenütt gyakorlattá.

AKADNAK persze olyan tanácsok, ahol felismerték a társadalmi vitákban rejlő lehetőségeket. A főváros környéki agglomeráció egyik legdinamikusabban fejlődő településén, *Budaörsön* például közszemlére bocsátották a Pest megyei Építőipari Vállalat által készített — több évtizedre szóló — rendezési tervet. A művelődési házban — ahol a dokumentumokat kifüggesztették —, a nagyközségi tanács műszaki osztályának munkatársa adott rendszeresen felvilágosítást az érdeklődőknek.

Az ötlet sikerét jelzi, hogy két hét alatt mintegy 600 bejegyzést írtak a lakók a látogatókönyvbe! Ezeket az észrevételeket a közeljövőben a Hazafias Népfőntelepülés-politikai bizottsága dolgozza fel, majd újra nyílt fórum elé terjeszti a rendezési tervet. Az ősi tanácsülést tehát — ahol a végleges döntést meghozzák majd — bőven lesz ötlet, javaslat.

Azok, akik hivatalból is felelősséget éreznek a település jövője iránt — feltehetően örülnek majd ennek.

E. A.

Agglomerációs barangolás Pest körül

Zárszó és valóságérzék

Tulajdonképpen egy riportot követő, kötetlen beszélgetés nyomán vetődött fel a gondolat: érdemes lenne utánajárni, vajon nincsenek-e hátrányosabb helyzetben azok a Pest megyei települések, amelyek kívül rekedtek az agglomerációs gyűrűn? A téma annál is inkább érdekes volt, mert beszélgető partnereim — jobbára tanácsai szakemberek — számokkal is készek voltak bizonyítani: az agglomerációhoz tartozó községek, nagyközségek kaszárjába több pénz csordogál a központi — illetve a megyei — alapból, mint a fővárosban ugyancsak közel eső, ám a megyén kívüli falvakhoz.

Lehetne, de nem érdemes

Igyekezünk alaposan körüljárni a témát, annál is inkább, mert *Budapest pusztja létezése is sajátos igényeket támaszt* a bejáró, ingázó lakosok körében és innen csak egy lépés a helyi tanácsokkal szemben megfogalmazott — igaz, távolról sem mindig jogtalan — igény. Talán azzal érdemes kezdeni a tapasztaltakat sorát, hogy a 43 településsel, amely a gyűrűn belül helyezkedik el, korántsem merül ki a teljes vonzáskörzete fogalma, elvégre még további 135 helység lakói járnak be rendszeresen a fővárosba, csökkentve a nagyvárosi üzemek, gyárak munkaerőigényét. Az, hogy az agglomerációs gyűrű kijelölése — amely annak idején ugyan pontosan figyelembe vette a települések földrajzi elhelyezkedését, növekedési ütemét, kereskedelmi ellátottságát, közlekedési viszonyait és megannyi más szempontot —, most, egy évtized távlatából mennyire állja meg helyét, tehát valójában azok a községek tartoznak-e a gyűrűbe, amelyek a legdinamikusabban fejlődnek, azon lehetne vitatkozni. *Lehetne, de nem érdemes!* Mert az agglomeráció határa — úgy tűnik — szigorú határ, „ingázniuk” a falvaknak nemigen lehet.

Könnyű lenne most úgy folytatni a gondolatot, hogy jó azoknak, amelyek belül, és rossz azoknak a községeknek, amelyek kívül fekszenek az agglomeráció vonalán. Ez a következtetés az első pillanatokban nem rejt logikai csapdát, hiszen az agglomerációhoz tartozó települések több pénzre, nagyobb központi támogatásra számíthatnak, és ezt senki sem tagadja. Természetesen nincs itt szó valamiféle elvtelen előnyről, az illetékesekkel folytatott beszélgetéseinkből kitént, hogy bár a közös alapból hasít nagyobb szeletet az agglomeráció, ez nem történhet a megye többi községe tlapellátásának rovására, még kevésbé elsorvasztására. Annál is inkább szükség van a józan mérlegelésre, mert másképp könnyen visszajára fordulhat minden. Nevezetesen arról van szó: ha erőn és — fogalmazzunk így — érdemein felül fejlesztik az említett 43 községet, miközben a többivel mit sem törődnek, előfordulhat, hogy olyan mértékben gyorsul fel a lakosság áramlása az agglomerációba, hogy azt infrastruktúrával, tehát pénzzel követni szinte lehetetlen lenne. Ezért hát létfontosságú szerepe van a mértéktartó és mindenekelőtt körültekintő pénzelosztásnak, támogatásnak.

A duplájáért sem...

Am az a tény, hogy az agglomerációs községek valóban kimerült támogatásban részesülnek, mégis sóvárgásra ad okot egy-két — a gyűrűn kívül rekedt — tanács apparátusában, „könnyű anynyi pénzből boldogulni” jelszóval. Beszélgetéseink során azonban kiderült, hogy nem is annyira könnyű. És a legerősebb ebben az, hogy akik ezt hangoztatták, illetve elismerték, azok nem az agglomerációs községek tanácsai vezetői közül kerültek ki. Sokkal inkább azok közül, akik a gyűrűn kívülről is jól látják: a magasabb támogatás csak részben gyógyír az agglomerációs gondokra. A rendkívül erőteljesen növekvő népesség — és ezzel párhuzamosan az igények rohamos változása, az infrastruktúra hiánya — sok helyütt olyan helyzetet teremt, hogy a többlet éppen hogy csak „tűzoltásra” elegendő, de végérvényesen, vagy legalábbis hosszú időre nem oldja meg a gondokat. És miután az agglomerációs határ olykor 7–8, vagy éppen 2–3 kilométerre húzódik, számos Pest megyei településtől, el kell fogadni a „kivülrekedt” tanácselnökök véleményét: még a megkülönböztetett támogatás kétszereséért sem cserélnének szomszédokkal. Igen, mert a lassú, ám az igényekhez és nem utolsósor-

ban a lakosság számához méretezett fejlődés náluk biztonságot, kiegyensúlyozottságot garantál, hosszú távú tervezést tesz lehetővé.

A „határon kívül” csupán egyetlen dologgal nincsenek megbékélve a tanácsiak, ez pedig az apparátusok közötti bérszínvonal kérdése. Az agglomeráción belüli településeken ugyanis eleve magasabb a tanácsai dolgozók fizetése, mint más községekben, amire a „külsők” azt mondják, hogy nekik is van anyyi és olyan felelősségteljes munkájuk, mint a bentieknek. (Egyszer majd napirendre tűzzük ezt is, feltehetően mindkét részről kölcsönös tanulságot tartogat a témakör.)

Illúzióktól mentesen

Az viszont feltétlenül említést érdemel, hogy tapasztalataink esztendő agglomeráción kívül eső településeken — talán mert a lakosság összetétele nem annyira heterogén — erőteljesebb a lokalpatriotizmus, a lakohelyi szeretete, mint a gyűrűn belül. Innen ered, hogy csaknem minden olyan községben, amelyben megfordultunk, kiemelkedő társadalmi munkáról számolhattak be a tanácsai vezetők. Érdekes volt megfigyelni azt is, hogy a gyűrűn kívül eső községek zömében realisan, illúzióktól mentesen mérik fel a tanácsai dolgozók a lehetőségeket, és pontosan tisztában vannak a megyében elfoglalt helyzetükkel. Ez a felismerés segíti át őket és a lakosságot nem egy nehézségen, ennek alapján tervezhetnek magabiztosan. Igazolódott az is, hogy olyan reális, megvalósítható célokat tűznek ki maguk elé, amelyeknek nemegyszer a jól megszervezett társadalmi munka jelenti a mozgatórugóját.

Vizsgálódásaink tapasztalatait summázza, elmondhatjuk tehát, hogy ha akadnak is sóvár tekintetek, amelyek az agglomeráció és a vele járó nagyobb anyagi támogatás felé kacsingatnak, nincsenek alapvető ellentétek a gyűrűn innen és a gyűrűn túl elhelyezkedő községek között. Ami közös bennük, az a fővárosi községek. Am a Budapest táplálta helyi igényeknek egyéni módszerekkel, és a lehetőségek pontos ismeretében igyekeznek megfelelni.

Forró Péter

Ha a megye is következik...

Pillantás a környezetre

Az agglomeráció nemcsak jelentős munkaerőt ad a főváros gyárainak, üzemeinek, hanem üdülőtérletei, zöldövezetei révén sok ezer budapesti család pihenését is szolgálja. Ez természetesen számos — a környezetvédelemmel és a köztisztasággal összefüggő — feladatot ró a főváros környéki települések tanácsaira; ezekben a falvakban, városokban tehát az átlagosnál nagyobb jelentősége van a köztisztaságnak, a környezet védelmének. A megyei tanács végrehajtó bizottsága időről időre meghatározza a helyi tanácsok ezzel kapcsolatos teendőit, legutóbb a múlt év őszén fogadott el egy átfogó intézkedési tervet ebben a témakörben. Érdemes sorra venni a megyei intézkedés lényegét és hatását.

Ez — egyebek között — a helyi tanácsszervek számára kötelezően írja elő, hogy a VI. ötéves tervben társadalmi erők bevonásával legalább évente egyszer szervezzenek nagyszabású köztisztasági akciót; minden tanács köteles kijelölni személtelhelyezésre alkalmas lerakóhelyeket, gondoskodni ezek kiépítéséről, az üzemeltetés feltételeiről.

Ahol módosításra szorul a köztisztasági tanácsrendelet — vagy netán még egyáltalán nincs —, ott záros határidőn belül gondoskodni kell az új, vagy módosított rendelet elkészítéséről. A környezetszennyezés megelőzése érdekében a helyszíni bírságolás lehetőségével is bátrabban kell élniük a helyi tanácsoknak; kötelesek folyamatosan ellenőrizni a lakóházak állapotát, s szűkség esetén kötelezni a tulajdonost vagy az épület használatát a ház előtti közterület rendszeres tisztántartására, karbantartására.

A település üzemei, szövetkezetei vagy intézményei sem felelhetnek meg a telephelyek belső rendjéről, a környezetet károsító technológiai eljárások fokozatos megszüntetéséről. A település tisztaságának helyzete, s az intézkedések végrehajtásának állandó ellenőrzése nem kampány; szóvá kell tenni a testületi üléseken, a falugyűléseken és más közéleti fórumokon, hiszen a település tisztaságának megővéséhez egyetlen tanács sem nélkülözheti a társadalmi és tömegszervezetek, valamint a helyi lakosság segítségét, támogatását.

A megyei tanács végrehajtó bizottsága arra is kötelezte a tanácsokat és a járási hivatalokat, hogy a felügyeleti vizsgálatok során a települések tisztaságát, a helyi intézkedések végrehajtását rendszeresen ellenőrizzék. Legutóbb a járási hivatalok elnökei adtak számot az intézkedési terv végrehajtásáról, a tisztasági akciók eredményeiről. Szinte valamennyi járási vezető beszámolt arról, hogy az áprilisi tisztasági akciók a megye lakossága nemcsak megértéssel fogadta, hanem segítőkészen támogatta: több mint 25 ezer ember csaknem 360 ezer órát dolgozott a gondosan előkészített akciók keretében.

Csaknem mindenütt sikerült felszámolni a települések közötti útszakaszok mentén, a közeli erdőben levő személtelrakó helyeket. Sok helyütt a térszek, állami vállalatok, s a honvédség is segítette a munkát. Például azonban, hogy a már megtisztított területekre ismét odahordják a személt, az építési törmelék, vagy más hulladékanyagot, tehát most a megelőzés a tanácsok fontos feladata. Van, ahol tiltó táblák helyezték el a tanács „népszerű” illegális személtelrakóhelyek körül, máshol pedig — igen előrelátóan — konténereket állítottak fel. A belterületi illegális személtelrakóhelyek közvetlen közelében néhány tanács játszóteret vagy parkot alakított ki, remélvén, hogy ez is visszatartja a szabálytalankodókat. Az erdőgazdaságokat és a termelőszövet-

Nem elég azonban kijelölni a személtelhelyezésére alkalmas lerakóhelyeket: gondoskodni kell a személtelhelyezéséről, elterítéséről is, mert anélkül a telep bejáratánál hatalmas hegyek képződnek. Ezért a helyi tanácsok — lehetőségeikhez képest — kerítsék körül a személtelrakóhelyeket, a már betelt gödröket fedjék fel földdel, s telepítessenek rá növényzetet.

A környezet tisztaságát kedvezően befolyásolta a megyei tanács végrehajtó bizottságának az a korábbi határozata is, miszerint — egy-egy városgazdálkodási vállalatra, vagy nagyobb költségvetési üzemre építve — körzeti rendszerben kell megszervezni a köztisztasági szolgáltatásokat. Jelenleg hat bazisüzem, hat körzetben — 33 település területén — végzi

a hulladékgyűjtést és -szállítását, az út-, a járda- és közterület-tisztítást, a személtelhelyezést. A pénzügyi lehetőségekhez mérten a VI. ötéves tervben további költségvetési üzemeket tesznek alkalmassá hasonló feladatok ellátására, s így újabb körzeteket lehet majd kialakítani. Rövid időn belül minden járás egy-egy költségvetési üzemre lánctalpas dözert kap, amellyel a nyitott személtelrakóhelyeken is könnyűszerrel megoldható a személt és a törmelék kezelése és elterítése.

Bár az utcaképet rontó épületek és kerítések rendezhetőek, megtehetően vontatottan halad — miután a tanácsok sem szorgalmazták a hulladékgyűjtést és -szállítását, az út-, a járda- és közterület-tisztítást, a személtelhelyezést. A pénzügyi lehetőségekhez mérten a VI. ötéves tervben további költségvetési üzemeket tesznek alkalmassá hasonló feladatok ellátására, s így újabb körzeteket lehet majd kialakítani. Rövid időn belül minden járás egy-egy költségvetési üzemre lánctalpas dözert kap, amellyel a nyitott személtelrakóhelyeken is könnyűszerrel megoldható a személt és a törmelék kezelése és elterítése.

A Pest megyei példa egyértelműen bizonyítja, hogy körültekintő szervezéssel, következetes intézkedésekkel és megfelelő szemléletformálással viszonylag rövid idő alatt is lehet eredményt elérni. Fontos azonban, hogy a köztisztaság és a környezet védelme ne merüljön ki egy-egy időközönként végrehajtott akcióban.

A. L.

A Magyar Hírlap és A HÉT közös riportja

Export a helyszínen

Vendégmunkásnak hívják, de nem vendégmunkás — Mit ér a szerelés az NSZK-ban?

Az elmúlt vasárnap a televízió A HÉT című műsorával közös riportunkban beszámoltunk arról, hogy Milos szigetén újszerű fővállalkozással geotermikus fűrészeket végez a NIKEX és az OKGT. Mai írásunkban, amely szintén A HÉT-tel együttműködve készült —, más típusú külföldi exportteljesítményről adunk képet.

Vendégmunka. A fogalomnak tagadhatatlanul rossz a csengése, hiszen az iparilag fejlett országokban a más nemzetiségű munkavállalók általában olyan feladatokat végeznek, amelyeket a honi állampolgárok nem szívesen vállalnak. Hogy mégis e kategória jutott eszembe, annak bizonyos mértékig a látszat az oka: a magyar szerelőknek, akik a NIKEX Külkereskedelmi Vállalat szervezésében Frankfurtban, Duisburgban, Aachenben dolgoznak, a helybeli munkügyi hivatalban „Gastarbeiter” a hivatalos megnevezése.

Bauleiter nélkül...

Persze a valóság nem tűri az efféle fogalmi skrupulust. A magyar munkavállalók csak annyiban vendégmunkások, hogy az NSZK-ban meghatározott ideig különféle fizikai szakterületek végeznek. Am helyzetük, foglalkoztatásuk alapjaiban különbözik az Európából, Közel-Keletről az NSZK-ba sereglett emberekétől: a magyar szakemberek vállalati keretben, magyar alkalmazásban állnak — nem ők, hanem a NIKEX írja alá szerződéseiket és vállalja értük a felelősséget.

Van még egy, szintén nem lényegtelen különbség — erről beszélgettem Duisburgban a Jäger-Schmidt GmbH cég egyik tulajdonosával.

— Jäger úr, mit mond, ha arra kérem, jellemezze honfitársain működését, a róluk alkotott véleményét?

— Körülbelül háromnegyed éve dolgozunk magyar szakemberekkel, és meg kell mondanom, nagyon pozitív benyomásokat szerezünk róluk.

— Pontosabban ez mit jelent?

— Nézze, a magyar szakemberekhez nem kellett német „bauleiterek”, azaz munkavezetőket állítanom. Rájuk bízhattam a munkák teljes felelős elvégzését. Ami a kérdés másik részét illeti — kész vagyok arra, hogy a NIKEX-szel tovább bővísem szerződéseinket és még több magyar szakembert hozzak Duisburgba. Ez egyébként folyamatban van.

A Jäger és Schmidt cég prosperáló, nemrég indult kisvállalat az NSZK-ban. Különféle klímaberendezéseket szerel más cégek megrendelésére. A magyar munkásokkal — Zentai Sándorral és Harsányi Gyulával — a budapesti Hőtechnika Vállalat embereivel egy csarnok szerelésén találkoztam.

— Mit csinálnak itt tulajdonképpen?

— Azt, amit otthon is végeznénk, illetve amit más munkahelyeinken, legutóbb az NDK-ban, Csehszlovákiában is csináltunk. Tehát semmi különös nincs ebben. Inkább a hogyanban — arról mesélhetnénk.

— Meséljen...

— Ami azt illeti: a nyolc vagy kilenc munkaóra itt, nyolc-kilenc órányi intenzív munkával egyenlő. Nem ismeretes a cigarettaszünet, vagy az, hogy a városba kell menni elintézni valamit. Tudom, ezt nagyjából ismerik az otthoniak, valamiféle ilyen képzetük van egy iparilag fejlett ország követelményeiről. De hozzá kell tennem még valamit — ennél többet jelent a minőségi követelmény. Hogy úgy mondjam, ez egy fokozottan szigorúbb: amit otthon centiben, azt itt, milliméterekkel mérjük.

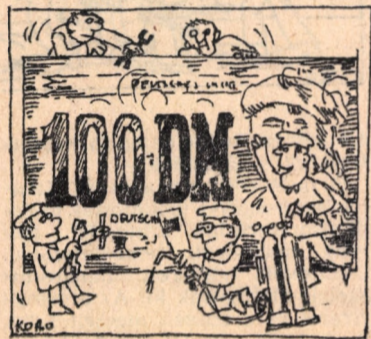
— Gondolom, ilyen követelmények mellett a bérek is mások...

— Szeretnék világosan beszélni erről. Mi nem keresünk rosszul, de ne higgye, hogy ebből fogunk meggazdagodni. Nem szabad elfelejteni: az otthoni havi bér mellé járó ezer márka körüli itteni fizetés (plusz az esetleges

250 márka prémium) nem megy automatikusan az OTP-be. Drága az élet, pláne a mi fajtánknak. Harminc márka egy hajvágás, egy pohár sör két márka, drága a kenyér, az enni való. Arról már ne is beszéljünk, menyinyibe kerül, ha az ember netán moziba, színházba akar menni, úgy mint otthon.

— Akkor miért vállalkozott erre az exportmunkára?

— Csupán arra szeretnék célozni, hogy otthon az embernek mindig akad tisztességes maszkja — egy kertkapu vagy más, amit meg kell csinálni a hét végén. És otthon lehetek — szeretném ezt kétszer aláhúzni — otthon, ahol nem kérdés: mit csináljak hat óra után, hogyan szed-

jem össze magamat másnapra és kivél üljek össze egy pohár itallal. Itt valóban idegen az ember. Ezt nem lehet pénzzel megfizetni. Megnéztem Zentaiék lakását. Irodából alakították át ezeket, nem illene rájuk a luxuskategória. Harsányi Gyula megmutatta, enyhén szólva szerényen felszerelt fürdőszobájukat, konyhájukat — pillanatnyi hátorzágot. Ennek tudatában magam is hajlok arra, amit a keménykötésű Zentai Sándor művezető mondott. Hónapokat, éveket idegenben dolgozni és közben legfeljebb egyszer-kétszer találkozni a családdal, valóban embert próbáló feladvány, amit pénzzel nehéz megfizetni.

De vannak persze ebben az ügyben nagyon fontos egyéb nyomós érvek a másik oldalon is.

Igen gazdaságos

Ledermann Nándor, NIKEX-üzletkötő: — Hosszú évek óta foglalkozom a szervezéssel, amelyek most értek be az NSZK-ban. Tavaly mintegy 160-an dolgoztak itt, s egyre többen jönnek Magyarországról. Ráebredtünk arra, hogy ez igen gazdaságos, különösen, ha magyar termékeket magyar szakmunkások, szerelők építhetnek be külföldön. Most évi ötmillió márkánál tartunk, amit ezzel a sajátos életmunkaexporttal elértünk. Ezt az összeget már az idén alighanem megduplázhathatjuk.

Meráth József, a NIKEX vezérigazgatója további ádalékkal szolgál. A NIKEX, hagyományos üzleti kapcsolatait kiaknázva, két éve jutott el a gondolatig, hogy magyar szerelőipari vállalatokkal (a Hőtechnikával, a FÉMUNKÁS-sal, a KIPSZER-rel) közösen külföldi szereléseket végez. Nem mindig zavartalan ez, sőt, újabb komolyabb gondok is akadtak, amelyek a vállalatot merészt újításra ösztönözték.

— A NIKEX az egyik legrégebbi hagyományos külkereskedelmi vállalat; exporttal-importtal foglalkozik, elsősorban a nehéziparban. Azonban nem olyan időkét élünk, hogy túlzottan bezárkózhassunk tevékenységünk korlátai közé. Amit most akarunk, az nem más, mint hogy a külkereskedés mellé szakipari szerelő, önálló vállalkozó részle-

get építünk ki. Ehhez társulási szerződésben állapodtunk meg az AGROSZER szövetkezeti vállalattal. Úgy véljük, az új szervezetben egyesíthetjük a külkereskedelem és az ipari tevékenység gyors, rugalmas lebonyolítási módszereit.

Az üzleti érdek

— A cél nyilvánvaló, csak az nem világos, hogy mi ösztönzi erre a vállalatot.

— Nem szeretnék még konkrét adatokat említeni, hiszen a kezdetnél tartunk, a jövő még sok mindent hozhat. Annyi bizonyos, hogy a milosi vállalkozásunk, és az NSZK-ban, valamint a fejlődő országokban folytatott életmunkaexporttal erősített tevékenységünk gazdaságossága jóval felülmúlja a termékeport gazdaságosságát...

— Nem tagadom, bizonyos kétségek támadnak bennem — gondolom az olvasóban is — Jäger úr nyilatkozatával kapcsolatban. Csakugyan nem az udvariasság, az interjú kedvéért megfogalmazott gesztus volt elismerésének oka? Ezért kérdeztem meg az NSZK-ban több olyan illetékest, akinek valamilyen módon köze volt, van a magyar munkához.

F. J. Schmiéd exportigazgató, a világhírű Lurgi tervező-fővállalkozó csoport képviselője:

— Először mint szállítók jelentünk meg Magyarországon, nagy értékű berendezéseket adtunk el a hűsziparnak. Az első időkben a kompenzációs kötelezettség miatt voltunk kénytelenek vásárolni. Am megismertük a magyar ipar teljesítményét, és most már mi jelentkezünk partnerként. A NIKEX-szel környezetvédelmi és egyéb berendezéseket szerelünk a harmadik világban, és ezt a munkát a jó tapasztalatok alapján szeretnénk bővíteni.

Bernard W. Herr, a szintén milliárdos Luwa cég marketing igazgatója:

— A legnagyobb lehetőséget a harmadik piaci együttműködésben látom. Jók a tapasztalataim; szeretnénk minél több közös munkát a magyar külkereskedelemmel, a NIKEX-szel végezni.

Horst Grassmann, a frankfurti Isoteknika cég tulajdonosa:

— Ön azt kérde, miért működöm együtt a NIKEX-szel? Nos, elmondhatom, indítékaim prózaiak egyszerűek — üzletiek. Több éves kapcsolat van a magyar klimatechnikával és ennek „vidékével”; én bonyolítottam le több nagy értékű berendezés szállítását az NSZK-ba. Meglepett a magyar berendezések korszerűsége, jó minősége. Például a Frankfurtban, a legnagyobb bankházban 1974 óta működő magyar klimatechnikák minőségét a közismert Volkswagen gépkocsik minőségéhez hasonlíthatom. Szóval szeretném hangsúlyozni, együttműködésem motívuma az, hogy üzleti érdekem szorgalmazni a magyar együttműködés szélesítését. Különösen azt, hogy a magyar berendezéseket, termékeket magyar szerelőkkel, munkásokkal szereltessek föl, vagy megrendelésekre végeztessünk különféle szakipari tevékenységet. 1980-ban 2,6 millió márkát forgalmaztunk így módon. Az idén valószínűleg elérjük az 5—5,2 milliót. Ha sikerül a munkaslétszámot 200-ra, vagy annál többre emelni, akkor nem látom lehetetlennek 1982-re — tisztán ebből a tevékenységből — az évi 10 millió márka forgalom elérését.

Az NSZK-beli üzletember reményei nem irreálisak. A NIKEX, ezekre alapozva is úgy határozott, hogy az idén Frankfurtban saját irodát nyit vállalkozásai bővítésére. (Az NSZK-ban készült riportot A HÉT mai adása sugározza.)

MATKÓ ISTVÁN

Egy hét a világgazdaságban

Nincs fellendülés

A héten újabb prognózis jelent meg a fejlett tőkés országok gazdasági fejlődésének rövidtávú kilátásairól. Az OECD gazdaságpolitikai munkacsoportja által összeállított anyag előjénél pesszimistább. Míg a decemberben a 24 fejlett tőkés országra közzétett előrejelzés még átlagosan 1 százalékos növekedési ütemmel számolt, addig a mostani tanulmány szerint az országcsoportnak az idén meg kell elégednie fél százalékkal.

Természetesen nem a fél százalékos különbségért érdemel a prognózis csupán figyelmet. A számítás és a tényszám között ilyen nagyságrendű különbség megegyedett és elfogadott. A lényeg azonban ugyanaz a fejlett tőkés országok gazdasága ez évben mindegyképpen stagnál azután, hogy a tavaly regisztrált emelkedés is mindössze 1,3 százalékos volt. (Érdemes ezt összevetni a hatvanas években megszokottnak tartott 5 százalékos körüli növekedési ütemmel.) Az OECD-jelentés a várva-várt fellendülés tekintetében sem optimista, a szakértők szerint a megélénkülést a magas kamatlábak és a hatalmas olajszámla elhalasztotta.

Érdemes a fejlett tőkés országok gazdaságait nem csupán egy 1981-es pillanatfelvétel erejéig megvizsgálni. A statisztika szerint a bruttó hazai termék — 1981-re prognózissal számolva — az Egyesült Királyságban az idén várhatóan 1 százalékkal elmarad majd az 1978-as szinttől, Hollandiában 3 százalékkal meghaladja azt, míg Franciaországban a három év alatt, 6,7 százalékos az emelkedés. A stagnálás vagy alacsony ütem tehát már évek óta a legtöbb fejlett tőkés ország kormányának fejfájást okoz. A lángha növekedés ugyanis természetesen csökkenti a belföldön szétosztható forrásokat. Így a magánfogyasztást is. Láttunk ismét statisztikát. A lakosság fogyasztása a jóléti államnak számító Svédországban három év alatt csupán 2,7 százalékkal nőtt. Kanada esetében ugyanezen időszak alatt az emelkedés 3,4 százalékos, az éves gyarapodás Svájcban is elmaradt a 2 százaléktól.

A lassú növekedés nem csupán a honi fogyasztókat és beruházókat érinti, hanem kihat a nemzetközi gazdasági kapcsolatokra is. A bruttó hazai termék mérsékelt emelkedése ugyanis általában mérsékli az áruk és szolgáltatások iránti keresletet, és így az import iránti igényt is. 1981-ben az előrejelzések szerint — változatlan áron — az NSZK importja 3 százalékkal, Olaszországhé 6 százalékkal, míg Angliáé 4 százalékkal csökken. (A mérséklődés Ausztria, Franciaország és

Norvégia esetében megegyezik az NSZK-ra prognosztizálttal.) Az OECD-országok fizetési mérlegének deficitje azonban az idén a 70 milliárd dollárt haladja meg, természetesen tehát a legtöbbben növelni kívánják majd exportjukat. E törekvésük azonos a fejlődő és a szocialista országokéval, vagyis miközben az importigény a legnagyobb felvevőpiacokon csökken, az eladási kedv emelkedik, a konkurrenciaharc éleződik: eladni egyre nehezebb, nyilvánvalóan csak a legversenyképesebbeknek sikerül.

Az OECD-előrejelzés az inflációról már derűsebb gondolatokat mond, a szakértők véleménye szerint a pénzromlás a tavalyi 11,5 százalékról 1981-re átlagosan 8,5 százalékra mérséklődik. (Megőriz azonban a két számjegyű inflációt Olaszország és az Egyesült Királyság.) Ezzel párhuzamosan a munkanélküliség további 1 millió fölé nő. Így az országcsoportban összesen 26 millió dolgozó lesz munka nélkül. (1981-ben az érintett lakosság — negytagú családdal számolva — meghaladja a 100 milliót!) Nem csoda hát, ha az érintett kormányok magatartása az import iránt keményedik akkor, ha az egyébként olcsóbb és versenyképes behozott hazai munkahelyeket féltetik.

Külön dilemma, hogy mennyiben „erősíti fel” a stagnálást a fejlett tőkés országok antiinflációs, restriktív gazdaságpolitikája. Az infláció leküzdése persze nyilvánvalóan indokolt cél. A kérdés azonban az, „nem gyógyszerizik-e túl” néhány esetben a beteget.

A megnövekedett világgazdasági környezetben az érintett államok számára szükségszerűségeként vetődik fel, hogy a közös gondokat a saját integrációs szervezetre való fokozott támaszkodással mérsékeljék, a kiutat a kétoldalú és sokoldalú együttműködésben rejlő tartalékok feltárásával alapozzák meg.

A fejlett tőkés országok konjunktúráját illetően egyébként 1982-re sem túlságosan pozitív a kép. Ha az USA-ban a jelenlegi magas kamatszint marad — ez a valószínű —, úgy megélénkülésre csak a jövő év második felében számíthatunk. Egy újabb jelentős olajáremelés persze ezt a kilátást is befolyásolhatja. Egyben azonban egyetértés van: a hatvanas években regisztrált „történelmi” növekedési ütemekhez való visszatérés még jó ideig kizárt.

Gonda György—Szentgáli Péter

A KOPINT jelenti

Árcsökkenés a tőzsdén

Ez az árupiaci tájékoztatónk a májusi átlagárakat vizsgálja, az áprilisi átlagárhoz viszonyítva. A kummulálódott árváltozások miatt sokkal élénkebbnek tűnik a tőzsdei élet. A fém-tőzsdéken az ólom 4,3%-kal, az alumínium 6%-kal és az antimon 2,5%-kal alacsonyabb árszínvonalon mozgott. Emelkedett viszont a horgany, horganylemez és a keményhorgany (5—7%-kal), valamint a nikkal és a kadmium árszintje (5. illetve 6,5%-kal). Csökkentek általában az acélttermékek árai és így például a betonacél 8%-kal, a rúdacél 4%-kal és az idomacél 2%-kal. A fémhulladékok jegyzései is erősen változtak, 3%-kal magasabb a rézhulladék átlagárszintje, 6%-kal alacsonyabb az ólomhulladék és a vashulladéké. Az ócskavas jegyzése 7%-kal esett. Feltűnően, mintegy 35%-kal megugrott a horganyhulladék New York-i jegyzése a múlt hónap közepén. A motorbenzin átlagban 3,2%-kal, a gázolaj 7,3%-kal olcsóbb.

Az idej jó termés reményében általában csökkentek a gabona-tőzsdei jegyzések. A szójabab (2%-kal), a szójabab (3,3%-kal), a kukorica (4%-kal), a búza (6,5%-kal), a rozs (10%-kal) és a zab (12%-kal) részvényei alacsonyabb áron keltek el. A növényi olajok közül a földidíóolaj, a kókuszolaj és a pálmamagolaj drágult meg (8,6 és 4%-kal). Az olasz rizs is csaknem 10%-kal drágább, csökken a cukor ára is — 10—16%-kal.

DEVIZÁK		1981. június 4.
1 USA-DOLLÁR az egyes országok pénznemében		
Bécs	16,848	16,948
Brüsszel	38,81	38,88
Párizs	5,6450	5,6560
Frankfurt	2,3935	2,3950
Milánó	1191,00	1192,00
Amszterdam	2,6650	2,6660
Tokió		224,88
1 ANGOL FONT értéke USA-dollárban		
London	1,9375	1,9395
NEMZETKÖZI ARANY dollár/finom uncia		
Zürich	461,00	464,00
London		462,50

Korondi fazekasok

Úgy olvastam ezt a könyvet, mint a legszebb verseskötetet. Úgy merültem el benne, hogy újra végiggyönyörködtem a sokszor bejárt helyszíneket: a só útja menten fekvő Korondot, a tőszegi kicsi házakat. Beléptem a fazekasok gyönyörű székely kapuin, amelyeket általában 1950-től állítanak, mióta telik rá a korondi fazekasoknak, mert jól pénzelnék a bokályokból, csiprókból, korsókból. Voltam a műhelyekben, láttam a palaórlót, bekukantottam a katlanházba, s bekopogattam Páll Antalékhöz, akikről oly sokat ír ez a gyönyörű könyv. Már a címlapon egy 1978-as évszámú madaras tányér ékeskedik — Páll Antal és Kovács Rozália közös munkája —, mert mindig a férfi fazekol, s az asszony meg írja rá a szebbnél szebb mintákat.

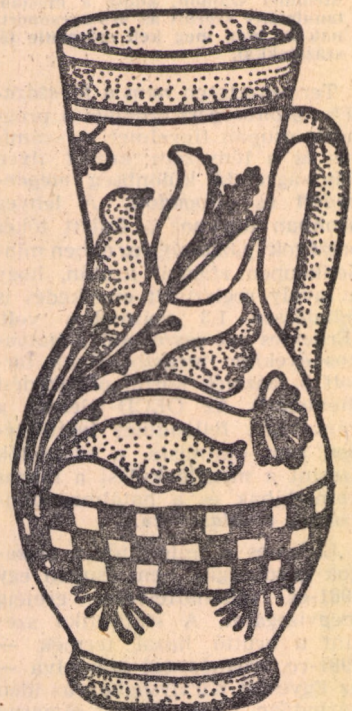
Pedig ezt a könyvet a szerzők — Kocsi Márta és Csomor Lajos dokumentumnak szánták. De hát az is, a korondi fazekasság himnuszos dokumentumkönyve. Megismertem a korondi fazekasság múltját, jelenét, tudós aprólékosággal adja a paraszti kerámiaművészet teljes technológiai leírását, a díszítés szabályait, valamint a követésre méltó forma és motívumkincset. Képet ad a faluról az először 1332-ben említett Korondról, ahol a valaha szabad székelyek, miután elvesztették földjeiket, sem a jobbágyorsort, sem a kivándorlást (ami nemcsak Amerikát jelentette, hanem jelent ma is a más vidékre való költözést), nem tartották magukhoz méltónak, s inkább fazekasok lettek.

Mi mindent megtudtunk e könyvből! Hogy a mázatlan edények kora 1893-ig tartott, hogy Orbán Balázs ezt írta a korondiakról: „... Korondon minden ember fazekas is, itt készülnek azok a mázatlan és hallatlan olcsó cserépedények, melyek az egész Székelyföld konyhakellékeit fedezik...”

A fazekasmunka kézbe véve könnyű, hiszen papírvékony edényeket fazekolnak, mert a vastag már száradásnál elcsattant. „Az ilyen edények tulajdonságai voltak a tűzállóság és az optimális vízáteresztő képesség...”

A múltat lelkiismeretesen idézi fel e könyv, de a jelen szívmelengetőbb, hiszen mára a korondi bokály, tányér, csipor, korsó díszítései, megbecsült értékűek a mai lakáskultúrának Erdélyben is, hazánkban is. Már persze csak az, amely Bandi Dezső tanítása nyomán Korond igazi értéke lett. Ez a lelkes, nagyszerű népművelő iparművész a Székelyföld és Erdély legszebb motívumkincseit adta át id. Páll Lajosnak, majd megtanulta édesapjától Páll Antit, majd Agoston is, Magdi, Katj és Iona pedig az írókázás művészetét tanulták meg. Színeik a barna, sárga, zöld és kék, valamint a kontúrozáshoz használt „fekete”, amely valójában sötétbarna, alapanyaguk pedig a vas-, a réz-, a kobalt- és a mangán-oxid. Ma már követőik vannak, szerencsére, de a korondi falumúzeum belső szobájában Páll Antti mestermunkái sorakoznak.

Nem csoda ezek után, hogy a kötet nagyszerű fotói a Páll Antal—Kovács Rozália házaspár gyönyörű remekait sorakoztatják föl, akárha tányérok, akárha bokályok tündökölnek a szemünk-

be. De e könyv akár tankönyv is lehetne. Úgy írja az agyagot, a palát, a festékeket, a korongolást, a fűlezést, a szárítást, sőt a tűzelőanyagot is, aztán a festéklést, a festést, a díszítést, ahogy egy tankönyvben szerepelni kell a titkok nyitjának.

S hogy miket jegyeztek föl a szerzők a díszítőelemekről, a színnevezésről, arra legyen elég néhány idézet: „A bokály mindig leányalakot formáz, s amikor díszítem, öltöztetem. A fűves minta barna és zöld színeket évszakokat jelentek. A hullámvonal a vizet jelenti. A madárhoz két életfa jár, vagy egy életfához két madár. Madár szarvassal nem szerepel. Először a virágokat kell megírni. Gyopár a tényéren csak négy lehet és csak háromszínű mezőben. A gyopár a tisztaság, a nehezen szerezhetőség jelképe. A tulipán az élet és a szerelem jele, ezért általában mindig felfelé áll...” Kovács Rozália gyönyörű szavai ezek. S ugye, olyan ez az idézet, mintha vers lenne?

Rég nem volt ilyen kedvemre való könyv a kezemben. A szöveg tiszta, a fotók szepek, a rajzok tiszták, hasznosak, részletezők, s alattunk Páll Antal szavai olvashatók a munka folyamatairól. Bizony, ebből a könyvből a korondi fazekasok is tanulhatnak, mármint azok, akik giccsel árasztják el a piacot, akik piros színt tesznek a bokályokra, tányérokra, s akik állatfigurákat mintáznak a könnyű piac asztalára. De ha a szakemberek, a népművészetet ismerőkön és szeretőkön kívül a turisták is kezükbe veszik e könyvet, már el tudják választani a tiszta búzát az ocsutól, az igazi népművészetet a hamistól. (Népművelési Propaganda Iroda)

Takács Tibor

Magyar-olasz filmművészeti megállapodást írtak alá

A Magyarország és Olaszország közötti filmművészeti kapcsolatok fejlesztéséről tárgyalt, s kötött megállapodást a Művelődési Minisztériumban az olasz filmhét alkalmából Budapesten tartózkodó küldöttség. A megállapodást szombaton Szabó B. István, a minisztérium főigazgatójának vezetője és Mario de Paulis, az olasz művészetiügyi és idegenforgalmi minisztérium filmfőigazgatója a delegáció vezetője írta alá.

A dokumentum szerint elősegítik a két ország filmgyártásának együttműködését, koprodukciós alkotások készítését. A magyar

és az olasz filmművészetet tanulmányozó ösztöndíjasok cseréjét, illetve vendégművészek — rendezők, színészek — közös munkáját is előírja a többi között a megállapodás.

Jancsó Miklós A zsarnok szíve című új filmje — amelynek most fejeződött be a forgatása — már magyar-olasz koprodukcióban készült, a továbbiakban más rendezők — így Gábor Pál és Gaál István — tervei között is szerepel, hogy olasz művészekkel, illetve filmszakemberekkel együttműködve koprodukciós műveket hozzanak létre.

Klubkönyvtár — fólia nélkül

Érvek a szőnyeg csücskéről

Lassan két és fél esztendeje annak, hogy a sárbogárdi klubkönyvtár kenyszerű bezárásának körülményeiről szóló riportunk megjelent. Néhány nappal később a nagyközség tanácselnöke beismerte az építkezés közben elkövetett hanyagság egy részét, válaszcéljában még valamit közölt szerkesztőségünkkel: „A felújítás végleges elkészítése után értesíteni fogom önöket. Szemléijük majd meg a zökkenőmentes munkát és arról is tájékoztassák a közvéleményt.”

Meghívót azóta sem kaptunk, de függetlenül az ígért invitálástól, az 1976-ban életveszélyessé nyilvánított könyvtárral kapcsolatban mégsem szeretnénk csak a rosszra emlékezni... S ha azóta ismét zökkenőmentesen halad a munka, miért ne értesüljünk erről is a Nagyérdemű...

Az előző alkalommal csak saját felelősségemre mehettem be az épületbe. Szétnyitlák a tartópillérek, megpedtek a falak és a mennyezet, a tetőszerkezet beázott, az ajtók tönkrementek, a WC nem működött. A könyvek kupacba rakva, műanyag fólia alatt, vártak jobb időkre, vagy a tetőszerkezet rájuk szakadó terhére. A riport utolsó mondata, a könyvtár vezetőjének kétségbeesett válasza, hogy a félezer felnőtt- és gyermekolvasó mikor teheti be ide ismét a lábát csak ennyi volt: „Nem tudom.”

Kár a macskáért

Az első és legfontosabb benyomás: az épületet dárdo nélkül ugyan, de kívül-belül tökéletesen rendbehozták.

— Ez volt a lényeg, persze ez sem ment könnyen, főleg az elején. Amikor a cikk megjelent, engem hívtak a községüzárára. A vezetőség rákezdte, miért nyilatkoztam, ezt nem szabad, nem kellett volna... Erre dühbe gurultam. Engem citálnak ide, a szőnyeg csücskére, pedig azokat kellene, akik hanyag munkát végeztek, akik miatt olyan ez az épület, mintha bombatalálat érte volna. Hát én vajon kin töltsem ki a mérgem? — kérdeztem —, menjek haza és rúgjam meg a macskámat?

Varga Lászlóné népművelő, a könyvtár vezetője annak idején valóban nem a vészharang kötelénél kezdte. Férjével, aki az ifjúági klubot vezeti, összesen nyolc (a községben működő) céget, üzemet kerestek meg, s kértek anyagi támogatást. A tanács-házán mindennapos vendégek voltak, az utóbbi időben már menekültek panaszaik elől. Biztatást, támogatást, de még jó szót is alig kaptak, nemhogy forintot.

— Ezeket is elmondtam azon a kihallgatáson. Végül akadt, aki az én helyzetemet megértette, és mellem állt. Attól kezdve megváltozott az ülés hangulata. Abban maradtunk, hogy az épület helyreállítását azonnal megkezdjük, s engem többé azért a nyilatkozatért senki sem hívhathat ráportra.

Valamivel később felvonult a nagyközségi tanács költségvetési üze, és néhány hónap múlva megtörtént a műszaki átadás is. A tanács építők pillérekkel erősítették meg az ablakok közeit, újra vakolták a falakat, kicserélték a parkettát.

A fólia levegőtlen rabsága után most tízezer könyv sorakozik itt az állványokon.

Ismét megtarthatják az iskolások tantervében pontosan két év óta szereplő könyvtári órákat is. Ezekre részben a tananyag, részben pedig a könyvtárral és annak rendszerével való megismerkedés miatt van szükség (és lenne szükség másutt is). A fiatalok és az idősebbek számára mindennap nyitva tart az épület. Itt vagy folyóiratokat olvasnak (hiszen mióta megemelkedtek a sajtótérmekek árai, jó néhány a községben csak itt lelhetők fel, ilyen mennyiségben és választékban). Vagy éppen a klubszobában be-

központban neki is az orra előtt ment el a helyi járatú autóbusz.

Vegyes felállás

— A klubkönyvtár régi épületéhez még a hetvenes évek elején ragasztottuk hozzá az újat. Sajnos, ezt követően az egész létesítmény használhatatlanná vált. Szakszerűtlen volt az építkezés közben végzett társadalmi munka, és a mi költségvetési üzemi sem remekelt.

— Ezek szerint az épület földrajzi helye, mármint az a tény

szelgetnek, zenet hallgatnak, pontúzálnak a látogatók.

A nagyteremben a falusi fiatalok segítségével lebontották az ősi, korszerűtlen színpadot. Helyén magnóval, lemezjátszóval, erősítővel felszerelt hangosítószobát alakítottak ki. Az almenyínyezet és a frissen meszelt falak burkolatát — mivel elegendő pénzü nem volt —, vászonnal bevont, olcsó fakesetekkel oldották meg.

Kevés, annyi marad

— Sárbogárd ma öt kilométer hosszú nagyközség — mondja Vargáné. — Sárszentmiklóst, melynek egyetlen művelődési intézménye ez a ház, tíz esztendeje is megvan, hogy hozzácsatolták. De, sajnos, még ma is csak a másodhegedűs szerepét tölthetjük be mind fejlesztésben, mind fontosságban. Mifelénk mindenre a legvégén jut, és akkor is annyi, amennyi valahonnan megmaradt. Szerintem, ezért húzódtott évekig a könyvtár felújítása is. Sokan egyszerűen nem értették meg, hogy az itteni lakos nem gyalogol, vagy buszozik három kilométert a központig. Inkább otthon ül és nem jár könyvtárba, meg TIT-előadásra. Eppen ezért, mi nemcsak könyvkölcsönzéssel foglalkozunk... Hívunk előadókat, művészeket, rendezünk vetélkedőket, vitaköröket, szervezünk kirándulásokat, amatőr művészeti csoportokat. Ezt a könyvtárt már nem is lehetne elválasztani, határait kiszélesíteni a művelődésből. De mondanom sem kell, még erre sem figyelnek oda. A tanácselnököt évek óta minden rendezvényre meghívjuk, még egyszer sem ért ide. Nemrég viszont a járástól látogattak meg bennünket. Ezt követően szólt az elnök is, hogy rövidesen eljön.

En beérem Szalai Istvánnal, akit az 1978 óta eltelte idő alatt választottak meg tanácsbíróknak. Igaz, előbbre ígerte magát, de a

hogy nem a nagyközség központjában áll, s egyesek személyeskedéseit nem játszottak szerepet e nehézségek közepe?

— Ezt azért nem állítanám, már ami a szubjektív hibákat illeti... Tudom, hogy ilyenek is voltak, hiszen akkor már itt dolgoztam a tanácsnál. De, s nem mentegetőzni akarok, nagyon kevés a felújítási alapunk. Egyetlen épület rendbehozatala sokszor többbe kerül, mint amennyit az összes ilyen állapotban levőre tudnánk fordítani. A nagyközségi tanácsok országsszerte hasonló gondokkal küszködnek. Az ilyen települések, mint Sárbogárd is, már nem falvak, de még nem is városok. Az igények viszont nőnek, az anyagiak sajnos kevésbé, s mi sem tudunk mindenben a legjobban megfelelni. Ezzel együtt sem szeretnénk még egyszer olyan hibába esni, mint amelyet a könyvtár esetében elkövettünk. Ez sem erkölcsileg, sem anyagiilag nem jött jól a községi tanácsnak.

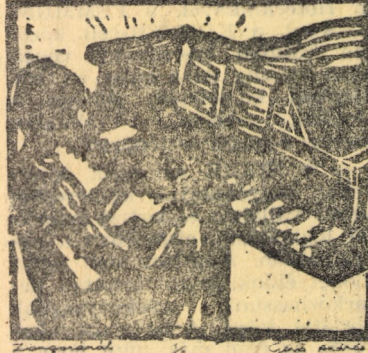
Sárbogárd, az egykoron csak mezőgazdaságból élő község, tíz esztendeje gyors ütemben iparosodik. Most érték el a se ilyen, se olyan címet, az átmenet falu és város között. Amint a tanácsbíró ezt az állapotot definiálta: a vegyes felállás. A település több mint tizenkétezer lakójából mintegy háromezer művelődésért Vargáék érznek felelősséget. A klubkönyvtár első nekifutása egymillió forintba került. Az eredménye akkor életveszély volt. A legutóbbi 522 ezerbe. Hogy lehetett volna mindezt jobban, rövidében, olcsóbban is? A tények ismeretében igen.

Vargáné még hozzátesszi: — Ami elment a réven, azt már sopánkodással sem lehet visszahozni a vámon. Lényeg, hogy — ha négy év után is —, végre egyenesbe kerültünk.

FRANKA TIBOR

Bertalan Tivadar rajza

Gerő András metszete

Kiss Attila rajza

Havasi Ferenc felszólalása

Termel Nagyegyháza

Tegnap megkezdtek a folyamatos szenttermelést a nagyegyházi új bányás első frontfejtésén. (Az új bányás építésének történetéről tegnap számunkban közöltünk összefoglalót.)

A jelentős esemény alkalmából rendezett ünnepségen megjelent és felszólalt Havasi Ferenc, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Központi Bizottság titkára is.

Az ünnepség résztvevőinek bemutatják a bányászati számos új létesítményét, majd munkásságukat tartották, amelyen Kapolyi László ipari államtitkár mondott beszédet. Többek között megemlítette, hogy a bányászati építési négy éven át megfigyelték a bányászati építési munkát végzett dolgozóknak.

Havasi Ferenc felszólalásában a Központi Bizottság nevében gratulált a bányás tervezőnek és építőnek. Külön szót a szovjet szakemberek munkájáról, akik

korszerű technológiával, gépekkel és szaktanácsokkal is segítettek a bányásépítést. Elismeréssel illette a Tatabányai Szebányák kollektíváját, akik ennél a nagyberuházásnál is igazolták jó hírüket, mert szelelemes, ötletes megoldásokkal jelentős mértékben hozzájárultak ahhoz, hogy a népgazdaság a vártnál egy évvel hamarabb kap szentet az új bányából. Havasi Ferenc hangsúlyozta, hogy az új nagyegyházi bányának — akárcsak az ország más üzemének — fontos értékmérője lesz a gazdaságosság, az újhoz való alkalmazkodási készség.

Az ünnepi gyűlés befejezéseként Kapolyi László kitüntetését adta át a beruházás szervezésében, építésében kiemelkedő munkát végzett dolgozóknak. Grigorij Grigorjevics Pelesko szelrelőbrigádjá és Nyikolaj Nyikonorovics Tyihonov aknamélyítő brigádjá a Munka Erdemrend arany fokozatát kapta meg.

Csehszlovák gazdaság

Hasonló cipőben

Az 1981-es esztendő Csehszlovákiában is egy új tervperiódus, sorrendben a hetedik öt éves terv kezdetét jelenti. A világgazdaság több éve tartó zavarai természetesen északi szomszédunk gazdaságát sem hagyták érintetlenül, s a kedvezőtlen külső hatások arra késztették a tervkészítőket, hogy az 1985. végéig terjedő időszakra a korábbinál lassúbb növekedést irányozzanak elő a népgazdaság több szektorában.

Bizonyos tartalékok

A kedvezőtlenebb külső és belső gazdasági feltételek következtében Csehszlovákiában sem sikerült megvalósítani maradéktalanul az 1976–80-as terv célkitűzéseinek egy részét. A tervezett 27–29 százalékos helyett a nemzeti jövedelem öt év alatt 20 százalékkal növekedett. Kedvezően alakult viszont az ipari termelés, amely összességében 25 százalékos emelkedést ért el, a mezőgazdaság növekedési mutatója — évi 1,8 százalék — azonban elmaradt a tervezettől. Nem sikerült egysúlyi helyzetet elérni a külkereskedelmi mérlegben, s túlságosan megnövekedett az elhúzó, be nem fejezett beruházások állománya. Az új öt éves terv kidolgozásánál figyelembe vették, hogy továbbra is számolni kell a kedvezőtlen külkereskedelmi körülményekkel. A legfontosabb célkitűzés a lakosság életszínvonalának megőrzése, illetve csekély emelése, de ennek eléréséhez

elengedhetetlenül szükséges a hatékonyság és a minőség növelése, illetve javítása. A munkaerő számának növelésére gyakorlatilag alig van lehetőség, s a fejlődés jelenlegi, intenzív szakaszában a gazdasági növekedés döntő tényezője csak a munka termelékenységének az emelkedése lehet. (A csehszlovák kormányfő a pártkongresszuson mondott beszédében felhívta a figyelmet arra, hogy az országban a munkaidőt elégtelenül használják ki, az iparban 15, az építőiparban pedig 30 százalékra becsüljük a munkaidő-vesztésüket.)

A csehszlovák népgazdaság öt éves mutatói az elmúlt tervperiódusnál lassúbb fejlődést irányoznak elő. A nemzeti jövedelem öt év alatt 14–16 százalékkal fog növekedni, a termelés éves növekedési üteme az iparban 3,4–3,7, a mezőgazdaságban pedig 2 százalék lesz. A gépipar marad továbbra is a legfontosabb exporttermelő ágazat, az iparon belül megkülönböztetett figyelmet fordítanak a nehézipar, valamint az elektronika fejlődésére. Fontos feladatok várnak az energiaszektorra: növelik a szénfelhasználást, valamint az atomenergia részarányát a villamosáramtermelésben.

G. Gy.—Sz. P.

A matyó minta

Termelőtől a boltig fél óra — Zöldsegéllátás mezőkövesdi recept szerint

Délelőtt fél tizenegy.

— Főnök, fogytán a paprika.

— Tényleg. Na, akkor elugrom ide a másik utcába Molnárékhöz, hátha lesznek egy újabb ládával. Ha nincsenek otthon, visszafelé benézek a felvásárlótelepre. Fél óra múlva itt vagyok a paprikával, addig tartások a frontot — mondja a boltvezető és kerékpárra pattan.

Harmincötezer és ötven

Nem kitalált párbeszéd volt. Nem is mazsek zöldseges standján hallottuk, hanem a mezőkövesdi afész hatvankettes boltjában, szemben a Matyóföldi áruházal. Pethő József üzletvezető, biciklire kapaszkodóban még int: várjanak meg. A termelőtől a boltba fél óra? Így is lehet? A rendelőlapon előzetes kitöltése, a teherautók félig üresen való fuvaroztatása, az áru törése, zötykölődése nélkül? Lehet, és csak így kellene. Nem csoda, hogy erefele kiegyensúlyozott a zöldseges és gyümölcseállítás, ropogós a saláta, hamvas az eper.

Harmincötezer állampolgár és a sok turista zöldseges- és gyümölcseállítását ötven ember látja el Mezőkövesden és környékén! Ennyien dolgoznak az afész felvásárlótelepen és üzleteiben. Van persze konkurrenciája is, a kistermelők, kofák a helyi piacon és egy-két Zöldért-áruda. De a munka oroszlátrészt a szövetkezet és szakszervezetek, tagjai végzik.

— Pedig ezen a környéken nincs hagyománya a primörök természetesen — jegyzi meg Szepesi Ferenc, az afész termékforgalmazási elnökhelyettese. — Inkább a szomolyai feketeszárú cseresznyéről, a horti dinnyéről, meg állattenyésztéséről volt híres Heves. 1972-ig csak néhány bolgár család természetesen erefele korai zöldseget. Ez kevés volt és meg is látszott az észak-magyarországi boltok ellátásán meg az árakon is: Kecskeméti, Szegedig kellett elmenni korai paradicsomért. Kilenc éve fogtunk hozzá a zöldsegetermeléshez. A soroksári tanegazdaság tanulmánya alapján készítettünk egy három éves fejlesztési programot. És mindnyájunk örömeire megszerettük az itteniek a földjét. Ma már az év minden szakában van primör áru. Miskolcra, Budapestre, sőt exportra is szállítunk.

Nem ment persze minden olyan simán és gyorsan, mint ahogy néhány szóban Szepesi Ferenc összefoglalta. Korántsem bizonyult volna elégségesnek, ha az afész csupán felvásárolt. Meg kellett szervezni a termelést is. Ahogy a baromfi- vagy nyúltenyésztéshez ketreceket adtak, a törzsállományt egységesítették, úgy a „földiásokat” vázserkezettel, palántával segítették, gépet kölcsönöztek.

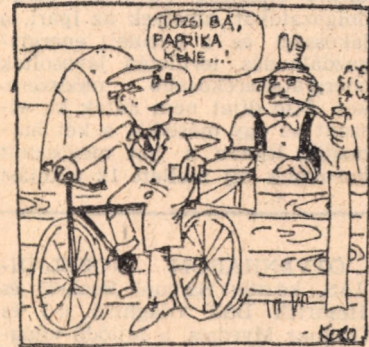
Angliai munkanélküliség

Nagy-Britanniában a munkanélküliség újabb, háború utáni csúcsra emelkedett, s év végére immár a konzervatív kormány is hárommillióra számít. A munkanélküliség száma júniusban 123 ezer fővel gyarapodott. A középiskolából most kikerülő ezrek kevés kivétellel feliratkozhattak a munkanélküli segélyre. Az Egyesült Királyságban a munkanélküliség aránya 11 százalék, ezen belül Észak-Írországban a leg súlyosabb, ahol megközelíti a 20 százalékot.

Gazdasági berútlás az NSZK-ban

A bonni kormány a Schmidt-kancellárhoz közelálló körök értesülése szerint a gazdaság várható teljesítményére vonatkozó korábbi jelzőszámok csökkentésére kényszerült. A nemzeti össztermék az idén az újabb becslések szerint nem fél, hanem egy százalékos lesz, szemben a korábban jóslott 3 százalékos növekedéssel. Tovább nő a munkanélküliség száma; az idei, átlagosan 1,2 millió főről 1,4 millióra. A külkereskedelem viszont kedvező ered-

Mindez nem számít különlegesnek. Az viszont egyedi és igen csak jó ötletnek bizonyult, hogy a felvásárlótelepen van az afész 3200 négyzetméternyi saját fólia-birodalma. Amikor valaki eladni hozza mondjuk a retket, megnéz-

heti miként fejlődik a paprikapalánta, amit később megvásárol az afészről.

Kedvcsináló bemutató

Pető János, a felvásárló kombinát vezetője kalauzol bennünket. Szavaiból kiérezni a szakma szeretetét, sok éves tapasztalatát. — A fóliasátor nem ürül ki a primörök szezonja után sem. Látja, most függesztésses paradicsomot ültettünk ide. Ez afféle kedvcsináló bemutató — hátha jövőre kedvet kapnak hozzá a kistermelők. Így szoktuk bemutatni az újdonságokat.

— Azt hallottam, hogy egyre kevesebb palántát vásárolnak ma már az afészről a kistermelők, inkább maguk bajlódnak vele.

— Ez mindnyájunknak jó — mondják szinte egyszerre beszélgetőpartnereim. — Mert az afésztag 2,70-ért, mi meg kilenc forintért vásárolhatjuk a fóliafűtéséhez a gázolaj literjét. Így az afésznek kevesebb a vesztesége, a termelőnek is olcsóbb és kedvezőbb áron kínálhatjuk a primört.

A felvásárlótelepen éppen most parkol le két fiatalember. Gyönyörű zöldpaprikát hoztak. Egyikük, Szilvássy András, Egerlővön dolgozik a Kismotor- és Gépgyárban.

— Most indulok be dolgozni, délutános vagyok. Az afészről veszem a palántát, négy forintért, így is megéri, mert egy-egy tövön nemcsak egy paprika terem. Van vele munka, de építkezünk, kell a pénz.

Ekkor toppant be Pethő József, a bevezetőnkben említett zöldsegeállítás vezetője. Szilvássy András paprikájából egy ládányit feltesz a kerékpárjára és már indul is vissza a boltba.

— Huszonöt szakszervezetünkben

2500 tag foglalatokodik gyümölcselel, baromfival, gombával, nyúllal, zöldseggel — sorolja Szepesi Ferenc. Közülük soknak ez a fő pénzkereseti forrása. Van amelyik család egyszerre több ezer fej salátát vagy káposztát hoz be a telepre.

— Ennyi persze nem kél el azonnal az afész üzleteiben.

— Nem, de az áru javarésze mégis házon belül marad...

A felvásárlótelepen (így aztán valóban csökkenhet a fuvarköltség) van egy feldolgozó üzem is, ahol paprikát, csalamádét érlelnek, tölteni való káposztát savanyítanak, csomagolnak. Hamarosan kezdődik a kovászos uborka szezonja. És a fejes saláta? Az afésznek 52 vendéglője, büféje, ételbárja van, kerül ezekbe is jócskán.

Nem keveset vásárol tőlük a Zöldért. Bár mindkettőjük cégéről ott a SZÖVOSZ emblémája, az együttműködést gyakorta döccenők zavarják.

— A felvásárlási ár a legérzékenyebb pont — mondja Pető János. — Ettől függ a termelői kedv, a jövő évi ellátás. Hiába mondom, ha egyik nap mondjuk 3,80-ért veszi a paprikát a Zöldért, másnap ne akarja 2,40-ért. Ennyit nem fog kapni egy szemet se. Legalább adjanak érte 2,80-at. Kell a fokozatosság. Vagy itt volt a május végi cseresznye. Kértem, induljunk húszforintos felvásárlási árral. Nem, a Zöldért 18-cal akart — pedig harmincért adta a vevőknek. Hát nem elég neki a tízforintos árrés? Tizenkettő kell? Így aztán nem csoda, ha nincs aki leszedje a cseresznyét.

Közelebb a kistermelőhöz

Az idén eddig nem lehetett panaszkodni a zöldsegeállításra, nemcsak az időjárásnak köszönhetően, hanem a megelénkült termelői kedvnek. Ez pedig mindnyájunknak érdeke, mert ha sok az áru, akkor olcsóbb is. A Minisztertanács legutóbbi határozata kiemeli: a termelők, az afészek kerüljenek közelebbi kapcsolatba a fogyasztókkal. A mezőkövesdiek ennek előnyeit példázzák. Persze, a nagyvárosokban nem lehet önellátásra berendezkedni. A szág vagonokban gondolkozó mezőgazdasági nagyüzemek, konzervgyárak sem tudnának mit kezdeni ezzel a recepttel. De a primörök túlnyomó részét a kisebb háztáji gazdaságok, zártkertek adják, vagy éppen a nagyüzemi munkások termelik szabad idejükben. Sok helyütt tehát érdemes átvenni a mezőkövesdiek módszereit.

Hazafelé jövet benézünk a hatvankettes zöldsegeboltba. Szilvássy András paprikáját, amit délelőtt szedett, már mérték a vevők kosarába.

Elek Lenke

HORIZONT

ményeket mutat fel: ez év áprilisában 3,3 milliárd márkás aktivitással zárt, ami két év óta a legnagyobb havi aktívum.

Drágul a benzin Belgiumban

Belgiumban a hét elejétől 1,25 frankkal kerül többe a benzin literenkénti ára. A szuperbenzin litere 29,15 belga frank, a normálé 28,25 belga frank. A kormány az áremelésből származó pénzüsszeggel akarja betömni annak a pénzügyi résnek egy részét, amelyet a vállalatoknak nyújtott kedvezmények idéztek elő az államkasszában.

Már Braziliában is...

Braziliában a gazdaság működésének zavarai utóérték az egyik, eddig legdinamikusabban fejlődő ágazatot, az autóiipart is. Az utóbbi évtizedben számos autógyártó világcég nyitott leányvállalatot a gyorsan iparosodó latin-amerikai országban. Most azonban a „gazdasági csoda”

megtorpanásával jelentősen megcsappant a gépkocsik iránti kereslet.

Spanyol idegenforgalom

Az idei év első öt hónapjában több mint tízmillió külföldi turista kereste fel Spanyolországot, számuk 2,5 százalékkal volt kevesebb, mint a tavalyi év hasonló időszakában — állapítják meg a közzétett hivatalos statisztikák. Az elmúlt évben 38 millió külföldi utazott az Iberiai-félszigetre.

Okosabban — olcsóbban

Az ésszerűsítési javaslatok megvalósítása az NDK-ban tavaly több mint 4,5 milliárd márká népgazdasági hasznot hozott, két százalékkal többet, mint 1979-ben. A racionalizálási mozgalom, amelyben szintén minden harmadik munkás részt vesz, gyakorlatilag átfogja az NDK valamennyi népgazdasági ágazatát, és arra irányul, hogy az időszerű feladatokat energia, anyag és fűtőanyag megtakarításával, a termék minőségének növelésével oldják meg.

A TOT-elnökség ülése

Szociális tervek
a szövetkezetekben

Első alkalommal a VI. ötéves tervidőszakra kötelesek szociális tervet készíteni a mezőgazdasági szövetkezetek a tagság munkahelyi, szociális ellátásának további javításához. Az ezzel összefüggő kérdésekről tárgyalt szerdai ülésen.

Egyebek között az elnökség felhívta a szövetkezeteket, hogy a VI. ötéves tervidőszakban minél több helyen szervezzék meg az üzemi étkeztetést. El kell érni, hogy a nehéz fizikai munkát végző és a betakarítási munkában részt vevő dolgozók mindenképpen meleg ételhez jussanak.

A TOT elnöksége helyesnek tartja azt is, hogy a szövetkezetek kiegészítik az alacsony összegű nyugdíjakat és járadékokat, segítik az öregeket, betegeket. Követendőnek tartja azokat a kezdeményezéseket is, amelyek támogatják a nagycsaládosokat, a gyermeküket egyedül nevelő anyákat.

Karinthy-gyűrű
Moldova Györgynek

Hetedik alkalommal ítélte oda a Karinthy-gyűrűt a Magyar Rádió elnöksége. Ezúttal — csaknem két évtizedes kabarészerzői tevékenysége elismeréseként — *Moldova György* író tüntették ki. A népszerű Rádiókabaré szerzőgárdájának tagjaként az utóbbi években rendszeresen jelentkezik sajtóíráival. Az idei szezomban háromrészes satírsorozatával aratott nagy sikert a rádióhallgatók körében is. A Karinthy-gyűrűt Kiss Kálmán, a Magyar Rádió elnökhelyettese szerdán nyújtotta át a rádió székházában.

Tervteljesítés Visontán

Szerdán, egy héttel a határidő előtt teljesítették az első félévi szentemelési tervüket a visontai bányászok. A Mátraaljai Szebányák *Thorez-bányáuzemében* év elejétől mostanáig 3 millió 514 ezer tonna szén termeltek és adták át a szomszédos Gagarin Hőerőmű fűtéséhez. Az eredmény jelzi, hogy az ország legnagyobb külféjtéses bányájában az idén a szentemelés egyenletesebbé vált. Örvendetes, hogy ugyanakkor a szén minősége is jobb az előirtónál. A félév hátralévő részében még további 150 ezer tonna szén termelésével számolnak Visontán.

Változó felhőzet

Nagy eltérések mutatkoznak kontinensünk időjárásában. Az elmúlt hetekben a déli, délnyugati tengerpartokon még valóságos kánikula volt. Most Spanyolországban, Olaszországban és Jugoszláviában, bár még meleg az idő, de az átlagnál 4-5 fokkal alacsonyabb a hőmérséklet. Ugyanakkor a Szovjetunió európai területein 30-35 fokot mérnek, ami a szokásosnál 10 fokkal több.

Elsősorban a turistákat, üdülőket érdekli, hogy a tengervíz hőmérséklete hogyan alakul a legkedveltebb üdülőhelyeken. Szerdán az Adriai-tenger Dubrovniknál 23 fok, a Földközi-tenger Nápolyban 23, Nizzánál 24 fok volt. A Fekete-tenger Várnánál 23, Szocsinál 24 fok, ez utóbbi meg lehetően ritkaságszámba megy. A Balti-tenger 15-16 fokos.

Hazánkban a Balaton és a Velencei-tó egyaránt 18 fokos, és ugyanilyen meleg a Duna vize.

Várható időjárás ma estig: napközben gyakran változik a felhőzet, de már kevesebb helyen valószínű zápor, zivatar. A délnyugati szél megélénkül, a zivatarok idején átmenetileg megerősödik.

A hőmérséklet 22 és 26 fok között lesz.

A Duna vízállása tegnap Budapestnél 274 centiméter volt.

Sorsukat figyelemmel kísérik

MTESZ-pályadíjak energiatakarékosságért

Szerdán a Technika Házában hirdették ki „Az MTESZ az energiatakarékosságért” című pályázat harmadik fordulójának eredményét. A tavalyi első ízben és azóta két alkalommal meghirdetett pályázat legutóbbi fordulójában 110 pályaművet értékelt a bíráló bizottság. Javarszt olyan dolgozatokat, amelyek az ipari, lakossági és a közületi energiagazdálkodás területén javasolt energiatakarékosabb módszereket. Első díjat nem adtak ki, viszont az egy második, a két harmadik, illetve a hat megosztott harmadik díj mellett 12 alkotást

jutalomban részesítettek. A díjakat *Fock Jenő*, az MTESZ elnöke adta át a szerzőknek.

Az MTESZ a pályázat kiírásával nemcsak mozgósítani akarta a műszaki értelmiségieket arra, hogy gondolkodjanak energiatakarékos eljárások kidolgozásán, hanem vállalkozott arra is, hogy figyelemmel kíséri a pályaművek sorsát, s a maga eszközeivel lépéseket tesz a megvalósításért, ha kell, többször is fölkeres egy-egy vállalatot, intézményt az ötletek hasznosítása érdekében. Ennek a „szervező munkának” most már kézzelfogható eredmé-

nyei is vannak. *Tóth János*, az MTESZ főtitkára elmondta, hogy kifejezetten jó tapasztalatokat szerzett a szövetség a vállalatok hozzáállásával kapcsolatban, amit az is bizonyít, hogy a megvalósított pályázati javaslatok aránya fél év alatt 9 százalékról 38 százalékra nőtt.

Az eseményen bejelentették, hogy az MTESZ továbbra is rendre kiírja a pályázatokat, de ezután éventé ként már csak egyszer. A harmadik forduló 37 hasznosítható pályaművének sorsát ezután is figyelemmel kísérik.

ÖTVENHÁROM NOBEL-DÍJAS, köztük Samuel Beckett és Heinrich Böll világhírű író és Gunnar Myrdals, a fejlődő világ foglalkozó műveiről ismert közgazdász professzor felhívást írt alá, amely a harmadik világot fenyegető éhínség és elmaradottság felszámolására szólít fel. A szerdán Genfben közzétett dokumentum felhívja a világ népeit, a politikusokat, hogy mind nemzeti, mind nemzetközi téren újabb hatékony programokat szavazzanak meg egy katasztrofális méretű éhínség megakadályozására.

AZ ORSZÁGOS MŰSZAKI KÖNYVTÁR júliusban zárva lesz, augusztus 3-tól pedig egy múszakban tart nyitva. (Hétfőn és szerdán 13-20, kedden 10-17, pénteken 10-16 óráig, csütörtökön és szombaton zárva.)

ÜTTÖRŐ-VÍZITELEPET avatnak tegnap Szegeden. Az egyemeletes épület földszintjén csónaktárolót rendeztek be, az emeleten kaptak helyet az öltözők, a fürdők és a társalgó. A gyermekek „vízi paradicsomát” a felnőttek zömmel társadalmi munkában építették meg. Tízennegy szegedi üzem szocialista brigádjai két év alatt mintegy 3 millió forint értékű önkéntes munkával készítették el az új létesítményt.

SZAUD-ARABIA közelít, hogy az arab országok leállíthatják a Toyota-kocsik importját, ha Japán legnagyobb autókészítője közös vállalkozásba lép a Ford Motor Corporationnal, amely üzleti kapcsolatban áll Izraellel — mondotta a Toyota egyik szövegírója.

ANTARKTISZ-EGYEZMÉNY. 14 ország képviselőinek részvételével kezdte óta Buenos Airesben ülésezik az Antarktisz-egyezmény aláíróinak II. konzultatív találkozója. A tanácskozás célja: megállapodásra jutni az ásványokban gazdag déli kontinens természeti kincsei kiaknázásának szabályozásáról.

TÖRÖKORSZÁGI VENDEGSZEREPLÉSRE utazott tegnap a *salgótarjáni Nógrád Táncgyűttes*. A néptáncsoport képviselői Magyarországot a június 26-tól július 1-ig a törökországi Bursa városában rendezendő nemzetközi néptáncfesztiválon. A nyolcvan táncos a magyar folklor gyűngyszemeiből összeállított műsorával lép színpadra.

ÜLÉST TARTOTT a KGST köolaj- és földgázipari állandó bizottsága tegnap Moszkvában. Az ülésen a KGST tagországai, valamint Jugoszlávia küldöttsége vett részt. A bizottság áttekintette a KGST-országok együttműködésének bővítésére tett javaslatokat, amelyek a tagországok köolaj- és földgázigényeinek teljesebb kielégítését célozzák az 1990-ig terjedő időszakban, sőt hosszabb távon.

DOHÁNYTILALOM? A norvég orvosok szövetsége felszólította a kormányt, hogy 2000-ig teljesen tiltsa be a dohányzást az országban. A világon ez az első eset, hogy egy ország orvosi szövetsége állást foglal a dohányzás teljes betiltása mellett.

A MAGYAR ALLERGOLOGIAI és Klinikai Immunológiai Társaság 11. vándorgyűlése szerdán kezdődött a Debreceni Orvostudományi Egyetemen. A tanácskozáson három fő témakörben — a különböző immunbetegségek kórérdetével kapcsolatos kutatások, a tudásztma legújabb gyógykezelésével szerzett tapasztalatok, valamint a pajzsmirigybetegségek kutatási eredményei — 71 előadás hangzik el.

LENGYELORSZÁGI VENDEGSZEREPLÉSRE utazott a *szolnoki Áfész Kodály Kórusa*. A hetvenfős tagú vegyes kórus *Osztrowban* és *Poznanban* mutatja be *műsorát*. Repertoárjában *Kodály és Bartók művei*, a *baráti népek dalai*, valamint *mai szerzők alkotásai szerepelnek*.

MAGOZÓGÉPET állítottunk a Siofoki Állami Gazdaság. A gép óránként hétszázötvennyolcszáz kilót, tehát naponta másfél tonna cseresznyét vagy meggyet választ el a magjától. A gazdaság úgy tervezi, hogy a négyezer tonna cseresznye és meggy termésének a felét ezzel magolja ki.

A SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR 3. számú fiókjá (XI. kerület, Szakacs Árpád út 5.) június 26-án, pénteken, áramszünet miatt zárva lesz.

A MIKROSZKOPIKUS VIZSGÁLAT nem mutatott ki eltérést az atlantai cím 28. áldozatokat nyilvántartott 27 éves Nathaniel Cater hajában talált anyagszálak, és a megvilágosított vadótt Wayne B. Williams fotós lakásában, a szőnyegen és az ágytakarón talált szálak között, továbbá az áldozat testén talált néhány szál kutyaszőr azonos Williams német juhásznak szőrszálaival — vallotta kedden az atlantai rendőrség bünyűgyi laboratóriumának egyik technikus. További tanúk, valamint Williams meghallgatása után dönt a bíróság arról, esküdtsek elé utalják-e az ügyet.

AUTOMATA TÖLTI a szegedi Gyufagyárban a közkezdvelt családi óriásdobozokat. A házilag készült berendezés egyharmadannyira került, mint a hasonló külföldi gép. A termelékenység viszont ugrásszerűen emelkedett: eddig — kézi munkával — 25 munkás töltött meg műszakonként 20 000 dobozt, az automatával viszont mindössze tízen produkálnak ugyanennyit.

SZAZÉVES TUDOS. A pekingi egyetem szerdán ünnepi gyűlésen megtartotta Ma Jing-csu professzort, az egyetem egykori elnökét, a népességi elmélet legnagyobb kínai szakértőjét, aki most töltötte be életének 100. évét. Megfigyelők a ritka évforduló kapcsán emlékeztek arra, hogy Ma Jing-csu, a filozófus és közgazdász az ötvenes években a kínai parlament elé terjesztett tanulmányában fejtegette ki „új népességi elméletét”. Felhívta a kínai vezetés figyelmét a lakosság gyors szaporodásának veszélyére, és sürgette a születéskorlátozás bevezetését.

DOHNAL TIBOR festőművész *plasztikáiból nyílik ma kiállítás az egri megyei könyvtárban*. A tárlat szeptember 25-ig tekinthető meg.

MEGALAKULT a Hazafias Népfront Országos Elnökségének szervező és módszertani tanácsadással foglalkozó munkabizottsága. A bizottság tegnap öt évre szóló tervtervet fogadott el.

SZOKATLAN HIDEG tört be Ausztria északnyugati részébe. Tirol, Salzburg és Vorarlberg szövetségi tartományokban az alpesi legelőket ismét hó borítja. Ezeröttszáz méter feletti magasságban a hőmérő higanyszála nappal is nulla fok alatt marad. A bőséges esőzések következtében a patakok és folyók kileptek medrükből, súlyos károkat érték a természet is. Nehány térségben fennakadások voltak a közlekedésben.

MEGINDULTAK A KOMBÁJNOK tegnap az orosházi Váci Mihály Termelőszövetkezet árpatabláin, s ezzel kezdetét vette az aratás Szabolcs-Szatmár megyében.

(X) Halálozás: Varga Pál elvtárs, a Növényolajipari és Mosószergyártó Vállalat vezérigazgatója, a Szekszárdi Huskómbinat miniszteri biztosa. 1981. június 21-én váratlanul elhunyt. A Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Minisztérium, az Élelmiszeripari Dolgozók Szakszervezete, a Növényolajipari és Mosószergyártó Vállalat saját halottjának tekintti. Temetéséről később történik intézkedés.

KEDDIG PÓTLÉKMENTESEN. A kötelező gépjármű-felelősségi biztosítás első félévi díját — 230 forintot — június 30-ig lehet pótdíj nélkül befizetni. A csekken föl kell tüntetni a rendszámot, és a befizetést a díjigazolólapon a posta pecséttel is nyugtázza.

TV-SOROZAT A KREMLRŐL. A moszkvai Kreml építészetét és műkincseit bemutató háromrészes szovjet filmsorozat vetítését kezdi meg szombat délután a televízió. Az epizódok megismertetik a nézőket a Kreml történelmi jelentőségű emlékeivel, székesegyházaival, műkincseivel, freskóival, festményeivel.

GYÉMÁNT. Aki 3 dollárt fizet, gyémántot lel — ez lehetne a mottója az Arkansas állambeli Diamonds állami parknak, ahol ekkora összeg befizetése ellenében bárki kedvére „guberráhat” egy elhagyott felszíni gyémántbánya hegyepúpán. Carroll Blankenshipre és feleségére kedden rámosolygott a szerencse: 8,82 karátos gyémántra bukkantak a bányatörmelések között.

LOVASPROGRAM várja az év minden szakában a turistacsoportokat, kirándulókat és nyaralókat a Velencei-tónál, Velence üdülőtelepétől öt-hat kilométernyire, a kápolnasnyéki Vörösmarty Termelőszövetkezet pettendi lovasiskolájában, ahol hetenként több alkalommal rendeznek lovasbemutatót, csikó- és fogathajtást.

NEMZETKÖZI VÁROSTERVEZÉSI KONGRESSZUS. Nagyvárosok tervezésével foglalkozó nemzetközi kongresszus kezdődött a mexikói fővárosban. Az értekezleten 20 ország 30 városának építési szakemberei és szakértői vesznek részt. A résztvevők a nagyvárosok építési tervezésével és kialakításával összefüggő kérdéseket vitatják meg.

A KGST építőipari gépbemutatója a tagországok építőgépgyártásának — helyzetének, fejlesztési terveinek — ismertetésével folytatódott tegnap Debrecenben.

FÜLDRENGÉS. A kedd hajnali perui kettős földrengésnek hat halálos áldozata volt — jelentette be Uriel Garcia, perui közegészségügyi miniszter.

SZÜNYOG-ES KULLANCS-IRTO SZER gyártását kezdte meg a körösladányi Metakémiái Ipari Szövetkezet. A Szuku nevű szagtalan, szintelen kenőcsből eddig 120 ezer tégellyel szállított a kereskedelemnek.

EMIL FÁFEK *cseh-szlovákiai fotóművész kiállítása nyílt tegnap a Cseh-szlovák Kulturális és Tájékoztató Központ Népköztársaság úti székházában*. A művész nyolcven nagyméretű felvételt tekinthetik meg az érdeklődők a három hétig nyitva tartó tárlaton.

LEZUHANT az Egyesült Államok nyugat-európai légierejének egyik F-15 típusú vadászbombázó repülőgépe kedden, az NSZK-beli Brémától 20 kilométernyire. A gép pilótája, egy százados, életét veszítette. A repülőgép a Bitburn légitámaszponton állomásozó 36. harcászati vadászpilóta-kültekhöz tartozott, és gyakorló repülést hajtott végre az NSZK északi területei felett.

ÚJ SEBÉSZETI PAVILON épült a diósgyőr-vasgyári kórházban. Szerdán megkezdtek a kórház új, százhuszonöt ágyszékes sebészeti pavilonjának alapozását. A százhetvenmillió forintot beruházás lesz a hatodik ötéves terv időszakában Borsod megye legjelentősebb egészségügyi fejlesztése. A kivitelezése a tervek szerint, 1983-ban fejeződik be.

Magyar nap
az Agra 81-en

Magyar nap volt szerdán Lipcse-Markklesbergben, a múlt héten végén megnyitott Agra 81 nemzetközi mezőgazdasági kiállításon. A július 12-ig nyitva tartó kiállítást — amelyen NDK térségeken, állami gazdaságokon, élelmiszeripari üzemeken és tudományos intézményeken kívül képviseltek magukat a KGST-tagországok is — a mezőgazdasági tudományos és gyakorlati nemzetközi tapasztaltoserejének tekintik.

A magyar napot *Váncsa Jenő* mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter nyitotta meg, nagyszámú NDK-szakember, köztük *Heinz Kuhrig* mezőgazdasági, erdő- és élelmiszer-gazdasági miniszter jelenlétében. A magyar nap eseményein részt vett *dr. Szalai Béla* berlini magyar nagykövet is.

A magyar napon 18 magyar tsz. állami gazdaság, kombinát, vállalat és tudományos intézmény tájékoztatta munkáját, eredményeiről és terveiről az NDK-szakembereket és a sajtót.

A magyar bemutatott megtekintette szerdán *dr. Gerhard Weiss*, az NDK minisztertanácsának elnökhelyettese is.

Tatai tervek

Munkáslakások

Tatán, a VI. ötéves terv időszakában, tízennegy vállalat és városi tanács összefogásával további gyorsított lakásmunkáslakások építését. Lakásonként átlagosan 50 000, összességében 2,5 millió forinttal segítik 250 munkáslakásépítést. A város legnagyobb üzeme, a Latex tatai szőnyeggyára, 80 új otthon létrehozásához járul hozzá ilyen módon.

A városi tanács többek között a beépítésre kerülő területek kihasználásával, alapközművesítés megoldásával, a távfűtés kiépítésével nyújt segítséget. Még a lebontásra ítélt régi tababányai bányászkolóniák pótlása is gazdagítja Tatát: a megszüntetett lakások helyett ugyanis több mint 230-at ebben a városban építenek fel. Ugyanakkor célcsoportos beruházzal csaknem 180 család jut lakáshoz a tervidőszak végéig. A település városi jellegét erősítő építkezésekkel tovább folytatódik az a lendületes fejlődés, amely az utóbbi évtizedben jellemezte Tatát. Ez gyakorlatilag annyit jelentett, hogy a városban a felszabadulás óta megkettyszorozódott a lakások száma, az azóta kialakított hat új negyeddel teljesen átalakult a város képe. Közben természetesen gondosan ügyeltek arra, hogy a modern lakóházak szép összhangot alkossanak a műemlékekkel, amelyekben ugyancsak bővelkedik Tata.

Halszeminárium

A kopolyúnekrózis, vagyis a kopolyúelhálás kórokozójának kimutatása és hatásos gyógyszeres kikisérletezése nemzetközileg is jelentős eredménye a magyar halbetegségek kutatásának. Ugyanígy az az immunizációs technológia is, amely valóságos forradalmasítja a bakteriológiai halbetegségek elleni védekezést — mutattak rá a Szarvason megrendezett 4 napos nemzetközi halbetegségek szeminárium szerdai megnyitóján. A bolgár, a cseh-szlovákiai, a jugoszlávai, lengyel, szovjet, angol, amerikai és magyar szakemberek részvételével lezajló eseményen ötven előadás hangzik el a halbetegségek kutatásának legújabb eredményeiről.

A hazai kutatók beszámolnak arról, hogy a nagyon jelentős károkat okozó kopolyúnekrózis kórokozóját 1980-ban sikerült izolálniuk. Gyógyszerének előállítását technológiáját a Biológiai Gyógyászattal közösen dolgozták ki. Ezzel megteremtették a feltételeit annak, hogy ez a veszedelmes betegség a jövőben *ne terjedhessen meg* a hazai és a külföldi meleg vízi tógazdaságok halállományát.

A KGST energiaipara

Az atom jegyében

Az idén kezdődött új ötéves tervidőszakban a KGST-országok megkülönböztetett figyelmet fordítanak az integrációs, valamint a nemzeti nukleáris energetikai programokra. A szocialista gazdasági közösség tagállamai 1978-ban fogadták el a hosszú távú energetikai célprogramot, amely kiemelten kezeli az atomenergiaipart, s 1990-ig meghatározza a fejlődés fő irányait.

Jelenleg a szocialista országok energiamelegében a nukleáris energia részesedése mintegy 8 százalékos, s a tervek szerint az évtized végére ez az arány eléri majd a 25 százalékot, vagyis a villamosáram-termelés egynegyede atomerőművekből származik majd. (A távlati tervek szerint az ezredfordulóra az „atomszektor” hányada már megközelíti az 50 százalékot.) A 12 évre szóló program értelmében 1990-ig az európai KGST-országokban — a Szovjetuniót leszámítva — és Kubában összesen 37 millió kilowatt kapacitású atomerőművet állítanak üzembe. A Szovjetunió erőművi kapacitása a jelenlegi 18 milliárdtól mintegy 90 milliárd kilowatt-ra növekszik.

Vezet a Szovjetunió

A legdinamikusabb fejlődés a Szovjetunió atomenergia-iparában várható, amely jelenleg az ország áramtermelésének 5 százalékát adja. Ez az arány mintegy ötszörösére növekszik 1990-re. Több mint 25 atomerőmű üzemel a Szovjetunióban, s újabb 10-et építenek, elsősorban az ország európai részén. Az új telepítésű atomerőművek többsége a jövőben az Uraltól nyugatra épül, mert ez a Szovjetunió legiparosodottabb területe, s a térség egyéb energiahordozó-készletei kimerüléskor vannak. A koncentrált telepítés egyben jelentős megtakarításokat is eredményez, hiszen csökkenthető a kőolaj és a földgáz felhasználása, s ezzel együtt a messziről történő szállítás költségeinek jelentős része is törölhető a kiadások közül.

Ebben az évtizedben terjed majd el az atomerőművek új generációja, az úgynevezett gyorsítóreaktorok. Ezek az „energiatakarékos” reaktorok már áramot termelnek a szubszenkóli és a belojarszki erőművekben, az épülő energiaközpontok többsége már az új erőműgenerációhoz tartozik. Az energiateljesítményük szerkezetének korszerűsítése érdekében a többi KGST-ország is felgyorsította atomprogramját. (Az energetikai célprogram előírja a kőolaj hányadának csökkentését az energiamelegében, ugyanakkor a földgáz, a szén és az atomenergia részarányának növelését ajánlja.) Bulgáriában az atomerőművek részaránya az ország áramtermelésében a jelenlegi 18-ról 45 százalékra növekedik 1990-ig. Ekkor már 9 millió kilowatt

kapacitású atomerőmű üzemel majd az országot átfogó nukleáris hálózatban. Mintegy 40 százalékos lesz Csehszlovákiában is az atomerőművek részesedése a villamosáram-termelésben az évtized végén. Romániában 10 év alatt 6 millió kilowatt atomerőművi kapacitást létesítenek. Újabb nukleáris erőműveket építenek az NDK-ban, s Kuba is belép az atomerőművekkel rendelkező országok sorába.

Az atomerőművek létesítése nagy beruházásokat igényel, és viszonylag hosszú az építkezések átfutási ideje. A számítások mégis azt bizonyítják, hogy hosszú távon az erőművek építése kifizetődő, sőt gazdaságos, hiszen a hagyományos energiaforrások mind korlátozottabban és mind drágábban állnak rendelkezésre. A nukleáris energia megfelelő alternatívát jelenthet elsősorban az olajjal, hosszabb távon pedig a földgázzal és a szénrel szemben.

Együttműködés

A KGST-országok az elmúlt évtizedben több közös beruházást hajtottak végre az energia- és a nyersanyag-kitermelő és -feldolgozó szektorban. A 2750 kilométer hosszú orenburgi gázvezeték megvalósítása is együttes erőfeszítéssel történt, s jelenleg — elsőként a világon — együttes atomerőmű-építés folyik. Közös beruházással Ukrajnában a Szovjetunió, Csehszlovákia, Lengyelország és Magyarország két atomerőművet épít, egyenként 4 ezer megawatt teljesítménnyel. Az első erőmű az évtized közepére készül el Hmelnyickijben. A megállapodás értelmében a két erőműben előállítandó áram felet a Szovjetunió a beruházásban részt vevő országokba exportálja majd — anyagi hozzájárulásuk hányadában.

Az integrált energiaszektor részét képező atomszektor fejlődésével párhuzamosan a szocialista országok szakosodtak az atomerőművi berendezések gyártásában. A reaktorok „nagyüzemi” sorozatgyártása elsősorban szovjet profil, a Volgodonszkban felépült Atommas óriásüzem állítja elő az erőművek „lelkét”. Csehszlovákiában a plzeni Skoda gépipari egyesülés az atomenergetikai gépgyártás központja, itt reaktoregységeket gyártanak. Bulgária, Lengyelország és Magyarország egyes kiszolgálóegységei — például víztisztító berendezések — gyártására szakosodott. A nukleáris energetikai program és a szakosodás 1985-ig terjedő szakasza a VVER 440 típusú, úgynevezett nyomott vízes reaktorok gyártásán alapul. 1985-től a KGST-országok fokozatosan áttérnek a nagyobb teljesítményű, VVER 1000-es reaktorok és tartozékainak gyártására, valamint exportjára.

G. GY.—SZ. P.

Nyersanyag-felértékelés

A természeti erőforrások hasznosítása — A bizonytalanság tényezői a vándorgyűlésen

Két napig tartott a múlt héten Tatabányán a XX. közgazdaságtudományi vándorgyűlés. Arról folyt a vita, hogyan lehet a legesszerűbben a hazai természeti erőforrásokat hasznosítani. Úgy tűnik, az utóbbi évek nagy dilemmája — a feldolgozó- vagy a kitermelőipar részesedjen-e nagyobb mértékben a fejlesztésekből —, még nem dőlt el. Pro és kontra is rengeteg érv hangzott el. S mindegyik indokoltnak tűnt — legalábbis egy bizonyos nézőpontból.

Hazánk természeti kincsekben szegény — gyakran hallani ezt a megállapítást. A vándorgyűlésen az előadók, hozzászólók más véleménynek is hangot adtak. Magyarország természeti erőforrásokkal közepesen ellátott ország — hangsúlyozta nyitó előadásában Bognár József akadémikus —, a szegénységről elterjedt nézet a pazarlással, a más takarékos energiafelhasználással függ össze.

Az új gazdasági rendben átértékelődött, pontosabban felértékelődött a természeti erőforrások szerepe, napirenden van az optimális hasznosítás feltételeinek megteremtése. Ehhez először is más megközelítési módra, új módszerekre van szükség. Amikor természeti kincsekről beszélünk, majdnem mindig a szénhidrogénekre és néhány ásványi nyersanyagra szűkítjük le a kört. Pedig a biopotenciál — a föld, a víz, a levegő, az erdő stb. — legalább ilyen fontos, ezzel legálább úgy kellene gazdálkodni, mint az energiahordozókkal.

Árat az értékek

De lehet-e olyan valamivel gazdálkodni, aminek nincs hivatalos ára — ismétlődött újra és újra a kételkedést sejtető kérdés. A válasz mindig nemleges volt. Vagyis: fontos lenne — már a nemzeti vagyon számszerűsítése és megőrzése miatt —, hogy a természeti kincseknek értéke legyen, s az árakban is megjelenjen. A termőföldet már fölértékelik, a többi erőforrásnál ez még teljes egészében hiányzik. Szabó Kálmán egyetemi tanár előadásában kifejtette, csakis e hiány megszüntetésével teremthetnénk meg annak a lehetőségét, hogy a vállalatok gazdálkodjanak is a természeti kincsekkel.

Az érték-ár kategóriákat emlegetve gyakran szóba került a gazdaságosság is — a természeti kincsek kitermelését szembeállítva a feldolgozással. Havas Péter, az Állami Fejlesztési Bank elnöke, a gazdaságosság relatív értékelésére hívta fel a figyelmet: a szénbányászat például az utóbbi időben nem lett olcsóbb, sőt csupán a több lépcsős kőolajár-robbanás tette előnyösebbé a szén felhasználását, s kitermelését. Az ecobányák megtérülése nem rossz — hangzott el —, sőt sok esetben jobb, mint néhány feldolgozóipari beruházásé. A gondot az okozhatja, hogy a kitermelésben a megtérülés hosszú időt vesz igénybe, míg a feldolgozó iparban hamarabb viszonylatilag befektetett pénzt. A jelenlegi időszakban nincs lehetőség arra, hogy lemondjunk a gyorsan megtérülő beruházásokról, de összességében a gazdaságosság szem előtt

tartásával kell a fejlesztésekről dönteni.

A többi ásványi kincsre vonatkozó prognózis szerint e téren jelentősebb áremelkedésre, felértékelődésre nem lehet számítani. Ennek mérlegelése különösen a recki rézvagyon miatt fontos, aminek kitermeléséről vagy a földben hagyásáról még vita folyik. A nagy dilemma az: megengedhető-e, hogy a rézkincs a földben maradjon, az ország pedig importálja a szükséges mennyiséget. Az előadó szerint igen, hiszen a prognózisok szerint hosszú ideig nem várható jelentősebb áremelkedés, s így az import előnyösebb a drága kitermelésnél. (Más lenne a helyzet, ha a bányanyitásra külföldi tőkét lehetne igénybe venni — ez azonban egyelőre nem több bizonytalan elképzelésnél.)

A megújuló erőforrásokról — a mezőgazdasági adottságok, nagy felvevőpiacok közelsége, kulturális színvonal stb. — szólt Havas Péter hangsúlyozta, minél hamarabb ki kell használni az e téren meglévő előnyöket, mert a piaci viszonyok változása miatt ezek rövid idő alatt megszűnhetnek.

Nehéz a döntés

A hozzászólásokból — különösen, ha a témában közvetlenül is érintett területről érkeztek — egyfajta türelmetlenség csengett ki. A szénbányászatban például — említette a Tatabányai Szénbányák egyik szakembere — fontos lenne, hogy hosszabb távra ismerjék a bányászatra vonatkozó elképzeléseket, mert csak így tudnának valóban gazdálkodni. A távlati tervezésnek azonban általában sok bizonytalansági tényezővel kell megbirkóznia — említette előadásában Vadász Zoltán, az Országos Tervhivatal főosztályvezetője —, a nyersanyagkincsek hasznosítása pedig még ezen belül is a legtöbb körülményt igénylő terület. Így pontos, tíz-húsz évre is érvényes tervet kérni hiú remény. A bizonytalanság most különösen a szénbányászatban csapódik le, hiszen a fejlesztés mértéke attól is függ, mennyi kőolajat, földgázt tudunk importálni, s hogy milyen áron. Az sem mellékes, hogyan alakul a belföldi energiaszükséglet a kilencvenes években, s a már folyó energiatakarékosági, -racionizálási program milyen eredménnyel zárul. Csupa homályos, tisztázásra váró tényező.

A természeti kincsek hasznosítását illetően meglehetősen nagy a bizonytalanság, nehéz a döntés. Érthető a bányászati szakemberek sürgetése, de érthető a gazdaságpolitikusok körülményest igénylő álláspontja is. Túl sok a nyitott kérdés, a

kitermeléshez pedig óriási összegekre van szükség; megengedhető-e ma a magyar gazdaság, hogy hosszú időre legkiseb fejlesztési forrásait? — ez az egyik válaszra váró kérdés. Ha igen, mennyi időre és milyen arányban. Ha nem, akkor a szükséges energiahordozót és nyersanyagot tudjuk-e importálni, honnan, s milyen áron. Lesz-e olyan hatékony és jó exportőr a feldolgozó ipar, hogy kitermelje az import-hoz szükséges pénzügyi fedezetet? Ha a belső feltételeket számba is tudjuk venni, teljesülésükre vagy nem teljesülésükre alternatívákat, cselekvési programot állítunk fel, akkor ott vannak a külpiactól függő tényezők.

Egységes elbírálás

Az egész népgazdaságra kiterjedő döntések hosszadalmas előkészítése a sok objektív bizonytalansági tényező miatt még érthető, ám egyes részterületeken ez már aligha fogadható el. Az energiatakarékoságot, -racionizálást korábban megkezdhettük volna — a gazdaságossági szempontok alapján is. A szállítási tevékenységben például alig érvényesül a gazdaságosság; az építőanyagok jelentős részét közúton szállítják, pedig ez 3,5-szer drágább, mint a vasúti és a mai energiaárak mellett. A település-politikában rendszeresen mellőzik, vagy legalábbis alábecsülik a közlekedés szerepét; a folyó mellé telepített üzemeknél sem lehet maradéktalanul kiaknázni a vízi út olcsóságát.

Nem lehet a hatékonyság vizsgálata szempontjából kitermelő és feldolgozó iparra osztani a népgazdaságot — emlékeztetett egy másik közgazdász. Az egységes szempont a nyereség lehetne. Ami nyereséget hoz, annak indokolt a fejlesztése; ami csak emészt az ország pénzét, ahelyett más megoldást kell keresni. Ezt a felszólaló szénbányászati szakember is elfogadta, de föl-hívta a figyelmet: a szénről nem szabad elfelejteni, hogy stratégiai cikk, s e szerint is kell kezelni. Mások azt hangsúlyozták, ha a jelenlegi hatékonysági szinten marad az ország, sürgőszerűen konzerváljuk elmaradottságunkat.

Bár a felvetett kérdések nyitottak maradtak, a gondok megoldását sem ígerte meg senki —, összességében nem volt haszontalan ez a tanácskozás. A közgazdászok és műszakiak széles tábora ismerhette meg, mit is takar valójában a nyersanyagkincs hasznosítása címszó, s miérettől oly nehéz erről dönteni. Nem volt haszontalan azért sem — fogalmazott így a II. szekcióban elmondott záróbeszédében Nyers Rezső —, mert kiderült, mennyire eltérően gondolkoznak a különböző területekről érkezett szakemberek, mennyire nincs még közös nyelvsemlelet. Ahhoz, hogy mindenki pontosan értesse és megértse, milyen összetett feladatról van szó, talán ezt is meg kellene végre találni.

Kocsj Ilona

HORIZONT • HORIZONT • HORIZONT

Japánok kutatják a kínai olajat

A japán állami olajtársaság (Japan National Oil Corp.) végez olajkutatást a belső-mongóliai Ordosz-medencében — jelentette az Új-Kína hírlap. Az eről szóló megállapodás három-öt évre szól, 300 ezer négyzetkilométer területre vonatkozik, s a költségek várhatóan 0,5–1 milliárd jenre rúgnak. Mint a Kyodo japán hírlap megjelözi, ez az első eset, hogy Kína szarazföldi területen történő olajkutatással is megbízza külföldi cégeket.

Román robot

Temesváron az Electromotor vállalatnál megkezdte üzemi próbáit az első román gyártmányú ipari robot. A gépgyártó ipar új termékét a temesvári műegyetem mechanikai és elektrotechnikai kara által irányított egyetemi előadókól és termelésben dolgozó szakemberekből, mérnökökből

álló munkacsoport dolgozta ki. Az ipari robot több műveletet végez: kivész a raktárból megmunkálásra váró félkész tengelyt, beszereli a programozott esztergagépbe: a méretre szabott darabot kisereli és a marógéphez továbbítja, majd innen további gépbe szállítja. A megmunkált tengelyt az összes műveletek elvégzése után a készáruraktárba viszi.

Az USA mérlege

Az idei év első harmadában az amerikai fizetési mérleg többlete 3,1 milliárd dollárra nőtt. A megelőző három hónapban a többlet 1,39 milliárd dollár volt — közölte az USA kereskedelmi minisztériuma. A legutóbbi becslések szerint az 1980-as év fizetési mérlegének többlete a folyó fizetések mérlegének korrekciója alapján 3,7 milliárd dollár volt. 1976 óta még soha ilyen magas,

Hatvanmilliárd köbméter

Szovjet földgázexport

A világ földgázexpotjának több mint negyed részét tette ki már tavaly a szovjet földgáz kivitele. A szocialista országoknak évente 33 milliárd, a nyugat-európai tőkés országoknak 27 milliárd köbméter földgázt szállítottak. Finnország földgázszükségletét teljes mértékben, Auszriát hatvan százalékban fedezték a szovjet szállítások, Olaszország szükségletének mintegy negyven százaléka származik szovjet importból.

Mai kommentárunk

Több fa egy vagonban

A szállítási késedelmek gyakori oka a vagonhiány. A vasúti teherkocsik száma véges, különösen az ősi betakarítás idején hiányzik a vagon, amikor a kukorica, a cukorrépa utazik. Az ERDÉRT Vállalat szolnoki telepén a közelmúltban arról tanácskoztak a vezetők, vajon elképzelhető-e, hogy egy-egy vagonba több fát helyezzenek, mint korábban? Mint kiderült: elképzelhető. Új rakodási módszert vezettek be, s ennek alkalmazásával egy kéttengelyes vasúti kocsi-ba ma 36 köbméternyi fát rak-

nak be, a korábbi 31 köbméter helyett. A négytengelyes kocsikon pedig kilenc köbméter fával több fér el, mint a múltban.

Tény tehát, hogy az ERDÉRT idén kevesebb vasúti kocsit rendel, s a főlzabradulók más árufelvételekkel megrakodva indulhatnak útnak. S nem mellékes az sem: olcsóbban szállítanak, hiszen jobban kihasználják a vagonokat, gazdaságosabban dolgoznak.

Apró ötlet? Az. De megéri alkalmazni, s ez a fontos.

— va —

Egy környezetvédelmi titkár tapasztalataiból

Mégsem szélmalomharc!

Sokan úgy gondolhatják, hogy Békés megyének kevésbé lehetnek környezeti védelmi gondjai. Ez a feltételezés egy évtizeddel ezelőtt talán megfelelt volna a valóságnak, csak hogy a környezeti körülmények itt is rohamosan változtak és bizony nem mindenben előnyükre. Ki gondolta volna például, hogy a belvizek a lakosság ezreit veszélyeztetik — évente mintegy 15—25 ezer hektáron elpusztul a termés, s lehetetlenné válik a termelés. A tanyavilág és a fák csökkenésével itt-ott már a „sivatagosodás” jelei mutatkoznak, csökken a vadállomány, s a biológiai változások is egyre szembevetőbbek. Árvíz, belvíz, a mezőgazdaság technológiai, termelési átalakulása, az ipar térhódítása, rohamos kommunális fejlődés — hogy csak a címszavakat említsem — új helyzet elé állítja az embert ezen a tájon is.

Már a felszín alatt is

Lássuk a legfőbb gondok teteles leltárát:

Fokozatosan romlik a felszíni és a felszín alatti vizek minősége, részben a kemizálás, részben a tisztítatlan szennyvizek miatt. Különösen kritikus és veszélyessé vált a vízszennyeződés Békéscsaba, Békés, Gyula, és Szarvas városok csatornáinál, a Szarazér Battonyánál, s aggodalomra ad okot a mezőhegyesi élővízcsatorna vize. A vizek élővilága szinte teljesen elpusztult, s a talajvízszint is erőteljesen megemelkedett.

A talajvízszint emelkedése miatt a továbbiakban már nem helyezhető a föld alá a nagy mennyiségű szemét és hulladék; a föld feletti — most már általánossá váló — szakszerűtlen tárolási mód azonban súlyosan veszélyezteti a felszín alatti ivóvízkészleteket is.

A technika fejlődésével együtt a levegőszennyeződés is fokozódik. A nagy teljesítményű gépek, a lakott területek rossz minőségű úthálózata és az elmaradott fűtéstechnika miatt a por, a szénmonoxid és a kén-dioxid szennyezés megközelíti, sőt, itt-ott eléri a megengedett határértéket.

Országos szint alatt van a megyében a köz- és településtisztaság is. A szemégyűjtésbe bekapcsolódó lakások aránya mindössze 13 százalék, a megye belterületi úthálózatának csak 43 százaléka tisztított, s évi 300 ezer köbméter szemét elszállítására egyszerűen nincs kapacitása a megyének.

Keressd (és támogasd) az ésszerű megoldásokat

A környezetvédelmi problémák egész láncolata alakult ki a belvizek és árvizek miatt. Mindez arra figyelmeztet, hogy sokkal komolyabban kell foglalkozni a környezet védelmével. Ezek közül most csak a vízvédelmet, mint az egyik legfontosabb területet említem. Békés megyében ugyanis egyre inkább gondot okoz a községekben és a városokban keletkező szennyvíz elhelyezése. A szokásos „házi szikkasztók” a magas talajvíz miatt nem működnek, számtalan helyen kiönt a szennyvíz, s ez nemcsak elviselhetetlen büzt, hanem komoly fertőzést okozhat.

Pedig a víztisztítást valamilyen módon mindenképpen meg kell oldani, ha el akarjuk kerülni a

katasztrófát. A helyzetet azonban nehezíti, hogy manapság még a nagyközségek sem képesek megépíteni a rendkívül költséges biológiai szennyvíztisztítókat. Eppen ezért érdemes megemlíteni egy olcsó, gyors és ésszerű megoldást, amelyet tíz esztendővel ezelőtt Gyulán valósítottak meg. Ez az úgynevezett „nyárfás” szennyvíztisztító-telep már tíz éve kifogástalanul működik. A módszer más megoldások egyharmadára kerül, a kitermelt faanyagra pedig nagy szükség van. Ez az eljárás minden 30 ezer lélekszám alatti településen megéri a fáradságot, hatásos és könnyen megvalósítható. S noha az előnye vitathatatlanok — megtisztítja a vizet, ugyanakkor új értéket hoz létre — mégsem működnek ilyen szennyvíztisztító-telepek. Ennek oka, hogy a módszert mindmáig nem ismerik el, a földvédelmi törvény pedig a fa ilyen célra történő telepítését nem engedélyezi. S ha mégis — mint például a sarkadi cukorgyár esetében — akkor olyan magas megváltási árat ír elő, amelyet képtelenség kifizetni. Sürgősen dönteni kellene, amíg nem késő!

Elképzeltető, hogy ezek a gondok nem kerültek volna felszínre ily mértékben, ha nem épült volna ki a megyében a környezetvédelem szervezete. A megyei tanács településfejlesztési és környezetvédelmi bizottsága, már jó ideje működik, összehangolja és irányítja a megyei környezetvédelmi munkát. A bizottságban minden szakterület és társadalmi szerv képviselteti magát, s miután gondosan, egyeztetett munkaterv alapján dolgozik, párhuzamosságok sincsenek.

Akció a közömbösség ellen

A bizottság munkájának eredményeként megkezdődött a megye közép- és hosszú távú környezetvédelmi programjának előkészítése. A hatodik ötéves tervben is kellő súllyal szerepel a környezetvédelem, s mind a mezőgazdaságban, mind a vízügyi szféraknál, valamint az ipari üzemekben is jelentős döntések születtek a különböző környezetvédelmi károsodások csökkentésére, illetve elhárítása érdekében.

Mindenütt megindult a megyei tanács társadalmi akciósorozata, amelyet a Hazafias Népfronttal, a szakszervezetekkel és a KISZ-szervezetekkel közösen hirdettek meg. Számtalan jó példát említhetünk, községekben és városokban egyaránt. Az üzemek, intézmények és hivatalok dolgozói, a szocialista brigádok, a lakóközösségek és az iskolás diákok szívesen végeznek olyan társadalmi munkát, amellyel kellemesebbé, szebbé, és tisztábbá varázsolhatják környezetüket. Nagyon sok olyan kezdeményezés is van, amelynek révén valamely közösség egy-egy terület — például park, játszótér vagy iskolaudvar — gondozását, tisztántartását több évre előre vállalja.

A kezdeti eredmények biztatóak. Am korántsem sikerült a környezetvédelmi munkában oly mértékben előbbre jutni, hogy a jelenlegi helyzet alapvetően megváltozzék. Nem lehet például elfogadni az üzemek vezetőinek — sajnos gyakori — nemtörődömségét, közömbösségét, annál is inkább, mert tudjuk, hogy olykor az emberek hozzáállásán és akaratán jóval több múlik, mint az amúgy is szűkös „pénztárcákon”.

Boross László,
a Békés megyei Tanács környezetvédelmi titkára

Jövő kedden: TANÁCSOK FÓRUMA — MELLÉKLET

A módosított eljárási törvény

Az országgyűlés tavaszi ülészakán az igazságügy-miniszter ezekkel a szavakkal kezdte a módosított eljárási törvény expozéját: „Az előttünk fekvő törvényjavaslat célja az államigazgatási eljárás korszerűsítése. Elfogadása és törvényerőre emelése fontos hozzájárulást jelenthet ahhoz, hogy közigazgatásunk szükséges megújulási folyamata tovább tartson és mai életünk követelményeinek megfelelően mindinkább kibontakozzék.”

Az immár elfogadott 1981. évi I. törvény valóban minden szempontból híven tükrözi ezeket a központi törekvéseket, s azzal biztat, hogy legalább olyan hasznos és időálló lesz, mint 24 évvel ezelőtt alkotott „elődje”, amely első ízben szabályozta az államigazgatási eljárás legfontosabb kérdéseit. Az 1957. évi IV. törvény módosítását főleg az indokolta, hogy az elmúlt, csaknem negyedszázad alatt társadalmi életünkben, s ezen belül államigazgatási szervezetünkben annyi és oly jelentős változás történt, ami elkerülhetetlené tette a jogszabály egészének átfogó felülvizsgálatát, s az új helyzethez igazodó szabályozást.

Am a legjobb törvény is csupán „írott malaszt”

marad, ha az érdekeltek — ez esetben az államigazgatási szervek munkatársai és az ügyfelek — nem ismerik eléggé annak rendelkezéseit, s nincsenek tisztában jogaikkal, kötelezettségeikkel. A jövő kedden, június 30-án megjelenő, „A módosított eljárási törvény” című mellékletünknek éppen az a célja, hogy ráirányítsa a közfigyelmet a törvény alapvető jelentőségű szabályaira, és magyarázatot adjon azokra a módosításokra, kiegészítésekre, amelyek a korábbi gyakorlathoz képest számottevő változást jelentenek.

Az általános tudnivalókon túl az olvasó részletesen tájékozódhat az elsőfokú hatósági eljárás folyamatáról, annak egyes fázisairól és követelményeiről, de azokról a jogorvoslati lehetőségekről is, amelyek az ügyfél rendelkezésére állnak, ha a döntést magára nézve sérelmesnek tartja. Nem kevésbé hasznos azoknak az új — az előző eljárási törvényben még nem szereplő — jogintézményeknek az áttekintése, amelyek ugyancsak arra szolgálnak, hogy az évi mintegy 40 millió hatósági ügyben gyorsabb és egyszerűbb legyen az eljárás a jövőben.

Háromszoros túljelentkezés az Államigazgatási Főiskolán

Magasabb mércével

Első ízben készül az Államigazgatási Főiskola a végzős hallgatók államvizsgáival egy időben a felvételi vizsgákra. A túljelentkezés a nappali tagozaton háromszoros, ami jelzi: a főiskola változatlanul népszerű az érettségizett fiatalok körében. Mit tudunk a jelentkezésköről és a végzős hallgatók elhelyezkedési esélyeiről? — kérdeztük dr. Kelemen Ferenc-től, a főiskola főigazgatójától.

— Ami statisztikailag kimutatható, szinte mindent. Ezzel szemben a jelentkezők felkészültségéről — ami pedig a leginkább érdekelné bennünket — egyelőre szinte semmit; erről csak a felvételi vizsgák után lesz áttekintésünk. Tudjuk azonban azt, hogy a megyei tanácsok az idén is lelkiismeretesen igyekeztek felkészíteni az érdeklődőket, elsősorban azt a 210 tanácsigazgatási gyakornokot, akik a múlt évi érettségi vizsgájuk után kötötték velük szerződést. Tudjuk a jelentkezők feléről azt is, hogy idei próbálkozásuk már a második nekifutás. Azzal is tisztában vagyunk, hogy sok hozzánk pályázó fiatalnak a szülei fizikai dolgozók, üzemi munkások, vagy szövetkezeti parasztek. A nők aránya tovább növekedett az idén: a jelentkezőknek csupán egynegyede férfi, tehát a pálya elnőiesedésének folyamata — egyelőre — tart tovább...

Változott a gyakornoki rendszer

— Az év elején jelent meg a Tanács Hivatal elnökének módosított utasítása a tanácsigazgatási gyakornokokról. Mennyiben befolyásolja ez az ideit felvételi vizsgák rendjét?

— Komoly és lényegbevágó változás csak a most kezdődő, s hosszabb ideig tartó folyamat végén várható, tehát az ideit felvételi vizsgákat nem érinti az új szabályozás. Csupán annyiban, hogy a sikerrel felvételizettek közül választjuk majd ki azt a 30—40 hallgatót, akiket előfelvétellel veszünk fel, s akik így kötnék majd valamelyik tanács személyzeti osztályával gyakornoki szerződést és jövőre kezdik meg a tanulmányaikat. Ezek a hallgatók mindenképpen előnyösebb helyzetben lesznek azoknál, akik egyenesen a középiskola padjából kerülnek a főiskolára; ezt eddigi tapasztalataink egyértelműen bizonyítják.

— Mi értelme volt módosítani a gyakornoki rendszert, ha az ilyen komoly előnyt jelent a hallgatóknak?

— Nem újkeletű a gyakornoki rendszer, éppen tízesztendő múltja van, s valóban hosszú ideig beváltotta a hozzá fűzött reményeket. Sokat segített a tanácsok utánpótlási gondjain, sőt, tervszerűvé is tette ezt a folyamatot. A

tanácsakadémiai képzés időszakában a gyakornokok beiskolázása elé sem gördült komoly akadály, vagyis aki gyakornoknak „szegődött” valamelyik tanácshoz, az később — szinte automatikusan — a Tanácsakadémia hallgatója lett. Az Államigazgatási Főiskolára azonban szigorúbb szűrőn át vezet az út, a korábbi automatizmusok itt már nem érvényesek. Oly-

annyira, hogy három év tapasztalatainak birtokában egyértelmű, hogy a gyakornoki rendszer oly módon való fenntartása, hogy a kiválasztás továbbra is a megyékre bizzuk, nem szerencsés. A tanácsigazgatási gyakornokoknak ugyanis csak egy rendkívül kis hányada — az eddig jelentkezett háromszázból mindössze ötven — felelt meg a főiskolai felvételi vizsga követelményeinek. Az új szabályozás leglényegesebb változása éppen az, hogy megfordul a kiválasztás sorrendje: a pályázók előbb felvételiznek nálunk, s gyakornokként csak a mi ajánlásunkra alkalmazhatók.

— A szabályozás célja tehát az volt, hogy a gyakornokok ne pusztán családi hagyományok, vagy „jóindulatú összeköttetések” révén sodródjanak a pályára?

— Vagyis, hogy legyen egy objektív, minden megyére azonos érvényű mérce, ami garantálja azt is, hogy akit a tanácsok gyakornokként alkalmaznak, azok a diplomát is megszerzik. A gyakornoki rendszer új formája a tanácsok számára jó befektetés, a főiskola számára pedig vitathatatlanul előny, ha az elsőéves hallgatók többsége egyéves „próbaidő” után — némi áttekintés és gyakorlati tudás birtokában — kezdik elméleti tanulmányaikat.

Amibe a főiskola beleszól

— Lesz-e kapcsolata a főiskolának azokkal, akik sikeres előfelvételt tettek?

— A rendszer „játékszabályait” most formáljuk. Elképzeléseink szerint nem bizzuk teljes egészében a megyékre a felkészítést, szeretnénk mi is beleszólni abba; mivel teljék el ez az egy esztendő? Adunk majd a „null-évfolyamos” hallgatóinknak feladatokot, tehát irányítjuk és figyelem-

mel kísérjük gyakorlati felkészülésüket. Ezzel természetesen a mi felelősségünk is megnő, hiszen osztozunk a megyékkel abban, hogy a gyakornokok milyen izelítőt kapnak tanácsi ismeretkből, s az ott folyó munkából?

— Az esti és a levelező tagozatok iránt mennyiben változott az érdeklődés?

— Valamelyest csökkent a jelentkezők száma, viszont nem változott lényegesen a pályázók aránya: például a levelező tagozatra jelentkezők 85 százaléka igazgatási munkakörben dolgozik.

Végeznek és vezetnek?

— Ezekben a napokban zajlik a főiskola nappali tagozatos hallgatóinak államvizsgája. Tudják-e már a végzős hallgatók, hogy a diploma átvétele után hol fognak majd dolgozni?

— Hallgatóink elhelyezkedésével kapcsolatban nincs nagy gondunk, hiszen szinte valamennyi társadalmi-tanulmányi ösztöndíj-szerződést kötöttek valahol. A 135 végzős hallgató többsége elégedett, hiszen elfogadható, tisztességes állásajánlatokat kaptak a megyei tanácsok személyzeti osztályaitól. Hetven százaléka kerül a tanácsokhoz, s ebből 18—20 százalék vezetőségi beosztásba; többnyire községi vbtitkári, vagy nagyközségi csoportvezetői munkakörbe. Vannak azonban néhányan — a hallgatók mintegy 15 százaléka —, akiknek a sorsa még most sem rendeződött, az ő ügyükben még folynak a tárgyalások, egyezkedések.

— Ezeket az úgynevezett „egyezkedéseket” is figyelemmel kíséri a főiskola?

— Igen, mert nagyon tanulságosak. Olykor például furcsa különbségek adódnak a szerződő partnerek elképzelései között. A fiatalok néha makacsul ragaszkodnak a várt, vagy netán „beígért” vezetői poszthoz, a személyzeti vezetők pedig néha ugyanabba a községi előadói székbe akarják ültetni őket, ahol gyakornoki idejüket töltötték. Én a magam részéről nem vagyok híve annak, hogy a friss diplomás fiatalok mindenáron és azonnal vezetői posztra kerüljenek; annak azonban igen, hogy a személyzeti vezetők a munka megkezdése után is tartásuk szemmel az olyan rátermett fiatalokat, akikből nem hiányzik a vezetői készség. Az a szándékunk, hogy az elkövetkezendő években továbbra is figyelemmel kísérjük végzett hallgatóink sorsát, előmenetelüket, megbecsülésüket, s ha szükség lesz rá, akkor — ahogy eddig —, ezután is mellettük leszünk.

R. V.

Árpolitikánk

Ahogy változik a világ, a világgazdaság - Az életszínvonalhoz idomítva

Olyan éveket hagytunk magunk mögött, amelyek megkövetelték tőlünk az árakkal kapcsolatos ismeretek *felfrissítését*, tisztázását, s a róla folytatott viták *hasznosítását*. A témának hosszú előtörténete van, meghatározó súlypontokkal: az MSZMP KB 1966 májusában határozta meg az árpolitika elveit, több határozatában szövelt róla, amelyek közül az 1978. áprilisi döntés az árrendszer fejlesztésének módozatait is megszabta. Az árpolitika természetesen alkotórészévé vált a szabályozórendszernek, a VI. ötéves tervtörvénynek.

Mégis *időről időre napirendre kívánkozik* az ártema hivatalos fórumainkon éppen úgy, mint magánbeszélgetéseinkben. Ennek alighanem az az oka, hogy az ár a gazdasági történések talán legmozgékonyabb szereplője. Ahogy változik a világ, a világgazdaság, úgy változhat az ár, amely az egyik napon még ösztönözte a termelést, ma esetleg fékezi, tegnap még a kereslet sarkallta, ma pedig a kínálat pozícióját rontja. Ezekhez a változásokhoz a gazdaságnak igazodnia kell, ha harmóniában akarunk dolgozni, létezni.

Az egyensúly követelményei

E felismeréseket tartalmazza az árpolitikánk. Az árak — a tervezés és az irányítás eszközeiként — helyesen kell orientálnia és ösztönöznie a gazdasági döntéseket. Elő kell segítenie a gazdasági erőforrások hatékony növelését és felhasználását, a termelés idomulását a kereslethez, a technika gyors fejlődését, a korszerű termékek elterjedését, a gazdaságos fogyasztási szerkezet kialakulását, a kereslet-kínálat egyensúlyát. E feladatoknak csak akkor tehet eleget, ha nem szakad el — ha nincs késésben — a gazdaságot körülvevő világgazdasági áralakulástól. Még akkor is így van ez, ha ezt a szinkronitást nem könnyű megteremteni. Azért például, mert adott esetben az áremelések és a szocialista állam *szociálpolitika* eltérő követelményeket támasztanak.

A VI. ötéves terv indulása előtt, 1980 szeptemberében tárgyalta az országgyűlés a kormány munkaprogramját. Lázár György, a Minisztertanács elnöke aligha véletlenül fogalmazott így, éppen e körülményekre utalva: „Az egyensúly helyreállítását elindító folyamatokat nehéz, nem kevés esetben az egész társadalmat érzékenyen érintő döntések végrehajtása árán értük el. Ismétlődően és sokakban felmerül a kérdés, vajon valóban szükség volt-e a közgazdasági viszonyok — főleg a termelői és a fogyasztói árak — radikális módosítására? Meggyőződéssel és jó lelkiismerettel mondhatom: igen, szükség volt. Mindenekelőtt azért, mert ha a termelést és a fogyasztást továbbra is elszigeteljük a valóságos érték és érdekvizonyoktól, ez nem jelentett volna mást, mint a hatalmódó ellentmondások feloldásának elodázását. Átmenetileg bizonyára könnyebb lett volna a kormány dolga, ha nem hozza meg ezeket a — valljuk be — népszerűtlen, de gazdaságilag elkerülhetetlen, szükségszerű intézkedéseket. A kormány azonban a jövőben sem szabad kitérnie a nehéz döntések elől, ha ezzel megakadályozhatja a helyzet romlását, s megteremtheti a javulás feltételeit.”

E teendők és feladatok ma sem vesztettek érvényükből. Az országgyűlés egyik bizottsági ülésén, a fogyasztói árpolitika rövid és hosszútávú teendőit összegezték a napokban. Mint kiderült: árpolitikánk ez idő szerinti feladata az, hogy a világgazdasági folyamatokat megfelelően

egyeztesse az életszínvonal-politikával, mégpedig úgy, hogy a realitás ne csökkenjen. Ez a számok nyelvén azt jelenti, hogy idén 4-5 százalékos nominális béremelés mellett 4-5 százalékos átlagos fogyasztói árszintemelkedés engedhető meg. Ebből a vállalati szférában mintegy 2,5-2,6 százalék, míg a központi intézkedések révén 2-2,1 százalék valósul meg. Mindkét szférában döntő a külpiazi árak hatása a belföldi árnövekedésre.

A realitások tisztelete

Olyan átfogó árintézkedéssel a VI. ötéves terv nem számol ugyan, mint az 1979. július 23-i volt, ám elkerülhetetlen, hogy *hatósági áremelésekkel is megakadályozzuk a fogyasztói árak elszakadását az indokolt termelési ráfordításoktól*. Az értékhez igazodó árak irányában való előrelépés elsősorban azokon a területeken, szerkezetekben szükséges, ahol ezt külkereskedelmi érdekeink is megkívánják: változatlanul fontos cél az egyensúly javítása. S mint az ipari bizottság csütörtöki ülésén megállapították: sajnos az egyensúlyjavulás folyamata elsősorban az import mérsékléséből indikálódott, s nem az export növekedéséből. Olyan további befolyást célszerű tehát az árarányokra gyakorolni, hogy a népgazdaság érdekeit a fogyasztók is jobban érzékeljék.

Ennek belátására éppen az üzemanyagárak elmúlt évekbeli, és ideai érzékeny drágítása ad példát: mindenfajta takarékosági felhívásnál, reklámkampánynál többet „hozott” a költségvetés konyhájára az, hogy a benzínárak a reálisabb költségviszonyokat tükrözik. Persze, az autósokat érintő, zsebbevágó benzínárágulás fölmutatja árpolitikánk egyéb fontos követelményét is. Nevezetesen azt, hogy azokkal fizetett, akik valóban használói és élvezői a fogyasztott terméknek, esetünkben a benzinnak. Ertelemszerűen, aki nem autós, az nem érzi ezt a terhet, ugyanakkor — nem is járul hozzá az autósok üzemanyagszámláihoz azáltal, hogy a társadalom nem támogatja ezt a fogyasztást. Mindebben a mai árpolitika egyik fontos mozzanata jut kifejezésre: a *realitások tisztelete*.

De kanyarodjunk vissza eredeti gondolatunkhoz: milyen közgazdasági célok sürgetik napjainkban az árak, ezen belül a fogyasztói árak állandó karbantartását — esetenkénti emelését, illetve csökkentését?

Ami legelőször említésre kívánkozik: az, hogy az árak *termelést ösztönző szerepét feltétlenül meg kell őrizni*, egy pillanatra sem szabad megengedni, hogy a kereslet-kínálat egyensúlya megbomoljon. Árpolitikánk kiindulópontja változatlan: a *forint akkor marad jó pénz, akkor képes megőrizni vásárlóerejét, ha érte árut lehet kapni — mégpedig olyan választékban és minőségben, amit az ország termelési szerkezete, fejlettsége, a kialakult életszínvonal és a fogyasztói szokások indokolnak*.

Ennek több fontos feltétele van; most elég csupán arra utalni: az árak *rugalmasságán* múlik, hogy a termelő — például az élelmiszer-termelő — érdekelt lesz-e, vagy sem a fogyasztás ki-elégítésében. Ha a zöldség-gyümölcs-termesztő, az állattartó nem kapja meg a piacon azt az árat, amely fedezi költségeit és illő hasznot foglal magában, azonnal úgy dönt, hogy nem termel zöldséget, húst. (Az állam megpróbálkozhat ugyan a külön támogatások rendszerével, ez azonban a negatív kétszínűség feloldha-

ttalan ellentmondásaihoz vezet, konzerválja a gazdaságtalan termelést, a bürokráciát.

De ahhoz, hogy az árak megfelelően rugalmasak legyenek, két fontos feltétel szükséges: a *szabad árak mozgásteré, továbbá a hatósági árak módosítása*. Ez a gyakorlat azt feltételezi, hogy árpolitikánk *magá is rugalmas* — elveiben egységes legyen, szilárd feltétel- és igényrendszert rögzítve, amelyhez következetesen tartja magát, ugyanakkor képes a szükség szerinti gyors árváltoztatások végrehajtására, ha ezt akár világgazdasági, akár a hazai gazdasági folyamatok megkövetelik. Egységes árelméletünk gyakorlati megvalósításához rendeződött a végrehajtó koordináló apparátus is — az Országos Anyag- és Árhivatal hatáskörébe került — az árképzés és -ellenőrzés mellett — a termékforgalmazás irányítása is. Kialakultak (bár ezen még további módosítások is sorra kerülhetnek) a megfelelő árformák: ma a lakossági fogyasztás teljes körében 8 százalék a rögzített, 30 százalék a maximált, 7 a hatóságilag korlátozott, és 55 százalék a szabad árformába tartozó termékek.

Mi a garanciája annak, hogy ilyen „szabadságfok” közepette teljesülhet a viszonylagos árstabilitás követelménye, ami az életszínvonal megőrzésének fontos kritériuma? Végére is ez nem kevésbé hozzátartozik az árpolitika *végrehajthatóságához*, mint a megfelelő intézményi rendszer.

Megismerte — elfogadta

A tapasztalatok azt mutatják, hogy az ármechanizmusba beépített stabilizációs eszközök *hatásosan működnek* (Sokszor túl hatáskorosan is — rontva az árak gyors alkalmazkodóképességét.) Ez még akkor is igaz, ha a közelmúltban nemegyszer találkoztunk kirívóan rossz vállalati árképzéssel, milliós gazdasági bírságokkal. Ám tény, hogy az ármechanizmusba épített eszközök az ellenőrzés, a kalkulációs kötelezettség, az áremelési szándék előzetes bejelentési kötelezettsége, az árhivatal-elnöki vétőjog és más formák segítettek abban, hogy a *fogyasztói árszínvonal központi vezérléssel eredményesen működjön*. A gazdaságirányítás *kézben tartja és uralja a piacon végbemenő arfolyamatokat*. Persze, nem hagyható figyelmen kívül, hogy a piaci ár helyzet a társadalmi csoportokat eltérően érintette. Az 1980-as tervezett 9 százalékos fogyasztói áremelkedés 9,1 százalékos ért el; a nem fizikai foglalkozásúaknál azonban 0,4, a nyugdíjasoknál 0,2 százalékkal volt magasabb az érzékelhető emelkedés, a szövetkezeti parasztságnál és a kettős jövedelműeknél viszont 0,4 százalékponttal alacsonyabb.

Megfelelő idő távlatából elmondható az is: árpolitikánkat, gazdaságirányításunk árakkal kapcsolatos módszerét a közvélemény megismerte — és elfogadta. Bár az áremelések fontos fogyasztási cikkek esetében *senkit nem érintenek kellemesen*, ezt tudomásul venni sem könnyű — mégis, a gyakorlat bebizonyította: *ha ennek okai világosak, ha az árváltozások hátterét a valóságnak megfelelően megismerhetik az emberek, akkor fölmériek távolabbi céljait, hatásait is, és nem csupán kellemetlenségével néznek szembe*. Vagyis: eredményes árpolitikánk egyik fontos vívmánya a *nyilvánossága*, ami föltételezi, hogy a közvélemény *figyelemmel kísérheti az árterveket*, a soron levő gazdaságpolitikai lépéseinket.

MATKÓ ISTVÁN

Egy hét a világgazdaságban

Az új fejezet

Kedden és szerdán Párizsban értekezletet tartottak a fejlett ötéves országokat tömörítő gazdasági szervezet, az OECD pénzügyminiszterei. Tanácskozásuk napirendjén szerepelt többek között: a konjunktúra alakulásának várható tendenciái a jövő év végéig. Miután az újabb gazdasági visszaesésből való kilábalásra legkorábban 1982 második felében lehet számítani, viszonylagos nyugalom várható továbbra is az ipari és mezőgazdasági nyersanyagok világgazdaságában.

Hosszú idő után a nyersanyagok világgazdasági árának helyzetét ismét *gazdasági tényező, a konjunktúra alakulása és a kereslet-kínálati viszonyok* határozzák meg. (1980 első felében zárult le az az időszak, amelynek során — több mint 7 éven át — az energiahordozók és az alapanyagok árát elsősorban politikai, spe-

kulációs, kincsképzési és egyéb, nem szorosan vett gazdasági hatások alakították.) A jelek szerint megnyugodott a nyersanyagpiac, s az árak sok fontos termék esetében — igaz, meglehetősen magas szintről — folyamatosan esnek.

Az árak *csökkenésének*, illetve *stagnálásának* legfontosabb oka, hogy a tőkés világ újabb *recessziós hullámot él át*, igen lanyha a beruházási tevékenység, csökken az ipari termelés és a fogyasztás. Nemrégiben a tőzsdejártékosok kitűnő üzletének bizonyult a spekulációs célú nyersanyagvásárlás, hiszen a befektetett tőke rövid idő alatt hatalmas profitot jövedelmezett. (A nyersanyagvásárlási láz persze önmaga is fontos tényezője volt az árak rohamos emelkedésének.) Manapság a nemzetközi spekuláció messziről elkerüli a nyersanyag-tőzsdéket, mert a befektetők számára inkább *veszteségre*, mint nyereségre van kilátás. A tőke inkább a bankokba vándorol, hiszen a 20 százalékos körüli hitelkamatok busás hasznot hajtanak a kölcsönzőknek.

A tavaly tavaszi „mini-árrobbanás” óta jelentős változások következtek be a nyersanyagpiacon. (A köolaj külön „fejezetet” jelent a nyersanyagok árának világában, bár újabbban a „feke-ter arany” ára körül is a kereslet-kínálati viszonyok kezdenek érvényesülni.) *Rohamosan esik az acél ára, ami a kereslet visszaesése mellett a túlméretezett és elavult gyártókapacitások bőségével is magyarázható*. Zuhannak a rézárak: tavaly egy tonna réz még

3100 dollárba került, jelenleg 1800 dollár a tonnánkénti ára. A többi szinesfém — elsősorban az ón és az ólom — ára is folyamatosan esik. Nem járnak jó idők az *aluminiumexportőrökre* sem. A londoni tőzsdén 1980 áprilisában egy tonna aluminium ára 1870 font volt, mostanában viszont egy tonna 1300 fontba került.

A nyersanyagárak most már tartósan mondható csökkenése elsősorban a *fejlődő országokat sújtja*. A nyersanyagtermelő fejlődők exportbevételei csökkennek, ennek következtében sok országban *akadozik az élelmiszer- és az energiaellátás*. Különösen súlyos helyzetbe került Elefántcsontpart, Ghana és Costa Rica gazdasága, de a sort még hosszasan lehet folytatni. A megcsappant exportjövendelmek, az egyre romló cse-rearányok idén is sok fejlődő államot kényszerítettek *újabb hitelek és kölcsönök felvételére*, továbbá dollárszámmilliókkal növelve amúgyis súlyos adósságaikat. *A nyersanyagárak esése elsősorban az alapanyagokban szegény országok számára, tehát a vásárlóknak kedvez.*

A nyersanyagárak alakulása nagy figyelmet igényel minden vásárló országtól. A versenyképesség érdekében *rugalmasnak kell követni a világgazdasági arfolyamatokat, a változásokat megfelelő időben kell érvényesíteni mind a hazai, mind pedig az exportárakban*. Az „aktív nyersanyag-árpolitika” persze kockázatot is jelent a nyersanyagvásárlóknak, illetve a késztermék-exportőröknek, de gyors és rugalmas cselekvéssel a kockázat csökkenthető, sőt még számottevő előnyök is elérhetők. Akárcsak a jól időzített, ügynevezett *taktikai vásárlások és eladások esetében*. A nyersanyagok világgazdasági helyzetét ismerő és nyomonkövető felhasználók akkor igyekeznek nagy mennyiségű alapanyagot vásárolni, amikor az árak *nyomottak*, s egy áremelkedési hullám esetén késztermékeik kiviteli árában jelentős nyereségre tehetnek szert. A nyersanyagtermelők pedig — amennyiben az ország gazdasági helyzete lehetővé teszi — *addig igyekeznek alapanyagaitak visszatartani, amíg nem tapasztalnak áremelkedést a világgazdaságban*.

Az előrejelzések szerint tovább tart a *nyersanyagpiaci bessz*. A kereslet általában továbbra sem lesz élénk, idén és a jövő év első felében az árak *tovább esnek, vagy stagnálnak*. Szakértők szerint ha mégis bekövetkezne valamilyen gazdasági oknál fogva drágulás, akkor az *alacsonyabb lesz*, mint az infláció üteme. (A jóslatok persze normális gazdasági „üzletmenetet” vesznek alapul, politikai, vagy egyéb eseményeket nem lehet előre kiszámítani; márpedig ezek jócskán megbolygathatják a jelenlegi árirányzatokat.) Egy-egy termék esetében nem kizárható az áralakulás irányának megváltozása, de a nyersanyagpiacokat és az árviszonyokat általában a *tőkés világgazdaság recessziója*, a spekuláció érdektelensége határozza meg az elkövetkező és belátható hónapokban.

Gonda György—Szentgáli Péter

A KOPINT jelenti

Erősödik a dollár

A múlt héttel ellentétben ezen a héten általában csökkentek a szinesfémek jegyzései, itt-ott korrigálva az előző heti magasabb árakat. Az arany ára Zürichben és Londonban 1 százalékkal csökkent, aminek hátterében többek között a *dollár erősödése* állhat. A múlt heti mélypontról valamivel felemelkedett a font és erősödött a dollárral, az NSZK-márkával és a francia frankkal szemben is. *Arfolyama azonban továbbra is igen alacsony*.

DEVIZÁK		1981. június 18.	
1 USA DOLLÁR			
az egyes országok pénznemében			
Bécs	zárva		
Brüsszel	38,64	—	X
Párizs	5,6270	—	5,6380
Frankfurt	2,3690	—	2,3705
Milánó	1778,50	—	1779,50
Amsterdam	2,6355	—	2,6375
Tokió			221,90
1 ANGOL FONT értéke USA dollárban			
London	1,9755	—	1,9770
NEMZETKÖZI ARANY dollár/finom uncia			
Zürich	458,00	—	461,00
London			459,00

Jegyzetek a szovjet írók kongresszusa előtt

Az emberi világ s a történelem felfedezői

Virágzik az ocserk műfaja — Esszék, életrajzok, memoárok

„Meg kell-e mindig írunk az igazságot? Persze, hogy meg kell írni. Hazánk van annyira erős, hogy ne kelljen tartania semmiféle bírálatól.” Nodár Dumbadzét idéztük, aki a Lityerturnaja Gazetának nyilatkozott a kongresszust megelőző hetekben. Azért éppen őt idézzük, mert ez az egyre elismertebb grúz író igazán nem ijed meg az élet árnyoldalaitól. Magyarul is megjelent hosszabb elbeszéléseinek, a Fehér zászlónak a színhelye egy tbiliszi börtön; az Öröklet törvénye című regényének, amelyet a kritika a tavalyi év egyik legérdekesebb prózai művének ítélte, egy szívkörház intenzív osztálya, ahol az élet és a halál megszűnik valának az ott fekvők életükről. Legújabb novellájának, a Kukaradzának a címszerzőjét, egy bohém rendőrt pedig egy morfinista bűnöző — a 40-es évekbe oltott Benya Krik — öli meg.

Dumbadze hívatkozik szovjet vezetőkre, akik a közélet fogvatartósságait nagyon élesen teszik szóvá, ugyanakkor — mint megfogalmazta — világosan elhatárolja magát azoktól, akik azért emlegetik a hibákat, hogy „kárörvendjenek és csámcsogjanak rajtuk”.

Idézhetünk volna persze másokat is. Például Csingiz Ajmatovot, aki a személyi kultusz idejében elkövetett súlyos törvénysértéseket is érinti a nálunk is méltóképpen ismertett új regényében, az Egy évszázadnál hosszabb nap-ban. Ajmatov szintén arra mutatott rá külföldi újságírókkal beszélgetve, hogy az irodalomnak a közgondolkodást tisztító funkciója van, és éppen a történelem ellentmondásainak könnyűtellen feltárása segíthet hozzá a funkció gyakorlásához. A kirgiz író egyszerűen az írói felelősséget is hangsúlyozza: ne-hogy a szocializmus ellenségeinek adjon tápot a korszak ellentmondásainak következetes ábrázolása.

Úgy tűnik a szovjet kormányzat nemcsak hogy nem ítéli el az írói tényfeltárást és ábrázolásmódnak azt a módiát, amit Dumbadze és Ajmatov képvisel, hanem messzemenően ösztönzi is azt, és közéleti tetteket tekint. Ily módon eléggé széles irodalmi körkép jöhetett létre az utóbbi időszakban. Ír, fényképfelállítást rendez, filmezik és nyilatkozik Jevgenyij Jevtusenko, új verseit közlik Bella Ahmadullínának, méltató kritika jelenik meg Mocsajevről, aki a legnyomasztóbb képet festette az orosz faluról, s barátai érdemei szerint gyászolták és búcsúztatták a szovjet irodalmi hetilapban azt az író, aki a legtöbb vitát keltette odahaza és külföldön: Jurij Trifonov-ot.

Az irodalmi kritika az irányzatok sokféleségéről beszél, az írók pedig hevesen tiltakoznak az ellen, hogy a kritikusok bármelyiküket is mereven Prokrusztesz-ágyába szorítsák.

A napokban éppen Grigorij Baklanov, akit az úgynevezett „háborús regényirodalom” irányzatának legmarkánsabb képviselőjeként tartanak nyilván az irodalomtudósok, újságírók előtt azt fejtette, hogy feltételek és esetleges minden ilyen kategorizálás.

A Voproszi Lityeraturii című folyóirat áprilisi számában közölt kitűnő tanulmány. A 70-es évek bemutatkozásai (szerzői A. Mihajlov és A. Mihajlov) mégis első helyen kiemelten méltat egy irányzatot, mégpedig a „falusi prózát” felfedezve, hogy az utóbbi években ez az irányzat felfogta az életirratum felgyorsulását, és roppant érzékenyen reagált rá, „így a falusi próza vált a 70-es évek irodalmi motorjává”. A kri-

tikusok többek között Raszputyint, Abramovot, Vaszilij Belovot, Mocsajevet, Asztafjevot, Noszovot, Szolouhint sorolják ide, hozzátéve persze, hogy nagyon-nagyon különböző alkotókról van szó, akiket főleg a gyermekkori falusi élményvilág kapcsol együvé.

Ők maguk pedig még Baklanovnál is hevesebben tiltakoznak a beskatulyázás ellen. Fjodor Abramov e sorok írójának is kifejtette, hogy a „falusi próza” kifejezés is csupán egykori kollégáinak, „az irodalom szobatudósainak elmeszüléménye”. A faluhoz leginkább személyesen is kötődő, nálunk sajnos, alig ismert Vaszilij Belov — aki hol az északi Volgodában él, hol pedig szülőfalujában tölti napjait —, egy interjúban arról szót, hogy Nevelés doktor Spock szellemében című és városban játszódó elbeszélésfüzét azért írta meg, hogy ily módon ledobhassa azt a címkét, miszerint ő „falusi prózás”.

Mégis az utóbbi két év egyik legnagyobb irodalmi eseménye Belovnak a csodálatosan beszédes orosz nyelven írt irodalmi néprajzi esszégyűjteménye a paraszti esztétikáról, amit nevezhetnénk akár az északi orosz falu felfedezésének és szociográfiájának is. Lefesti benne az író az orosz falusi életmódot, az ünnepeket és a hétköznapok rendjét, milyen az orosz kalendárium, milyen italkok, ivott, milyen ételeket evett az északi orosz parasztságból, milyen mesterségeket folytattak, milyen volt a férfiak és a nők munkamegosztása. Leírja a falusi portát, a ruházatot. Az orosz szólásoknak, közmondásoknak, szállóigéknek olyan bőségére bukkanunk ezekben az írásokban, hogy biztosak lehetünk, a jövő évtizedekben a nyelvészeknek egyik legfontosabb forrásává válik.

A „falusi próza” képviselői ugyanakkor nem festenek holmi idillt az orosz provinciáról. Sőt, ezeknek az íróknak a regényei és dokumentum műfajú írásai hozzásegítettek, hogy ma már a politika homlokterébe került a falu minden gondjával-bajával együtt, és az ott lakók életkörülményeinek a javítása, az elvándorlás folyamatainak lelassítása első számú hivatalos pártpolitikai irányelvvé vált. De nemcsak úgynevezett nagyprózai műfajú írásokban járultak hozzá a faluban otthonos írók a józan helyzetelemzéshez, hanem publicisztikai műfajú írásokban is. Fjodor Abramov például a Pravdában nyílt levélben fordult földijeire, igen kritikusan szólván a falusi élet rendjéről, a munkaerőkölcs hanyatlásáról. A Nas Szovremenyinyik (Kortárs) című folyóirat is rendszeresen visszatér az európai „nem-feketeföld övezet” témájához, bemutatva azokat az erőfeszítéseket, amelyek e mostoha természeti adottságokkal rendelkező tájnak a termőre fordításáról szólnak.

Virágzik az „ocserk” műfaja. Értsünk ezen a kifejezésen riportot, tárcát vagy esszét, önéletrajst és memoárt. Nemi szerkesztői beavatkozással kitűnő ocserkek jelennek meg tábornokokról a Honvédő Háború idejéről, és politikusokról: Bagramjan marsall Konsztantyin Szimonovról írja meg emlékeit (micsóda megható és furcsa szerepcsere: katona íróról) és kitüntetik irodalmi díjjal Ludmilla Gurcsenkót — az ünnepeit filmszállagot — (önéletrajzáért.) Szolouhin, az író pedig képzőművészeti tárgyú eszmefuttatásokkal arat sikert: ikonok és falusi templomok restaurációjáról készít riportokat.

A dokumentum-műfajok előre-

törése az irodalmi folyóiratokban világjelenség és ez elérte a Szovjetuniót is, ami ugyanakkor nem jelenti azt, hogy nincs igazán jó fiction.

Számunkra emlékezetes két meglehetősen új, rangos alkotás. Az egyiknek a szerzője Szergej Zaligin, a NEP-korszakról írt meglehetősen érdekes regényt. Hőse egy a fehér hadseregben szolgált egykori katonatiszt, aki a polgárháború után spekulációs tevékenységbe kezd. A Csendes Donon és Bulgakov Fehér gárda című regényén kívül nem olvastam olyan regényt, ahol ennyire éreztem volna a történelmi determináció tényét, hogy szubjektive tisztességes, intelligens és gondolkodó ember is történelmileg hibás, retrograd eszmék és mozzalmak kiszolgálójává válhat. Roppant emberi, olvasmányos mű az átmeneti gazdaságpolitikai korszak egészen eredeti, újszerű szemléletével.

A másik regény még újabb, Grekova a szerzője. Az írónak a magyar televízióra alkalmazott Hölgyfodrász című kis prózája és a Szovjet Irodalomban közölt Tanszék című terjedelmes elbeszélése nálunk is ismert. Most a Novij Mir-ben megjelent Özevgyek hajója ismét azt jelzi, hogy a ma élők sorsába mennyire mélyen belekarcolta kitoröhlhetetlen nyomait a háború. Nemcsak az özevgyek hordozzák feloldhatatlan magányukat, testi és lelki sérüléseiket, a húszmillió halott emléket, de jórészt meghatározta a háború azoknak a sorsát is, akik akkor tájt születtek: árva és félárva, akiknek beilleszkedési konfliktusaihoz messzemenően hozzájárult a csonka családok nyomasztó levegője, boldogtalansága.

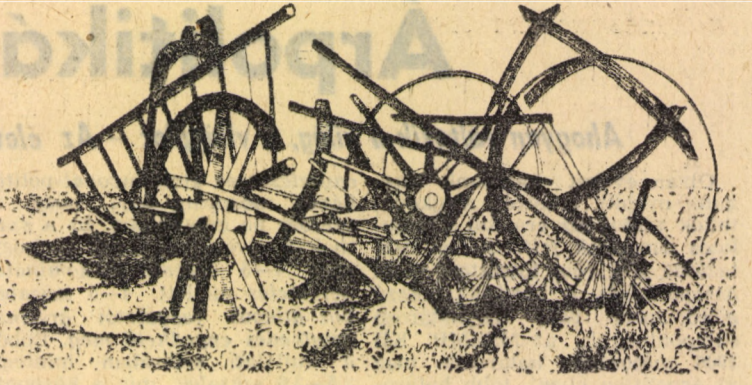
Végül még egy érdekes vonás napjaink szovjet irodalmának változó térképén: a történelmi tematika felvirágzása. A Voproszi Lityeraturii című folyóirat szenzációsnak mondható kerekasztal-beszélgetésén Jurij Boldirev irodalomtörténész a szenvedélyes olvasói érdeklődés megélénkülését és terjedését konstata. Jaan Kross, az anket egyik részvevője azonban úgy vélte, hogy az olvasói érdeklődést nem elégtették ki. Mégpedig annál az egyszerű oknál fogva, hogy korábban bizonytalanok voltak, vajon elfogadható lesz-e eredeti és szubjektív történelemfelfogásuk. Eppen ezért csak olyan művek születhettek, amelyek nem voltak mások, mint a tudomány halvány illusztrációi.

Bulat Okudzava szerint csupán tankönyvekből és brosúrákból ismerhették meg korábban a történelmi eseményeket az emberek, márpedig a brosúrák hitelle és hatása szerföltött kétséges. „Hiánycikk lett a történelmi tematika az irodalomban” — mondja Kross. És Okudzava hozzátesszi: „most az írók megkezdtek a történelem felfedezését, eddig ismeretlen tényeknek és összefüggéseknek jönnek nyomára, és megszületik a történelmi szenzáció”.

Kiegészíti az elmondottakat Okudzava azzal, hogy korszakunk szovjet szépirodalmát éppen az a törekvés jellemzi, hogy — és ezt bizvást érthetjük a szovjet szépirodalom egészére — megszabaduljon történelemillusztráció funkciójától és foglalkozzék azzal, ami az irodalom lényegi funkciója, „szálljon a lélek mélyére” és foglaljon állást a pszichológiai ábrázolás révén „az erkölcs kérdéseiben”.

Ezzel a tematikai programmal most az írókongresszus előtt Okudzava aligha áll egyedül.

N. SÁNDOR LÁSZLÓ

Kőhegyi Gyula rajza

Horváth Árpád emberi és művészi hitvallása

Színházat, mely mindenkié!

A FELSZABADULT ország, a fényes szellők nemzedéke, példaképként mutatta fel nevét: a színészi pályára készülő munkás és paraszt fiatalok népi kollégiuma Horváth Árpád nevét viselte. A névadók bizonyára tudták, hogy személyében társadalmi és művészi forradalmár emlékét örökítik meg, aki színházvezetői, rendezői, nevelői, szerkesztői és írói, valamint illegális kommunista tevékenységével egyaránt követendő példa lehetett a magyar társadalom demokratikus és szocialista átalakításáért harcba induló fiatalok számára. A népi kollégiumi mozgalom torzóiban maradt, s ugyanez a sors jutott osztályrésztül Horváth Árpád életműve közkinccsé tétele szándékának is.

A huszadik századdal született erdélyi fiatal világnézetű eszmélésének irányát az 1918–19-es forradalmak szabták meg. E hatások maradványait mutatja, hogy a forradalmak bukása után — dzsentrális családi kapcsolata ellenére — az üldözöttek táborába került. Első ismert írásai „a megfegyelmezett” polgári radikális és szocialista értelmiségiek folyóiratában, a Független Szemlében jelentek meg: 1921 és 1923 között már — Hevesy Iván, Király György és Palasovszky Ödön társaságában — a kiadvány vezető teoretikusai közé tartozott, miközben az Eötvös Kollégium lakója és a bölcsészettudományi kar hallgatója volt. A fővárosi színházi előadásokról, a modern képzőművészetéről és szépirodalmi alkotásokról kialakított kritikai véleményének elvi alapját a következőképpen fogalmazta meg Új irodalom útja című tanulmányában: „semmi sem művészet már, ami nem művészet a közönségért, s ezért nem teletöltött morális életszűnyal... Mert a világ vajdó tartalmát kell művészetül az emberbe fájllyadni... kell tehát az étellel közönséget vállaló művészet”. Az étellel, a társadalmi-politikai mozgalommal való személyes kapcsolatát ezekben az években a Madzsar Józseffel és körével való együttműködés jelentette. Illegális akciókban vett részt, és a marxizmus klasszikusait tanulmányozta.

ELKÖTELEZETTEN vállalt élethivatása a színház lett. Szerencséje Hevesy Sándorhoz vette, aki a Nemzeti Színház igazgatójaként maga mellé vette: így fizetés nélküli gyakornokként kezdte 1922-ben, majd segédrendező, végül pedig főrendező lett. A színházról való elbocsátásáig, 1934-ig, száznál több színdarabot rendezett. Lehetőséget kapott a hazai és a külföldi klasszikusok színpadra vitelére. Rendezői elveit és gyakorlatát Antoine, Brahm, Sztaniszlavszkij, Tairov, Mejerhold tanításai vezérelték: modern felfogású koncepciót azonban a közönség akkor értetlenül figyelte, a színház állami irányítói pedig akadályozták azok megvalósítását; ami végül is kenyértöréshez vezetett közöttük: kerek-perec felmondtak neki. Harcának dokumentumai a Nyugat és a Budapesti Szemle hasábjain megleltent tanulmányai, valamint a napilapokban közölt publicisztikai írásai. Ez utóbbiakban őszinte bírálatával, a kultuszminisztérium gyámokodásáról és a színházban uralkodó klíkkellemről szóló elítélő véleményével hívta magára

a figyelmet. Sikerként könyveket el 1929-es tanári kinevezését a Szini Akadémiára, 1930-as kolozsvári meghívását az ottani Magyar Színházhoz, valamint a Francia Akadémia kitüntetését a francia darabok kiváló rendezéséért.

1936 és 1939 között azután a debreceni színház igazgatójaként új fejezetet a magyar színház történetébe Horváth Árpád. Programját 32 oldalas műsorfüzetben fogalmazta meg. A nemzeti művelődés szolgálatában — a magyar és külföldi klasszikusok mellett — 14 magyar ösbemutatót tervezett, köztük Nagy Lajos, Tamási Áron és Tersánszky Józsi Jenő drámai műveit. A megvalósítás útját — a színpadtechnikai korszerűsítésén kívül — az egységes szellemű színtársulat kialakításában látta. Főbbek között Neményi Lillnek, Sivó Máriának, Kőmives Sándornak, Ladányi Ferencnek, Mátyai Lajosnak és Szabó Ernőnek adott lehetőséget, három évadban, jelentős alakításokra. A közönség megnyerése érdekében színházi folyóiratot adott ki, az Ady Társaságban megszervezte az ország első Színházi Szabadszínházát, és a debreceni munkadogátban is tartott ismeretterjesztő előadásokat. Kodály Zoltán Székelyfőjének első vidéki előadásán — Basilides Mária és Komor Vilmos vendégszereplésével — üzemi munkásokat és egyetemi hallgatókat hívott a nézőtérre, mivel a színházba járó közönség nem mutatott nagy érdeklődést a bemutatott iránt. A társadalmi és politikai légkör, a háború felé orientálódó hatalom és a demokratikus törekvésekkel szemben egyre agresszívebben fellépő jobboldali reakció Horváth Árpád debreceni — új színházat építő — tevékenységét is derékba tört. A látogatottság erős csökkenésén kívül író (Heltai Jenő) és színészeket (Makay Margitot, Beregi Oszkárt) inzultáló tüntetések vezettek el az anyagi csődhöz.

HORVÁTH ÁRPÁD számára a háború éveit a Végzettség biztosított rendezői munkát. Ekkor azonban már a háború után, majdani demokratikus jövő foglalkoztatta. A Szociáldemokrata Párt részére a nemzetépítő színház tervét készítette el, s figyelmre a munkásszínházról felé fordult, mert — mint írta — „a munkás színházok jellegzetessége művészi becsúgy, a kultúra és a haladás szolgálatának szenvedélyes akarása, s a fiatalok nevelésének és felemelésének vágya, célja pedig a művészi színház”. A munkásszínházok számára készült megírni színházelméleti könyvét, s végrendeletül megfogalmazta a fasizmustól felszabadult Magyarország színházi dolgozóihoz szóló kiáltványát.

A szabad jövőre készülve kapcsolódott be az ellenállási mozgalomba, jelentős szerepet vállalt az üldözöttek bújtatásának megszervezésében. Az egyenlőtlen küzdelemnek azonban ő maga vált áldozatává.

REÁNK VISZONT, a túlélőkre és utódokra az a feladat vár, hogy — megkérdés bár, de — életművét, művészi és emberi tevékenységének dokumentumait széles társadalmi rétegek előtt tegyék végre ismertté.

M. Pásztor József

Egy hét a világgazdaságban

Gabonátárgyalások

Június 8-9-én szovjet és amerikai szakértői küldöttség tárgyalt Londonban a gabonakereskedelemtől. Idei vásárlásra az Egyesült Államok összesen 12 millió tonna gabonát ajánlott fel a Szovjetunióknak. Szerdán lemondásra kényszerült — a Baniszadr elnök ellenes kampány erősödésének jeleként — Nobari, az iráni központi bank kormányzója. A neves gazdasági szakember eltávolítására olyan időben került sor, amikor Irán gazdasága a korábbiaknál is súlyosabb gondokkal küszködik.

A carteri gabonaembargó április végi feloldása óta ezen a héten ültek először hivatalosan tárgyalásztalhoz a szovjet és az amerikai szakemberek, hogy megvitassák az USA gabonaszállítási ajánlatát. A megbeszéléseket amerikai részről szorgalmazták, ugyanis mind erősebb nyomás nehezedett a Reagan-kormányra a kiviteli tilalom megszüntetése után a farmerszövetség részéről. Az amerikai mezőgazdaság idén kiemelkedő gabonatermésre számít az előrejelzések szerint, s a farmereknek várhatóan értékesítési nehézségekkel kell számolniuk.

Embargóra nem emlékezve?

A több mint egy esztendeig tartó embargó az amerikai mezőgazdasági termelőknek több mint 3 milliárd dolláros bevételkiesést jelentett; a tárgyalások megkezdését éppen azért sürgették, nehogy ismét raktáron maradjon az el nem adható gabona. A Szovjetunióval kötött öt évre szóló megállapodás — amely idén szeptemberben jár le — biztonságot jelentett a „napsugárovezet” larmereinek, hiszen a Szovjetunió maradéktalanul eleget tett vásárlási kötelezettségeinek. Az embargó idején, valamint a tilalom feloldása után a Szovjetunió jelentősen diverzifikálta gabonabeszerezési piacait. Tavaly hosszú lejáratú egyezményt kötött Argentínával, amelynek értelmében a dél-amerikai ország öt év alatt összesen 22 millió tonna gabonát — szójtát, kukoricát, cirokot — szállít. Idén májusban szovjet-kanadai gabonamegállapodás született: az Egyesült Államok északi szomszédja 1985-ig 25 millió tonna gabonát ad el, s a szerződés teljesítésére a kanadai kormány garanciát vállalt. Ezeket a nagy volumenű szállítási szerződéseken kívül a Szovjetunió még több országgal kötött gabonavásárlási megállapodást. Az ideji szovjet népgazdasági terv 236 millió tonna gabona betakarítását írja elő. (1980-ban a termés 189 millió tonna volt.) Még nem lehet pontosan megbecsülni a várható szovjet gabonatermést, annyi azonban bizonyos, hogy mennyisége jóval meghaladja majd a tavalyit. Ezzel együtt idén is szükséges a gabonaimport, elsősorban a takarmánygabonáé.

A brit fővárosban az amerikai küldöttség 12 millió tonna gabona — 6-6 millió tonna búza és kukorica — ideji szállítására tett

ajánlatot szovjet partnerének, s javasolta, hogy kezdjenek tárgyalásokat egy újabb öt évre szóló megállapodás megkötéséről. Ertehető módon a Szovjetunió nem adott azonnali választ az amerikai ajánlatokra, hiszen az USA nem bizonyult megbízható kereskedelmi partnernek az elmúlt másfél év során.

Az iráni csőd

A belpolitikai harcok kiéleződését Iránban bénító gazdasági problémák is kísérik. Teheráni adatok szerint a tüzügy során foganatosított nyugati embargó és az iraki háború ez ideig 6 milliárd dollár kárt, bevételkiesést okozott az országnak. Iránban a gazdasági tevékenység gyakorlatilag még mindig szünetel, az ipar mindössze 30 százalékos kapacitáskihasználtsággal dolgozik. A zavaros bel- és külpolitikai fejlemények miatt megtorpant a meghirdetett földreform végrehajtása, s a külkereskedelem álmossítására is csak öt év alatt kerül sor. Ugrásszerűen megnőtt az élelmiszer-behozatal, akadódik az áruellátás.

A munkanélküliek száma meghaladja a 3 milliót, az infláció évi 30 százalékos. A földek nagy része megműveletlen, a pénzügyi és adóintézkedések végrehajtására nincsen mód. A márciusban zárult pénzügyi évben az állami bevételek 22 százalékkal csökkentek az előző évihez képest, a költségvetés hiánya megközelítette a 13 milliárd dollárt. Irán jelenleg gyakorlatilag minden árucikkből behozatalra szorul, a világ többi részénél még ezúttal legnagyobb olajtermelője idén kényszerrel repülőgépbenként és dízelolajat is importálni! Jelenleg az egyetlen bevételt az akadózó kőolajexport biztosítja Teheránnak.

A sah bukása előtt az ország olajtermelése napi 6 millió hordó volt, most naponta 1,5 millió barrel. (A nagyobb termelést többek között az is akadályozza, hogy a kutak és a finomítók egy része a háború során megsérült vagy tönkrement.) Ez csaknem 60 százalékos termeléseszkökenés az egy évvel korábbihoz képest. Az ország vezetése nem rendelkezik határozott gazdasági programmal.

Az a jatollah által meghirdetett „iszlam gazdaság” ez ideig nem tudott kibontakozni, az ártermelés több ágazatában kaotikus állapotok uralkodnak. Az ország maradék erejét lekötö a háború és a belső hatalmi harc.

Gonda György — Szentgáli Péter

Helycserés vendégek

Üresen a munkásszállások szobái — Egy különös ellentmondás háttere

Nyakunkon a turistaidény, és kiderül, mint annyiszor, kevés a vendég fogadására alkalmas szállás. Hely van, csak elfoglaltak — tehetnénk hozzá pestiesen. A legfrissebb tapasztalatok szerint a magánzállásokat nem a turisták, hanem a hazai vállalatok igényelték ki hosszú távra. Ami persze önmagában még nem is lenne akkora baj, ha e tény mellett nem derült volna ki az is, hogy a munkásszállásokon viszton húszezer ágy maradt gazdátlanul...

Számoljunk: egy hely „kiakalítása” átlagosan 150 ezer forintba kerül — a kihasználatlanság miatt milliókat veszítünk. A fizetővendég-szolgálat szállásait hatvan százalékban a gyárak veszik igénybe: 1980 első nyolc hónapjában a 883 millió forintos forgalmi bevételből több mint ötszázmillió forintot a hazai vállalatok fizettek. Többségében azért, mert, úgymond, nincs munkásszállójuk, vagy mert kevés a „férőhely”. Nincs ebben valami nagy ellentmondás?

Segít a hirdetés?

A válasz előtt. Vitar Zoltán, a Munkügyi Minisztérium főelőadója, helyesbít:

— Valóban 77,5 százalék körüli a munkásszállások kihasználtsága. De meglehetősen óriási a különbség. A budapesti átlag 88,3 százalék, a Szabolcs megyei 48,3 százalék. Vagy: az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztériumhoz tartozó vállalatoknál 84,4 százalékos a kihasználtság, míg a Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Minisztérium szállásain alig haladja meg az ötven százalékot a telítettség! A magyarázat egyszerű: egyrészt rengeteg szakmunkás áramlott a fővárosba, másrészt a vidéki telephelyeken kevésbé van szükség munkásszállásra, a dolgozók gyorsabban jutnak saját otthonhoz. Vannak területek, ahol szándékosan tartálékolják a szobákat, hogy például az idényjellegű mezőgazdasági munkáknál ne legyen elhelyezési gondjuk. S még valamit számításba kell venni; korábban több helyütt hatan, nyolcan voltak egy szobában, gyakran emeletes ágyakon aludtak. Ha ilyen — négyes kategóriájú — szállókban felszabadulnak helyek, nem is érdemes új lakókat toborozni. Sőt, arra kell törekedni, hogy a zsúfoltságot megszüntessék, kényelmesebb, barátságosabb lakószobákat alakítsanak ki.

— A korszerű munkásszállókban is bőven akad üres hely. Amit érdemes lenne kiadni. Lehet, hogy a rászoruló vállalatok nincsenek erről tudomásuk?

— Létezik vállalatközi kooperáció, de ez nem elegendő. Kimutatásaink szerint így 32 ezer helyet adtak bérebe, de sokkal többre lenne igény. Úgy gondoljuk, hogy ezt a „társkeresést” minden külső — például tanácsai — beavatkozás nélkül kellene megvalósítani. Az egyik munkásszállási részleg vezetője keresse fel a másikat, és tárgyaljanak a bérbeadásról. Nemrégiben a Munkügyi Közlönyben foglalkoztunk ezzel a témával, hangsúlyoztuk, hogy az üres helyekről hirdetés útján is tájékoztatni kell a gyárakat, az intézményeket. Ha így sem akad jelentkező, akkor érdemes az átalakítással foglalkozni. De hát ez elég nehezen megy...

— A MűM közleménye több ötletet ad, javasolja, hogy a kihasználatlan munkásszállást alakítsák át garzonházak, kollégiumnak, óvodának, nyugdíjasok házának, oktatási helyiségnek, esetleg üdülönnek. Ha csak pár darab üres szobáról van szó, hogyan oldható ez meg?

— Néhány üres szoba már elegendő arra, hogy egy elkülönített szárnyrészben fiatal házások lakhassanak. Még egyszerűbb a dolog, ha kulturális, oktatási termet képeznek ki. Több olyan vállalatról tudok, amely részleges vagy teljes átalakítást végzett. Például a Délmagyarorszá-

gi Magas- és Mélyépítő Vállalat nemcsak társ- és alvállalkozóknak ad ki szobákat, hanem az idegenforgalmi hivatalnak is. A Keletmagyarországi Mélyépítő Vállalat a Nyírturisztól kötött bérleti szerződést. A Százhalombattai Hőerőmű és Kőolajipari Vállalat egy munkásszállójából kétszáz személyes óvodát építtetett. Barcsón a Siótur egy munkásszálló épületét vette át motelnek.

Váltás a turistákkal

— Az Országos Idegenforgalmi Vállalatnál hallottam arról a kezdeményezésről, hogy a nagyobb turistaforgalmú helyeken az ünnepekre és a hétvégekre megpróbálják megszerezni a szobákat, hiszen a lakók többsége hazautazik. Így mindkét fél jól jár...

— Ez nem olyan egyszerű. Hogyan lehet ilyen körülmények között felelni a bent lakók személyi tárgyairól? Márpedig, aki hónapokig él egy szobában, be rendezkedik, ott vannak a holmijai, a ruházata, a cipője, a rádiója, a könyvei. De nemcsak az értékmegőrzés nehéz. Nincs arra személyzet, hogy az ünnepeken takarítsanak, ágyneműt váltssanak. Azt hiszem, nincs szükség ilyesmire. Miért gondoljuk a hét végéről, amikor sokkal égetőbb probléma a hétközi időszak! Inkább az állandó kapcsolatok kialakítására, a rugalmas intézkedésekre van szükség a vállalatok között, hogy kihasználják a meglévő szobákat.

Átböngésztem az 1/1979. számú MűM-rendeletet, amely a szociális juttatásokról szól. Ez lehetőséget ad arra, hogy szükség esetén a fizikai dolgozókat magánzállásokon helyezték el. Ha a vállalatoknak nincs pénzük építkezésre, vagy nem is áll szándékukban építkezni, akkor élnek ezzel. Sőt, bizonyos értelemben visszaélnék vele; mert nemcsak fizikai dolgozókat helyeznek el magánzálláson. A magánzállások igénybevételenek elburjánzására bőséges magyarázat az, hogy a fizetővendég-szobák ára a vállalati általános költségben elszámolható. És sok helyütt állítják: nincs értelme munkásszállásokat építeni-fenntartani. (Jelenleg 106 ezer az állandó helyek száma, 15 évvel ezelőtt 220 ezer volt.) Hiszen egyre többen vállalják az ingázást, mint hogy távol éljenek a családtól, s igyekeznek az otthonukhoz közelebb eső munkahelyre elszegődni. Köztudott, hogy a munkásszállások légtöme, szigora, házirendje nem vonzó, szemben a magánzállásokkal, ahol a dolgozó vendégnek érzi magát. Persze, ez a munkaadónak naponta 200-250 forintjába kerül.

Feltöltés és szervezés

Am a tapasztalatok között másféle is akad: a Csepel Művek 1500 helyes munkásszállója mellett — ahol telt ház van — két lakóépületet szállás jelleggel működtet. Ezeket ifjú házásoknak adják ki. A kétszobás lakásokba két családot helyeznek el, személyenként 200-200 forintot fizetnek. Így tudnak takarékoskodni, s a vállalat három éven belül önálló lakást utal ki a számkura. Körülbelül évenként kétszáz fiatal házaspár indulását segítik így.

A csepeli példa mellett is elgondolkodtató a húszezer üres hely: figyelembe kell venni a mind nyilvánvalóbb társadalmi, szociológiai változásokat. Mint említettük, az emberek szívesebben keresnek munkát otthonukhoz közel. Ugyanakkor az is bizonyos, hogy eme igény mellett jelentkezik egy másik, legalább ilyen erős körülmény. A termelési szerkezet módosításával szükségszerűen előfordulhat, hogy másutt kell munkahelyet keresni, mint ahol eddig volt. Sor kerülhet átcsoportosításokra, éppen a változó körülmények miatt. Ezt is figyelembe kell venni a munkásszállások ügyében. (Továbbá; hogy az adott körülmények között esetenként kifizetődőbb az emberek utaztatása, vagy a termelői berendezések „mozgatása”.)

Csak felvillanti tudtuk mindazokat a körülményeket, amelyek a „férőhelygondokban” közrejátszanak. Nem egyszerűen arról van szó, hogyan lehet a munkásszállásokat okosan „feltölteni”. Inkább arról kellene beszélni, miként lehet a gazdálkodást és a munkát — valamennyi társadalmi, gazdasági és szociológiai tényező együttes megfontolása alapján — minél célszerűbben megszervezni.

Cseszák Györgyi

A KOPINT jelenti

Drágulnak a fémek

Több heti stagnálás után a fémek árai emelkedő tendenciát mutatnak. Emelkedett az ólom, a nikkal, az alumínium és a higany ára. 2 százalékkal vagy annál is magasabb a réz, rézkatód, az ón (4 százaléka) és a horgany (4,8) jegyzése. Csak az antimon és a bizmut szabadpiaci ára csökkent valamelyest. (1-2 százalékkal). A kobalt ára változatlan. Szintén emelkedett néhány fémhulladék ára is, így a rézhulladék és az alumíniumhulladék 2 százalékkal lett drágább. A vasulhulladék és az ócskavas ára a múlt héthez képest változatlan. A londoni tőzsdén a gumilárak szintén változatlanok. A New York-i tőzsdén a gyapotárak csökkentek 4 százalékkal. A liverpooli nyersbőrárak 2-3 százalékkal emelkedtek, míg az amerikai bőrök jegyzése nem változott. A gabonátőzsdéken ellenben csökkenő vagy stagnáló tendenciákkal találkozhatunk. Csökkent a búza, az árpa, a rozs, a lenmag és a repemag ára, igaz csak egy-két százalékkal. (A rozs árcsökkenése a winniepegi tőzsdén 5 százalékos volt.) Nem változott lényegesen a zab, a kukorica, a szójabab és a szójadara jegyzése. A szójaolaj

2,3 százalékkal lett drágább. A londoni és a New York-i cukortőzsdén egész héten feléle ivelték az árak, csütörtökre azonban az egy héttel ezelőtti szint alá süllyedtek ismét, ami azonban nem tett ki többet 3 százaléknál. A londoni tőzsdén a rizsárak 350 font körül van tonnánként. A kakaóárak is csökkentek, a kávénál ingadozások mutatkoztak. 1 százalékkal csökkent a fekete bors, 2 százalékkal a fehér bors szingapuri jegyzése.

DEVIZÁK	1981. június 10.
Becs	16,904 — 17,004
Brüsszel	39,15 — 39,21
Párizs	5,6870 — 5,6980
Frankfurt	2,3975 — 2,3990
Milánó	1195,00 — 1195,50
Amszterdam	2,6660 — 2,6670
Tokió	225,25

1 ANGOL FONT ÉRTEKE	USA dollárban
USA dollárban	1,9485 — 1,9495

NEMZETKÖZI ARANY	dollár/finom uncia
Zürich	463,00 — 466,00
London	464,25

HORIZONT

Könyv az energetikáról

A KGST-tagországok energetikájának fejlődéséről jelent meg gyűjteményes kötet Moszkvában. Az összeállításban Szili Géza volt nehézipari miniszterhelyettes ismerteti meg az olvasókat hazai eredményeinkkel.

Szabad heringet halászni

Az Európai Közösségek Bizottsága háromévi tilalom után ismét engedélyezte a heringhalászatot a Közös Piac tagországainak vizein, miután a szakértők megállapították, hogy csökkent a heringek kápusztulásának veszélye.

Mezőgazdaságunk Lipcsében

A lipcse-markklebebergi kiállítási terület ad otthont ötvenként a nemzetközi mezőgazdasági kiállításnak, az AGRA-nak. A bemutató az idén június 20-a és július 12-e között várja a látogatókat.

A HUNGEXPO által szervezett magyar bemutató a látogatók számos példát láthatnak majd a mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban folyó nemzetközi együttműködésre. Bemutatóknak az MTA Martonvásári Kutató Intézetének növénytermesztési eredményei, a Bolyi Mezőgazdasági Kombinátban, a Fű-

zesgyarmati Lucernatermesztési Rendszerben megvalósított korszerű gazdálkodás módszerei és termékei. Az iparszerű állattenyésztést az ISV, a KA-HYB és a HUNGAHYB képviseli majd Lipcsében.

A nemzetközi mezőgazdasági kiállítással egyidejűleg rendezik meg Lipcsében a KGST mezőgazdasági állandó bizottságának soron következő ülését is. Ehhez kapcsolódik a Mezőgazdasági gépek karbantartása és javítása című kiállítás. Az AGRA-n a magyar mezőgépipar is felvonultatja gyártmányait.

A fiatal értelmiség helyzete

AZ ÉRTELMSÉG jól körülhatárolható rétegspecifikumokkal rendelkezik, de korántsem homogén réteg. Lényeges különbségek tárthatók fel az egyes értelmiségi csoportok között a társadalmi munkamegosztásban elfoglalt hely, a szakmai struktúra szerint. Rétegen belüli differenciáltságot idéz elő a képzés szintjének és a szakma presztízsének különbözősége: az egyetemisták végzett előnyösebb pozícióban van, mint a főiskolát végzett. Empirikus vizsgálatok arra is fényt derítettek, hogy az értelmiségi pályák hierarchiájában a magasabb presztízsű szakma felé történő orientálódás szorosan korrelál a társadalmi származással. Az említett különbségek a fiatal értelmiség csoportjai között is fellelhetők, hatásuk főleg a munkahelyi és társadalmi beilleszkedés kezdetén érvényesül hatványozottan. Jelentősek a különbségek a fiatal és a nem fiatal értelmiségek között. A falu és a város közötti szociál-kulturális szintkülönbségek csökkenése ellenére bizonyos elkülönülés érezhető a kétfajta településtípus értelmiségi csoportjai között. Igen jelentősek a különbségek a vezető és a nem vezető beosztású értelmiségiek között. Az adatok alapján — némi túlzással — azt mondhatjuk, hogy az értelmiségi létezés szükségesnek vélt jövedelmet, lakásvizonyokat, fogyasztást döntően a vezető beosztású értelmiségiek tudják maguknak biztosítani. Ugyancsak lényegesek a jövedelmkülönbségek. Létrejött egy úgynevezett „elitértelmiség”, ahová az alkotó, tudományos, művészi értelmiség egy része, illetve a második gazdaságba való bekapcsolódáshoz jó lehetőségekkel rendelkezők tartoznak.

Az értelmiségen belül sajátos helyet foglalnak el a 30 éven aluliak. Értelmiségen belüli arányuk meghaladja a 25 százalékot. A fiatal értelmiséget számos olyan mutató jellemzi, amely eltér az értelmiség többi korcsoportjától, de eltér más ifjúsági rétegektől is. A fiatal értelmiség sajátos helyzetének legpregnansabb megnyilvánulása, hogy a társadalmi munkamegosztásba való bekapcsolódás, a pályakezdés időszaka általában egybeesik az otthonteremtés, a családalapítás igényével.

Az értelmiségi pályát választó fiatal számára jelentősen meghecszabodik az oktatásban való részvétel ideje, ezáltal a pályakezdése is kitolódik. (Optimális körülmények között a felsőoktatásban eltöltött idő minimum 2, maximum 6 év.) A nappali tagozatos egyetemi-főiskolai hallgató önálló keresettel nem rendelkezik, megélhetésének költségeit döntően a szülői, családi támogatás, illetőleg a szociális és tanulmányi ösztöndíj fedezi, amelyet időszakos alkalmi munkák vállalásának díjával egészít ki. Mindezen körülmények hatására összességében eltartottnak kell tekinteni a nappali tagozatos hallgatókat. Az egyetemista helyzetét egyfajta, sajátos „státus-inkonzisztencia” jellemzi: testileg és szellemileg érett, felnőt ember éveket tölt el nem megfelelően tudatosított társadalmi feladat és felelősség nélkül.

A FELSOÓKTATÁSI intézmény elvégzése után, tanulmányainak befejeztével a fiatal várja az alkalmat képességeinek, felkészültségének bizonyítására. Élet- és pályakezdése azonban igen sok nehézséggel ütközik: A fiatal értelmiségi első nagy problémája az elhelyezkedés, a megfelelő munkahely kiválasztása. A pályakezdő diplomás fiatalok nagy többsége pályázati úton helyezkedik el. Az egyes szakmákban és területeken az állás-kínálat jelentősen eltér. A fiatal műszakiak és közgazdászok többségének viszonylag kevés problémával jár az elhelyezkedés. Ugyanakkor itt a legerősebb a végzettség és a tevékenység közötti inkonzisztencia. Nem megoldott a nem tanár szakos bölcsész és természettudományos

szakképzettségű fiatalok jelentős részének munkába állása. Gondot okoz a pályakezdő pedagógusoknak a képzés szintjének, illetve a szakpárosításnak megfelelő állás felajánlása. Az elhelyezkedést megnehezíti, hogy az egyetemi-főiskolai képzési rendszer rugalmatlan, túlspecializált, amely még elvben is csak a munkamegosztás ma adott szerkezetében jelentkező szakmabizonyosság elérésére alkalmas, és nem képes figyelembe venni a rövid, közép, és hosszabb távon változó igényeket.

A gazdaságban bekövetkező változások, a gazdaság szerkezetének átalakulása várhatóan további problémákat jelenthet a fiatalok foglalkoztatásában. A nem elhanyagolható feszültséget előidéző munkába állítási gondjaink ellenére is le kell szögeznünk, hogy a feszültségek feloldásának hibás módja lenne a felsőoktatás beiskolázási létszámának csökkentése.

FESZÜLTÉG FORRÁSA a pályakezdő fiatal képzettsége és a betöltendő munkakör közötti meg nem felelés. Legalább 25 százalékuk elve nem felsőfokú végzettségéhez kötött munkakörben dolgozik. Ezt mutatja például, hogy a mintegy 100 ezer mérnöki képesítést igénylő munkakörben csak 58 ezren dolgoznak felsőfokú végzettséggel, ugyanakkor 38 ezer egyetemi-főiskolai diplomával rendelkező műszaki szakembert nem mérnöki munkakörben foglalkoztatnak. Különböző felmérések szerint sok fiatal nincs megelégedve munkakörével; munkájukat alacsonyabb képességgel is elvégezhetőnek tartják. Egyes vizsgálatok szerint az értelmiségi fiatalok 70–80 százaléka nem érzi elég tartalmasnak, alkotó jellegűnek a munkáját.

Gyakran konfliktussal jár a munkahelyi beilleszkedés folyamata is. Sok gond származik az egyetemi-főiskolai képzés, az oktatás és a munkahelyi gyakorlat eltérő követelményeiből, ellentmondásaiból. A fiatal ugyan túlzottan specializált, de viszonylag magasabb elméleti tudással rendelkezik, gyakorlati ismeretei ugyanakkor hiányosak. A felsőoktatás nem minden területen fektet megfelelő súlyt az elméleti tudás gyakorlati alkalmazásával összefüggő jártasságok elsajátítására. Azt is el kell azonban ismernünk, hogy nincs és nem is lehet teljes megfelelés az egyetemi-főiskolai felkészítés és a gyakorlati munka között. A gyakorlat mindenképpen sokrétűbb, mint amit a hallgató a képzés során megismerhet.

A FIATAL ÉRTELMSÉGIÉK mindössze 5 százaléka tölt be valamilyen, többnyire alacsony szintű vezetői munkakört. A vezető értelmiségiek között a 30 éven aluliak aránya 12 százalék. Ezt nemcsak a nemzedékváltás

folyamatosságának gondjaként említem, hanem utalok a vezető értelmiségiek fentebb már vázolt és szinte minden dimenzió mentén kimutatható előnyére a nem vezető beosztásúakkal szemben. Más oldalról megközelítve megemlítendő, hogy a fiatalok egy része közvetlen irányító munkakörbe kerül, vagy olyan megbízatást kap, amely bizonyos vezetői tartalmú feladatok ellátását is szükségessé teszi. Ekkor viszont kiderül, hogy a kezdő szakembert a felsőoktatási intézmények többsége nem készíti fel vezetői funkciók gyakorlására. A vezetési ismeretek, készségek elsajátítása, alkalmazása a munkába lépés gondjait növeli.

A fiatal értelmiségi fizetése közvetlenül a munkába állás után viszonylag — egyes pályákon nemcsak viszonylag — alacsony és lassan emelkedik. Bizonyos formában tovább él az eltartottsági állapot, mivel a fiatalok nagy része továbbra is rászorul a szülői ház támogatására. A keresetek elsősorban nem a munka tartalmától és minőségétől függenek, hanem a munkában eltöltött évek számától. Az értelmiségi fiatalok később kapcsolódva a társadalmi munkamegosztásba, objektíve képtelenek az azonos korosztályú — különböző képzettségű — fiatalokhoz való gyors felzárkózásra.

A KERESETEKET VIZGÁLVA megállapítható, hogy a szakmunkás pályán 28–30 éves kor után lényegében nincs életkor szerinti keresetnövekedés. Az értelmiségi pályákon ez mindvégig megvan. A nemzetközi összehasonlítás azt mutatja, hogy az életkor szerepe az értelmiségi keresetekben nálunk összehasonlíthatatlanul nagyobb, mint a fejlett tőkés országokban.

A fiatal értelmiségiéknél általában jóval kisebbek, illetve nekik is szakma szerint differenciáltak a lehetőségeik a második gazdaságba való bekapcsolódásra. Mindez lényegesen módosítja a jövedelmi képet.

A lakásproblémák megoldásának lehetősége, perspektívája a fiatal értelmiségiek szociális helyzetének központi kérdése. A lakáshiány további problémák csomópontjává válik: Onálló lakás hiányában az első munkahely választásakor a fiatal szakember rendszerint a szülői ház felé orientálódik. Ennek következményeként az egyes szakmák területi megoszlásában aránytalanságok alakulhatnak ki.

Vidéken, községekben a lakáshoz jutás esélyei jobbák, mint a fővárosban, vagy a nagyobb városokban. A lakás felajánlása alacsonyabb szintű településeken hozzásegíthet a munkaerő-szerzéshez és megtartáshoz. Ezközé ugyanakkor annak is, hogy a munkáltatók szakmán belül alacsonyabb presztízsű munkaterületek munkaerő-szükségletét kielégítsék. A lakás nagy vonz-

erő, elsősorban azoknak, akik nem számíthatnak otthoni támogatásra, vagyis a kedvezőtlenebb szociális helyzetű rétegek gyermekei számára.

Véleményem szerint ma már nehezen indokolható az a lakáshoz jutási kedvezmények, melyek az állami ipar nagyüzemi munkásait bizonyos településeken megilletik. A különböző kedvezménytípusok egységesítése és egyszerűsítése a közérzetrontó, a vélt réteg-, illetve osztálykonfliktusok objektív alapját szüntetheti meg.

A FIATALOKNAK A LAKÁS megszerzéséhez erőn felüli anyagi terheket kell vállalni, ami jövedelemkiegészítő tevékenységre kényszeríti a pályakezdő szakembereket. A társadalmi és az egyéni érdek is azt kívánja, hogy az ilyen tevékenység társadalmilag szükséges munkavégzést jelentsen és hasznosságával arányosan biztosítsa a jövedelem növelését. A plusz munkák vállalása ugyanakkor kedvezőtlenül befolyásolja a fiatal életvitelét éppen abban a szakaszban, amikor az intellektuális szokások, az értelmiségi életmód kialakításának (önképzés, művelődés, nyelvtanulás) folyamata zajlik.

A fiatal értelmiségi családok gondjait szaporítja gyermekeik bölcsődei, óvodai elhelyezésének korlátozott lehetősége. Különösen hátrányosan érinti ez a felsőfokú végzettségű fiatal nőket, hiszen férőhely hiányában, szülői segítség nélkül otthon maradni kényeszerűlnék. A munkavégzésből való hosszabb kiesés szakmai előmenetelüket, fejlődésüket jelentősen visszaveti.

AZ „ÉRTELMSÉGNEVELÉS” — a szakemberképzés mellett — döntően a felsőoktatás feladata. A felsőoktatási intézmények többé-kevésbé ellátnak a fiatal olyan tudás- és ismeretanyagot, amely a szakemberré váláshoz feltétlenül szükséges; ugyanakkor kevésbé készítik fel megfelelően az értelmiségi funkciók gyakorlására. További hiányossága a képzésnek, hogy a végzős fiatal általában sem használható idegennyelv-tudással, sem fejlett kommunikációs készséggel nem rendelkezik.

Az értelmiség funkcióinak teljesítése — a kultúra értékeinek közvetítése, az ismeretek átadása, a társadalmi tudat formálása — objektív igény. Így lényeges, hogy az értelmiség, mint kultúraközvetítő és véleményalkító erő milyen irányban befolyásolja a társadalmi közvélekedést, a politikai közérzetet, a szellemi-ideológiai folyamatokat.

A társadalom érdeke azt kívánja, hogy megteremtjük — a meglévő lehetőségek határain belül — azokat a feltételeket, amelyek között a fiatal értelmiség megvalósíthatja az értelmiségi lét követelményeiből fakadó szerepeit. A pályakezdés, a családalapítás valamennyi fiatal számára konfliktusokkal jár. Érvényes ez — különösen a vázolt területeken — az értelmiség pályakezdésére is. A fiatal értelmiségi a társadalmi munkamegosztásba és a közéletbe való bekapcsolódásakor többfajta szerepvállalási nehézséggel is szembe kerül, amelyet felerősítenek az egzisztenciális-szociális problémák. Ugyanakkor ma szinte nincs olyan lényeges szociológiai értékeltető dimenzió, amelynek mentén az értelmiségi és a vezetőik helyzete ne lenne lényegesen jobb, mint mondjuk a szakmunkásoké. Ezért, talán nem hiába, hangot adunk annak a véleményünknek, hogy a fiatal értelmiség esélyei lényegesen jobb helyzetének javítására minden más társadalmi réteg fiataljaiénál.

MINDEMLELT az értelmiségi pályakezdés konfliktusainak csak egy része jelentkezik szükség szerűen. A felesleges és indokolatlan feszültségek tudatos társadalmi erőfeszítésekkel feloldhatók.

BARABÁS JÁNOS,
az Állami Ifjúsági Bizottság titkára

Márton Károly rajza

Bölcsélet groteszkben

Profíljá Michelangelo Adám-teremtőjére emlékeztem, az ápolat ősz szakáll és fehér haj keretéből jóságos arc tekint a világra. Am kiegészül ez a tekintet egy huncut, fanyar félmosollyal, a jóság váratlanul és mégis természetesen elbizonytalanodik: szépségszál alakul. Talán a teremtett világ végérvényességét, sikerültségét kérdőjelezi meg? Talán elégedetlen mind a materiával, mind az alkotás aktuálával? Netán önmagával is?

Az alkotó Sebeő Gyula mindegyikében jóságos és elégedetlen egyszerre. Ez az atheni-luciferi szimbiózis szüli meg sajátosan egyéni írásait, ezeket a groteszkbe, abszurdba hajló, a vers és a próza határmezsgyéjén egyensúlyozó búvészműtárgyokat. „Ezerkilencszázötvenegy tavaszán születtem a Tokaj-Hegyalján. — Hogy mikor és hol fogok meghalni, még nem tudom.” Ezzel a meghökentető gondolattal invitálta az ötletes meghívó a barátok és érdeklődők nagy számát Sebeő Gyula szerzői estjére a Budapesti Művelődési Központba.

Rákos Sándor József Iltalad-díjas költő mondott fráppáns, elemző-értékelő bevezetőt Sebeő Gyula műveire. Játékos-ság, csúfolódó és álmélkodó szellemi sziporkázás, bölcs emberismeret és -szeretet sugárzik a művekből, mondta Rákos Sándor. És végtelen szerénység, szemérmes rejtőzködés, a világban vendégként létező kreatúra alázata. A vendég szeme pedig friss és elfogulatlan, lényeglátó. Egyszerre érzékeli a pillangó kecses röptét és a hernyó szárnalmas araszolását. S mert szeretettel nézi a világot, nem itélkezik, nem minősít: nem idealizálja kritikátlanul az elsőt, s nem csúfolódik a másikon. Nem él vissza a vendégjoggal, szemléldök, megfigyel. És jegyzi, amit lényegesenkel vél.

„A fényoldalon meztelen istenek állnak, s várják az ítéletet. Az árnyoldalon én állok egymagamban istentelenül”, fogalmazza meg egzisztencialista színészeti világképét Sebeő Gyula. De mert ez is csupán az érem egyik oldala, a féligazság, a közösségi ember harmóniateremtő vágyával máris helyrebillent az aranyegyensúlyt, igaz, kissé fanyar tróniával, az Abszolút béke című sziporkában: „Mindenki kezét fog mindenkivel — egyszerre”.

A szerzői esten Szentpál Mónika és Somhegyi György, a Radnóti Miklós Színpad művészei tolmácsolták Sebeő Gyula írásait, ütőhangszereken Juhász Sándor működött közre. Valódi közönségsiker volt az est, a kétszáz főnyi vendégsereg számára feltétlenül. S mert az írott búvészműtárgy tetszés szerinti számban reprodukálható, érdemes lenne a kétszáz legalább megtízszerezni. Mondjuk egy kötet formájában...

Koch Valéria

Lázár Ervin rajza